

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BARİŞ
GÖNÜLLÜ
LERİNİN
İÇYÜZÜ

TÜSTAV

Gençliğe kötek ha!.. Ha, ha, ha...

Bir yazar bozuntusu «Tercüman» daki köşesinden Türk gençliğinin Atatürkçülük duygularını ken disine atılan bir taş sanarak fer yada başlamış. Çalakaem bir gaf incisi çiziktirivermiş, düktürüvermiş hemen.

Yazar bozuntusu gaf incisinde: İzmirde komut veren Ataya saldıran kişinin «deli»liğini ileri sürerek savuntusunu yapmakla başlamış yazıya. Daha sonra Başbakanın «Bas» bir zabita vakkası» deyişle açılan benzin istasyonun dan aldığı benziale hızla saldırtıya girişiyor gençliğe:

«... Hal böyle iken bazı gençlik tezekküllerine ne oluyor? Çoşmuş lar, köpürmüşler.

— Gericilik hortladı.
Diye beyannameler yayınlamış lar, yürüyüşler yapmışlar, hem de kanunlara aykırı olarak... Bu delikanlılar o deliden akıllı mıdır lar? Üstelik:

— Derslerimiz var.
Diye kanunsuz yürüyüşe katıl mayan akıllı gençleri bu «deli kanılar» yuhalamışlar.

Yürüyüşün gayesi bir büstü ka ran deliyi protesto imiş, deli protestodan ne anları? Protestoya kal kanlar deliden daha akılsız gör ünüyorlar mı?

— İzmir'deki deli bir büstür mis, bu akılsız sapık gençler Türkiyeyi yıkmak yolundadırl ar...»

Peki İzmirdekine deli diyelim. Antalya ve Malatya'dakiler ne? Bunlar da mı deli kalemler efendi? Sen gençliği gözü kör, kulak sağır bir acuze mi sanırsın? Sen o yüce varlığı hiç mi hiç bilmez sin de böyle hafif alırsın ve kö tek istiyorlar dersin?

— Haydi gel bakalım hodri meydan.

Senin hafife aldığın o Türk genç ligiyle ağababaların on yıl gibi uzun bir sürede bile başa çıkama dılar. Sen ve senin gibi düşünen zavallılar böyle bir harekete girişecekleri zaman alacakları cevap en azından yeni bir 28 Nisan ola caktır.

Bir insan böyle derin bir uyku da ancak öldüğü zaman bulunabi lir. Ne uykudur seninki? Bak bahar geldi uvan, uvan!

Atatürk'ün heykeline saldırma eylemini «Bir zabita vakkası», bu eylemi protesto eden Türk gençliğine de «deli» diyen bir zihniyet hiç bir zaman Atatürkçü olamaz.

«... İzmir'deki deli bir büstür mis» diyerek olayı geçiştirmek isteyen, Atatürk'ün gençlerine «Akıl siz ve sapık» diyen kişinin, bu ulusun yaratıcısına olan bağlılığı ve sevgisinin ne denli olduğu gün gibi açıktır.

Türk gençliğine yöneltilen bu iftiraların bir tekini olsun tanıfla yabıldılar mı?

Gençlik özgürlük istiyorsa, petrolün ulusallaşmasını istiyorsa, Türk hakimiyetini yurdundaki bir suçluyu hangi ulustan olursa olsun yargılayabilmesini istiyorsa, tüm güçlerin kendi buyruğunda olmasını istiyorsa. Sam Amcan var ya işte onun ülkemizde her türlü rezaleti yapamamasını istiyorsa bu «Moskof» a çanak tutmak» mı?

İşte burada zavallılığın ortaya çıkıyor kalemler efendi. Moskof düşmanlığından gayri ne verebil diniz bu ülkeye? Hangi sorunu muza çözümler bildiniz şimdiye dek?

Ama iftirada, kuru gürültüde öncüsünüz. Moskof düşmanlığını, Atatürk sevgisini kimseye bırak mıyorsunuz. Maşallahınız var, gök boncuk suz tabii...

Türk gençliği Atatürk'e saldıran ları ne, kim ve nasıl olursa olsun asla affetmeyecektir. Bunu böylece bil savın kalemler. Yaz köşen in üst başına da unutmaz.

Türk gençliğinin yolu, aydınlık tır. Bu yol Atatürkçülüğü, yoludur. Bu yoldan sapmak eğiliminde olan herkese, her siyasal kümeye her zaman ve her yerde dür diyecek güçtedir.

Tahsin SÜLÜKÇÜ

Dürrizade ağızlılar

19 Mayıs 1969 dan sonra Anadoluda Atatürk'ün önderliğinde başlayan Milli Kurtuluş Hareketini «Bolşevikle» nitelen diren fikir temsilcileri batı em peryalizmi Yunan kuklalarının şahsında en ağır şamarı yeyip denize döküldükten sonra âdeta isemedikleri bağımsızlığa kayuş muşlar ve sus - pus olmuşlardı. Fakat savaş bitmemişti. Esas savaş başlamıştı yurtta - ki bu Devrimlerdi.

Bir yandan devrim kaleleri nin burçlarına şanlı Türk bay rağı dikilirken T.B.M. Meclisin de de Atatürk'e karşı fikir sahipler i guruplaşmaktaydı. Bu sıralarda Atatürk, çok partili de mokratik dönemi de özelemek teydi. O'nun izni ile Terakkiper ver Cumhuriyet Fırkası kurulmuş, fakat, kurtuluş savaşını yıllarının Dürrizade ağızlıları bu yeni kurulan partide kümelenivermişler, isyanlar başlamış ve parti kapatılmıştır. Bu denemeden bes yıl sonra Serbest Cumhuri yet Fırkası kuruldu. Aynı grup bu yeni kurulan partiyi de işgal ediverdi. Partinin samimi kurucuları bu acı durum karşısında partiyi kapattı.

Serbest Cumhuriyet Fırkası nın kapatılmasından 15 yıl sonra D.P. kuruldu. Partinin her kademesini, özellikle üst kade mesini teşkil edenlerin daha önce ki iki partiden farkı var mıydı?... Sonra 27 Mayıs devrimi ve önceki üç örneğin tekrarı.

İşte Atatürk'ün heykellerine saldırı eyleminin temel sorunu bu tarihsel gelişimi iyi bilmedik çe anlatılamaz ve anlaşılabilir.

İzmir saldırısının «adi bir za bita olayı» olarak nitelendiril mesinin hemen ertesinde Antalya'da ve Malatya'da da aynı üzücü olaylar tekrar etmişse bu nun suçlusu da, suç ortağı da meçhul olmasa gerek. Bu önem li olay, «adi bir zabita vakkası» olarak nitelendirilirse iki rekât namaz kılıp baltayı kapan Atan in heykeline veya büstüne sal dırılırsa buna şaşmamak ve bu raya bir mum koymak gerek.

Türk aydınlarını, Türk gençliğ ini, bütün Atatürkçü ve ulus çü güçleri çileden çıkaran bu

manzara karşısında bazı Osman Kadr. ve Dürrizade ağızlılar gençliği suçluyor ve kiralanmış lığın, nasıl bangır bangır bağı rıyor gürüyor musunuz?...

Gençlik bu protesto mitingleri ni «komünizm propagandası yapmak karışıklık çıkarmak» için yapıyor mus. Atatürk'ün de yimi de «tam bağımsızlık» iste yen gençlerin «Amerikalı, evi ne dön» demeleri «Moskova usaklığı» imiş Oysa Türk Gençliği Amerika usaklarının da, karşısındadır ve Atasının ken disine emanet ettiği, sınırları Misak-ı Milli esaslarına göre tesbit edilmiş Türkiye'nin ve onun insanların ulusal çıkar larını vanındadır, bekçisidir.

Bu vayvan ağızlılar Amerika lıların «Misafiri» olarak nitelene mek ve gençlerin geleneklere karşı geiditinin de iddia etmekte dirler. Oysa Mondros Mütarekes i hükümlerine göre İstanbul ön lerine demirleyen İngiliz donan ması da bir nevi Hayin Padisab in misafiri idi, amma, Atatürk ve bu gençliğin dedeleri, babala rı, ancağı ve davaları onlara karşı da gecirereklerimizi (!) hiçe saymıştı. İşte bu gençlik onların çocuklarıdır. Bu gençliğin dede leri babaları amcaları, davaları ne Çerkez Ethemin, ne Deliba şın, ne Anzavur Ahmedin ve ne de H.âfif ordusunun safında değildi. Atatürk'ün safında ve adı geçen satılmışların karşısınd aydı, dış düşmanların karşısınd aydı da aynı zamanda.

Halkın içinden, piramidin ta.. tabanından, bir yolunu bulup ermez aktını erdirme olanağını elde eden ve tarihsel gelişimi, tarihsel geçmişini veteri kadar objektif olarak öğrenen halk ve heç çocukları her zaman, herhal de gericilerin ve Atatürk düşman larının karşısında olacaktır.

Bunun aksini izaha ve ispata çabalamak nfile...

M. NURİ AYVALI

HANIMLARIN KABUL GÜNÜNDE SOSYALİZM

Biz Türkler okumaktan çok konuşmayı severiz. Oysa konuşmak, her anlamda gerçek ten zor bir iş.

Çocuk konuşmaya başladığı zaman sözcükleri doğru söylemekte, tümce yapmakta zorluk çeker. Çoklukla da yanlış ve yarım konuşmalarıyla büyüklere güldürür. Çocuk büyüdükçe, ilk yıllarda karşılaştığı zorlukları yener ama bu sefer de başka zorluklar çıkar karşısına. Örneğin, ömrü boyunca düzeltmediği bu türden yanlışlar tıpkı çocukların yarım yanlış konuşmalarına güldüğü gibi biraz gülüşmelere, alaya vesile olsa da önemsizdir. Fakat ergin yaşlarda konuşmanın asıl anlamını, bir konu üzerine söz söylemek diye tanımlıyorum ben. Bu tanımlama eksik de olsa yanlış değildir kanımca. Bir konu üzerine söz söylemek için de o konu hakkında az çok bir şeyler bilmenin gerekliliğine inanıyorum. Az çok bir şeyler bilmek için ise, okumak en pratik ve en çıkar yoldur. Oysa konuşmayı çok seven bizler ya hiç okumuyoruz ya ayaküstü göz attığımız gazete yazıları ile yetinip pek önemli konularda öyle laflar ediyoruz ki değme gitsin. Bu türlü konuşmaları dol mustan tutun da Meclis kürsüsüne kadar çeşitli yerlerde duyabilirsiniz.

Bakarsınız birisi çıkar di yalektiği. 19. yüzyılın dogmatik doktrinini diye niteler. Hemen anlarsınız hazretin di yalektiği bilmediğini. Eğer bilse, en sade deyimle, her şeyi sü rekli bir hareket ve oluş için de inceleyen di yalektiği dog matizmle bağdaştırmasına imkân yoktur.

Bir baskacı çıkar birey öz gürlüğünü «tok esirler, aç hürler» gibi tekerlemelerle anlattığını sanır.

Konuşmayı okumaktan çok seven bizler için son zaman larla politika pek geçerli bir konu oldu. Bakıyorum hanımlarımız da beyler kadar poli tikayla ilgili. Geçenlerde bir kabul gününe gitmek zorunda kaldım. Hanımlar, önlerindeki gücülerde kimlerde bulusa cıklarını, defileleri, yazlıkları kışkıkları, pasta tariflerini söyle bir gözden geçirdikten sonra hep politika konuştular. Konuşurlar elbette. Hepsi de Üniversite bitirmiş kişilerdi. Çoklukla, sosyalist fikirlerin memleketimizde günbe gün yayılmasına fena halde tutu luyorlardı. Bilseniz ne nutuk lar çektiler sosyalizm üzerine ah ah moru mgr. Örneğin, bir hizmetçi ile bir hanımın, bir işçi ile bir beyin yedikleri sey de elbette fark olmalıydı... Nasıl olurdu da ikisi de kövunun butunu yerlerdi!... Haz medilir şey değildi bu... Korkunetsu korkunc. Sonra, genelik elden gitmişti. Coğu sosva listti. Tanrı sosyalist olma yanları korusundu. Hele co cufunu Siyasal Bilgilerle ve renler ne mutsuz ana babalar dı! İş dönüp dolayı kövunun butuna gelliyordu yine. İle de butu işçi ile birlikte yeme k sorunu... İşte sosyalizmi bu kadarcık tanıyorlar ve de fena atıyordu tepeleri.

Sonra iktidara böylesine yüklenmek de sacma idi dü pedüz. Daha kaç ay olmuştu. Hele biraz sabredip görelim yaptıklarını...

Hanımların kimisi, fonetiki, diksiyonu yerinde nutuk atı yordı. Konuşmanın bu fizik yönünü bile kıvrıramanlar belli ki imreniyorlardı ötekilere. Ama, konuşanlar da dinleyen ler de bilmiyorlardı sosyaliz min s'ini. Sonra, bilmiyorlardı toplumların kalkınmalarında güdülecek yolların tarihsel gerçeklerle belirlenmiş oldu ğunu. Yine bilmiyorlardı hare ket noktasına göre, sonuc un matematik olarak önceden belli olduğunu. Ama hiç biri de öyle akılsız kişiler de gillerdi. Sadece okumayı unu tmuşlardı. Eğer bir hatırlasalar okumayı, bir de sevseler öğ-

ronmeyi kurtuluverecekler de ğersiz laf etmekten.

Doğrusunu isterseniz üzül düm bu hanımlarımızın du rumuna. Vakitlerini kabul günlerinde harcayan elci han ımlarımız, aydın görünme ğe aydın olmaları tercih eder lerse kendilerine söyle bir tav siyem olacak. Kabul günlerin de öğretic iktapları okusun lar. Hem vakitlerini daha iyi değerlendirmiş olurlar, hem de bi rşeyler öğrenirler. Sosva lizm üzerine konuşacak kadar öğrenemeseler bile bilmedikle ri konular üzerine konuşma yı öğreneceklerinden şüphem yok.

CELİLE CEM

YAYINLARI

1. **SOSYALİZMİN YENİ MESELELERİ**
OSKAR LANGE
4 lira
2. **SOSYALİSTLER İÇİN FELSEFE**
MAURICE CORNFORTH
4 lira
3. **ÜCRET, FİYAT VE KÂR**
KARL MARX
4 lira
4. **EMPERYALİZM LENİN**
7,5 lira
5. **KAPITALİZM VE DEĞER**
HENRİ DENİS
4 lira
6. **PETROL EMPERYALİZMİ**
MÜNİR CERİD
4 lira
7. **ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI**
ARATA OSADA
4 lira
8. **KAPITAL**
Birinci cilt, Birinci kitap
KARL MARX
10 lira
9. **VIETNAM'DA SAVAŞ VE ZULÜM**
BERTRAND RUSSELL ve B. STETLER
4 lira
10. **ÜCRETLİ EMEK VE SERMAYE**
KARL MARX
3 lira
11. **SOSYALİZM VE BİREY**
JOHN LEWIS
4 lira
12. **SOSYALİZMİN ALFABESİ**
LEO HUBERMAN
4 lira
13. **BUZLARIN ÇÖZÜLÜŞÜ**
İLYA EHRENBURG
Yeni Rus toplumunu eleştiren roman
7,5 lira
14. **KAPİTAL**
KARL MARX
Birinci cilt, İkinci kitap
10 lira
15. **GÖRÜNMEYEN HÜKÜMET: CIA**
- Amerikan İstihbarat Teskilâtı -
DAVID WISE ve THOMAS ROSS
5 Lira

SOL YAYINLARI
Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 52
ANKARA
(YÖN — 110)

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Gasarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soyas - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yayıncı: İsmail Müftüoğlu - Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri: Sumer Sokak No: 16/8, Yenişehir - ANKARA. Telefon: 176089 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafeneri Sokak No. 22, Çarşafolu - İstanbul. Telefon: 229570 - Posta Kutusu: 812 İSTANBUL.

ABONE : Bir yıllık (36 sayı) 60 T.L., Altı aylık (24 sayı) 30.- T.L., Üç aylık (12 sayı) 15.- T.L. dış Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilave yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,50 T.L.'dir.

İLAN : Beher sütunda santimi 25.- T.L.'dir. Sürekli çıkacak ilan ve reklamlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenmez.

GENÇLİK VE AMERİKA

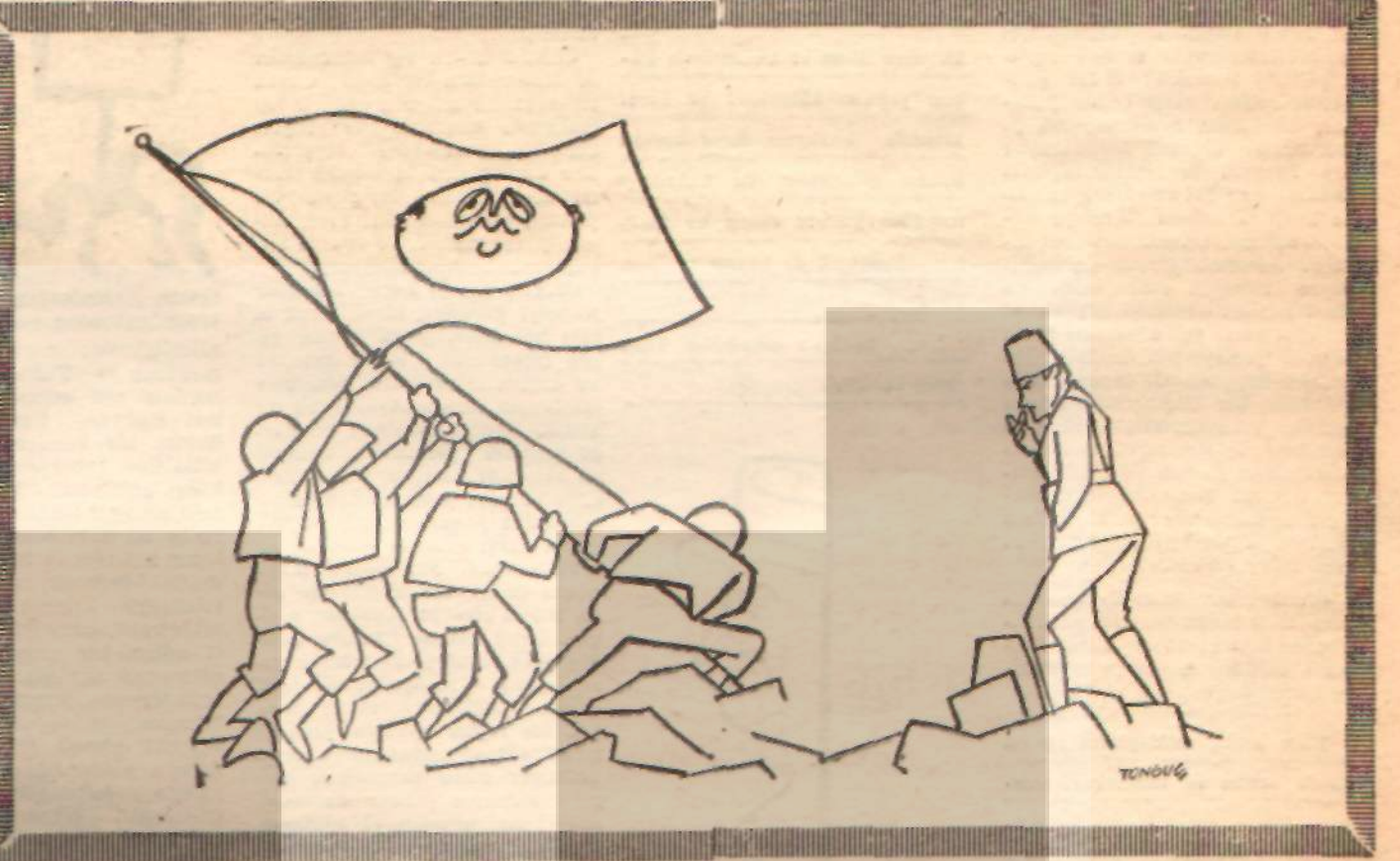
Türkiye'de kızgın genç adamların Dean Rusk'ı yuhalaması, yankıları hâlâ sürüp giden önemli bir olay oldu. Bâzi çevrelere bakılırsa, olup bitenler, sinsi tertiplere âlet edilmiş birkaç gencin taşkınlıklarından ibaret. Bazıları da, bu kıpırdanışları, Washington'un Kıbrıs ve üsler konusundaki davranışlarına karşı basit bir tepki sayıyor. Oysa, son günlerdeki protesto sesleri, çok daha derin bir tiksintinin, hem de dalga dalga bütün genç kuşakları kavrayan ve sanıldığından çok daha yaygın olan bir tiksintinin yüzeydeki ilk belirtisi. Birçok ülkeden sonra, Türkiye'de de genç kuşakların Amerika'ya karşı kızgınlık, ya da en azından kırgınlık duymaya başlaması küğümsenecek bir olay değil. Hele, bu kızgınlık, Amerika lehine propaganda yapabilmek için harcanan milyonlarca dolara, bol bol dağıtılan burslara, Atlantik ötesi yolculuklara, kitaplara, sinema perdelelerinden radyo hoparlörlerine kadar her yanı saran sürekli beyin yıkama çabalarına rağmen doğmuşsa.

Amerika'daki yönetici çevreler arasında olaylardan ders almayı becebilenler eğer hâlâ varsa, böyle bir tepkinin nedenleri üzerinde durmak onlar için elbette pek faydalı olur. Ama, yürürlükteki kanunlara aykırılıktan doğan ve yargı makamları önünde hükme bağlanacak hukuki yönlerin ötesinde, bütün bu olup bitenleri asıl ibretle izlemesi gerekenler, devlet adamı ligında ve ülke yönetiminde Amerikan metodlarını taklide yeltenen, hem de bu taklitçiliği yüzlerine gözlerine buluşturarak yapanlardır. Genç kuşaklarda Amerikalılara karşı uyanan tepki, onların davranışlarını Türk toprakları üzerinde tekrarlamaya çalışanlara karşı da bir anlam taşıyor. Rusk'ın Ankara'ya gelişinde yükselen protesto sesleriyle Başbakan Demirel'in Teknik Üniversite'den çıkışında duyulan sözler arasında tam bir bağlantı var. Ama bu bağlantı, iddia edildiği gibi kışkırtıcıların aynı çevrelerden oluşunda değil, her iki prototipin de genç kafalarda aynı tepki tellerine dokunmasıdadır.

«Amerika,» «Amerikalılık,» «Amerikancılık!» Yeni yetişen kuşakların kızgın adamlarında bu kavramlara karşı uyanan tepkinin asıl nedenini şurada aramak gerek: Washington'da ve oraya bağlı çevrelerde hâkim olan zihniyet, bütün genç kuşakların ortak niteliği sayılabilecek bazı değer yargılarıyla artık açıkça çatışma durumuna düşmüştür. Yalnız Türkiye'de değil, dünyanın çeşitli köşelerinde kızgın gençleri sokağa iten şey, körpe kafalardaki bu temel çatışmadır.

ÇİGNENEN IDEALLER

Kendi kendisine karşı saygıdan başlayıp insan kişiliğinin dokunulmazlığına ve sonra da ulusların bağımsızlığına inanarak yetişen, kur tuluş savaşlarının öykülerini din-

leyerek büyüyen genç, Dominik'te ve Vietnam'da «komünizmle savaş» perdesinin gerisinde işlenen cinayetleri nasıl affedebilir? Vaktiyle, Amerika, Onsekizinci Yüzyıl Avrupasında kaynaşan taze ve aydınlık düşüncelerin ilk uygulama alanlarından biri olmuştu; şimdi ise, insanlığın bütün genç kuşaklarına ilkokul sıralarındanberi aşılana tertemiz idealler çeşitli ülkelerdeki Amerikan silâhtarının ucunda can veriyor.

İzcilik sloganlarını henüz unutmamış olan genç adam, pek insan-cıl amaçlarla yürütüldüğü söylenen yardım programlarının gerisin de ne gibi kirli hesapların döndüğünü öğrenir öğrenmez içinde bir şeylerin yıkıldığını duyup tepki göstermez mi? Bombay'da gecele-ri kaldırımlar üzerinde uyumak zo runda kalan tam 300.000 sefil var; Kalküta, hâlâ, sokak köşelerinde düpedüz açlıktan ölen insanlarla dolu. 465 milyonluk Hindistan, en iyi hasat yıllarında yetiştirdiği 80-90 milyon ton tahılla bile kendi kendisini besleyemiyor. Şimdiye kadar yiyecek açıklarını bir dereceye kadar Amerika kapatmış. Ama, Washington'daki yöneticiler, istedikleri koşullar yerine getirilmezse, 1970'den sonra her yıl yaptıkları bu 6-7 milyon tonluk yardımı da kesceklerini bildirmişler. Hint ekonomisi devletçilikten uzaklaşıp daha liberalleşmeli, yabancı sermayeye daha fazla açılmalı, Amerikan şirketleri suni gübre fabrikaları kurabilmeli, üretimlerinin fiyatlarını ve dağıtımını istedikleri gibi düzenleyebilmeliymiş. Genç adam bunları öğrenir de tiksizmez mi? Hele, kendi ülkesine de «sanayiil arka plâna itip tarımı öne al» tavsiyelerinin yağmakta olduğunu, Türkiye'deki sun'i gübre konusunu düzenlemenin AID zoruyla Devlet Plânlama Teşkilâtından alınıp A-

merikalı uzmanlara verildiğini duyarsa?

Amerika'ya karşı duyulan kızgınlığın gerisinde, «kâr, para ve hirs»a dayanan bir kalkınma metodunun genç kafalarda uyandırdığı tepki de gizli. Washington'un ve ona bağlı çevrelerin avukatlığını yaptıkları gelişme yolları, henüz çok daha temiz duyguların etkisi altında bulunan genç insanlara hiç de sevimli gelmiyor. Üstelik, aynı kâr, para ve hirs unsurlarının kendi ulusal kaynaklarını sömürbilme amacıyla yabancılarca da kullanıldığını görmek yeni kuşakları çileden çıkarmaya yetiyor. Bu tepkiye kapılmak, onun heyecanını duymak için, iktisat bilmek, uluslararası kazanç mekanizmalarını kavramak da gerekli değil. Körpe yaşların temizliği ile yurt sevgisi birleşince, maden ve petrol peşindeki «çirkin Amerikalı»ya karşı nefret kendiliğinden ortaya çıkıyor. Kaldı ki, yeni kuşaklar, iç ve dış sömürmenin yolları konusunda sanıldığından çok daha bilgili.

Gençlerin gözünde Amerika'nın asıl küçüklüğü, şimdiye kadar kendi toplumunun temel direkleri diye tanıttığı değer yargılarını bugünkü dünyanın dörtbir yanında yine kendi tutumuyla çiğnemesidir. Hatırlarsınız,

«Hak, hukuk dağıtma yeri,»

«Kovboy filimleri.»

diye biten bir şiiri vardı Behçet Necatigil'in. Gerçekten, yeryüzünde çocukluk ve gençlik yaşları arasındaki insanların o filmleri böylesine tutması sebepsiz değildir. Uçsuz bucaksız yaylalardaki uzun guların sonunda hep mert, dürüst ve âdil insanlar üstün çıkar, seyrederlerin gözünde hak mutlaka yerini bulur. Hiç merak etmeyin,

bugün «çirkin Amerikalılar» ve onların Türkiye'deki ortaklarını beğenmedikleri için «karanlık ruhlu, olumsuz insan» diye damgalananlar, vaktiyle, çamurlu kasaba haydutlardan kurtulurken «oğlan tayfası»nı çilginca alkışlamış olan çocuklardır. Gerçek sahnelerde dönen kirli dolaplar en çok onları yalayıyor.

DOKTRİN KORKUSU

«Hür Dünya»nın savunuculuğunu yaptıklarını söyleyenleri ve onların çeşitli ülkelerdeki ahbablarını dikkatle dinleyin; en çok dik katinizi çeken endişe, «doktrin ve sistem korkusu» olacak. Hepsî, «doktriner görüşler» dedikleri sis temli ve tutarlı çözümlere karşıdır. Bilirler ki duygu alanında kendi aleyhlerine olan temel tepkiler sağlam doktrin çerçevelerine oturtulduğu zaman, artık önüne geçilmez güçler doğacaktır. Yoksa, basit birer «zabita olayı» saydıkları duygusal dalgalanmalarla başa çıkabilmek için çoktan hazırlıklıdır lar. Onları asıl korkutan, yuh sesi, çürük domates ve kokmuş yumurta değil, copla vurulamayan, kamyonla toplanamayan, kelepçeyle bağlanamayan «sistem» ve «doktrin»dir.

Sosyalizmin gücü, en temiz duyguları en akılcı ve bilimsel formüllere oturtabilmiş olmasından geliyor. Vietnam ormanlarından Santa Domingo sokaklarına, Berkeley bahçelerinden Ankara caddelerine kadar, «sözde milliyetçiler»ce zaman zaman sol tutumdaki insanlara karşı girişilen sadizm denemeleri, bu göz kamaştırıcı birleşim karşısında duyulan küçüklüğün belirtisinden başka bir şey değil. Tarih, bir devin bu kadar küçüldüğünü hiç görmemişti.

27 MAYISA DOGRU

28-29 Nisan Olayları

YON'a bu sayı başıya girerken, Türk Gençliği, ibret alınmaları için bir ibret yıldönümünü kutlamaya hazırlanmaktadır.

28-29 Nisan olaylarının bu yılki kutlanması, geçmiş yıllardan farklı bir anlam taşımaktadır. Zira altı yıldan beri ilk defa olarak polis copları işlemeye başlamıştır. Polis sokaklarda «gençlik avı» na çıkmaktadır. «Vatan Cephecileri»nin yerini alan iktidar beslemesi fedailer, polisin gözü önünde gençleri bıçaklamaktadır. Cumhuriyet gazetesi kanunsuz şekilde toplatılmıştır. Demokrat İzmir gazetesini sabaha karşı basan polisler, bir haber baskı yaparak çıkartmışlar, sansürü hortlatmışlardır. Kitaplar ve plakalar toplatılmakta, AP, Milletvekilleri tehditle kitap satışlarını önlemeye kalkışmaktadır. Onumuzdeki seçimlerde Senatoya girmeyi garantileyen Hüseyin Avni Gökürk'e dahi rahmet okutacak bir Adalet Bakanı savcı ve hakimleri baskı altında tutmaya çalışmaktadır. İktidarın başı, «devlet benim» zihniyetiyle, her demokratik ülkede görülen yuhalamaları, «devlete yökünlümlü», vatanperverliğe aykırı davranışlar olarak ilân etmektedir. Atatürk anıtlarına ve büstlerine saldırılar ile antikomünizm maskesiyle sahneye çıkarılan irtica almış yürümüştür.

«Tarih tekrerrürdür» demeyeceğiz ama 28-29 Nisan olayları yıldönümünde Büyük Ata'nın Bursa Nutkunu da hatırlatırken kendimizi xı alamıyacağız:

Türk genç, inkılapların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların hücumuna, doğruluğuna herkesten çok inandırmıştır; rejimi ve inkılapları benimsemiştir. Bunları sayıf düşürecek en küçük ve ya en büyük bir kıpırtı ve bir hareket duydu mu; bu memleketin polisi vardır, jandarmanı vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demeyecektir. Hemen müdahale edecektir ve kendi eserini koruyacaktır. Polis gelecektir, asil suçluları bırakıp suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, polis henüz inkılap ve Cumhuriyetin polisi değildir diye düşünecek, fakat asıl yalvarıyacaktır. Mahkeme onu mahkûm edecektir. Gene düşünecek.

demek adliyeyle de işlah etmek, rejime göre düzenlemek lazım diyecek. Onu hapse atacaklar, kaunun yolunda itirazlarını yapmaktala beraber. Meclise telgraflar yağdırıp baskı ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışmasını, kayırılmasını istemeyecek. Diyecek ki: «Ben iman ve kanaatinin içabını yaptım. Müdahale ve hareketinde haklıyım. Eğer buraya haksız gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve şimilleri düzeltmek de benim vazifemdir.»

İşte benim anladığım Türk genç ve Türk gençliği.

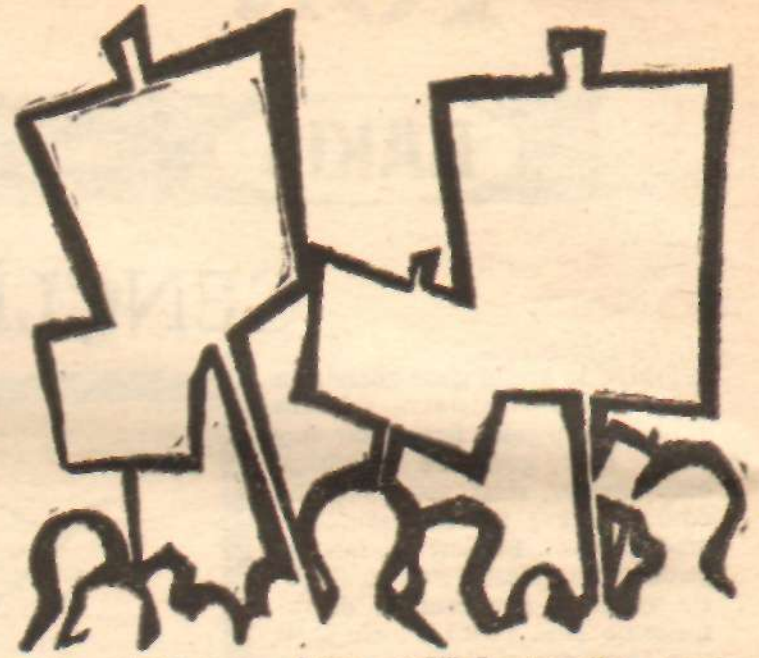
JOHNSON'UN İKİ YÜZÜ
CENTO ve Amerikan müdahalesi
Johnson Amerikan, milletleri zorla korumaya kararlıdır. Çıkar

ları zencilediği zaman, «Komünistler azıttı. Sen istemersen de seni onlara karşı silahlı mücadele ile koruyacağım» şeklinde özetlenebilecek davranışlarını «Johnson Doktrini» adı altında sistemleştirmiştir. Yalnız bunu yaparken, zoraki bir hukuki dayanak da aramaktadır. Nitekim Vietnam müdahalesini SEATO anlaşmasına dayatmıştır! Ne var ki müdahaleyi önce yapmış, meseleyi SEATO'ya yıllar sonra götürmüştür.

CENTO da bu tip müdahaleler de bütününün bir aracı olarak kullanılabilir mi? Son CENTO toplantısında Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanlarının «Dış tehlike azaldı, ama iç tehlike var» tarzında konuşmaları böyle bir şüpheyi yaratmaktadır. Prof. Ahmet Şukrî Esmer, bu soruyu hukuk açısından incelemiştir.

CENTO'nun 14 üncü Bakanlar Konseyi kapandı, fakat gerek açılış nutukları, gerek bildiri, gerek toplantıdan sonra Amerika ve İngiltere Dışişleri Bakanları tarafından verilen beyanat, bu teşkilatın misliyle haklarında zımnen de şüpheler yaratıyor. CENTO bir savunma pakettir, fakat kim, kime ve neye karşı savunacaktır? Rusya'ya karşı mı? Bir tavuzcu karşı ortaklar birbirini savunacaktır. Bu, varın; fakat bütün düşmanları itaazlerine göre, silahlı tavuzcu tavuzcu, azalın, hattâ hemen hemen kalkın, fakat bildiriye karşı tavuzcu göre, «Yüksek tavuzcu tavuzcu devam etmektedir». Yüksek tavuzcu, bir rejimi iptal eden yalvarıyıcı hucul tutan tavuzcu. CENTO ortakları bunu karşılamak için de birbirine yardım edecekler mi? Yani Amerika ve İngiltere, İtalya, Fransa ve Türkiye asker yollayıp, bir iç ayıklanmayı bastıracağız mı? Bu meseleleri işlerine bu yolda müdahaleye razı olacaklar mı? 14 üncü Konsey toplantısında söylenenler böyle bir soruyu ortaya atmış bulunmaktadır.

Gerek NATO ve gerek Bağdad Paktı komünist tavuzcunun önlemek ve karşılamak için kurmuş tavuzcu tavuzcu, fakat her iki si de kısıydan gelececek askeri tavuzcu tavuzcu. Bunun içinde ki, NATO da geniş entegre askeri kuvvet kurmuş tur. Bu var ki, her iki paktta da yüksek tavuzcu karşı, bu tavuzcu ile mücadele için bilgi tavuzcudan heri bir yardım ve işbirliği öngörümüşür. CENTO'nun bir komisyonu da bu işle meşguldür. Bunun ötesinde, herhangi bir iç hareketi bastırarak içi askerle mücadele akla getir iş değildir. Bunu, Amerika, Ortadoğu, yalnız bir defa, Lübnan'ın, denedi ve Byasso verdiğinden pişman oldu.

rettir. Federasyon tezine, Washington'un nedense büyük allerjisi vardır. Gıjli bir Amerikan - Yunan anlaşmasından söz eden eski Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, bir konferansta, Amerika'nın federasyon tezimize karşı takındığı tutumu şöyle açıklamıştır: «Gromyko, Kıbrıs'ta iki ayrı cemaatin hukukunu koruyacak formüller arasında federasyonun da not edilmeye değer olduğunu zikretmek suretiyle, memleketi adına bir adım daha ileri gitmesini sağladı. Sayet mütefiklerimiz, kendilerine yaptığımız müracaatı müsbet telâkki ederek, Sovyetler Birliğinin gösterdiği olumlu davranışa katılırdı. Kıbrıs davasının bugünkü vardığı safhadan bütünlük farklı bir istikamette gelmesi, hattâ belki de halleğilmesi imkân dahilinde girmiş olacaktı. Amerika, Sovyetler Birliğinin federasyonu tervic etmekle, Kıbrıs meselesini halletmek değil, Türkiye ile Yunanistan arasında, âkıbet NATO'nun parçalanmasına müncer ola-

mülünün Sovyetler tarafından benimsenmesi yüzünden değil, aksine bu formülün mütefikler tarafından reddedilmesi yüzünden zuhur edecektir.»

Gerçekler bu kadar açık lken, AP, İktidarı, Sam Amcanıy lıftuna dayanarak Kıbrıs sorununu çözme çabası içindedir!

İkili anlaşmalar
AP, müteahhillerinin basını, sanki ikili anlaşmalar sorunu çözülmüş gibi cakalı başlıklar atmaktadır. Aslında Dean Rusk, «Anayasamıza göre, ikili anlaşmaların çoğu hukuki mesnetten yoksundur. Bunları bir hukuki temel çayandırmaktan başka çare yok» diyen Türk hükümetine «Pekâlâ görüşelim» demmiştir. Görüşmeyle iş bitmemektedir. Amerika bu cins müzakerelerde iyi niyete sahip olmadığını, suç işleyen Amerikalıların yargılanması konusundaki yıllar boyu süren oyalama taktiği ile ispatlamıştır. Görünüşü göre, müzakerelerin başlaması dahî hayf zamanı olacaktır. İlgililer, «Türk Hükümetinin hazır olmadığını» gerekçesiyle müzakerelerin geri kalması zorunluluğunun ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Genel Kurmaydaki komisyon, ikili anlaşmalar üzerindeki çalışmalarını bitirmiş ve konuyu bakanlıklara bildirmiştir. Bakanlıklardaki çalışmalar ise henüz devam ettiğinden müzakerelere başlanması üzyacaktır.

Sızan haberlere göre, Hükümet bu müzakereler sonunda 55 anlaşmayı bir tek metinde toplayıp gizliliği muhafaza arzundadır. Bu anlaşmalar içinde, Anayasa hükümleri gereğince mutlaka Meclisin tasdiğinden geçmesi gerekenler bulunduğu için, bu durum Anayasaya aykırılık mahzurunu giderebilecektir.

Bunun dışında da pek çok güçlük vardır. Meselâ Pakistan, ülkesindeki Amerikan üslerinin casusluk faaliyeti için kullanılmasını önlemek için, Maliye Bakanlığı Washington'a gidince adamakıllı sıkıştırılmıştır. İşte Amerika, böyle bir Amerikadır.

Demirel, sahil yağmasına hazırlanıyor!

Türkiye'nin bir cakıl taşı satmam diyen İktidarın başı, bu haftanın başında bankacılara verdiği yemekte, yabancılarla sahil satışına hazırlanmıştı açıkladı. Demirel, İspanya gibi yapacaktı. Yalnız konuşmasında, İspanya'nın sahilini kiraladığını söylemeyi tercih etti. Aslında Demirel çok iyi bilmektedir ki, İspanya, sahilini yabancı emlak firmalarına satmaktadır. Demirel ile sahil satışı ilgili konuşan Prof. Baade de, yabancı firmaların kiralama değil satış istediklerini ona uzun uzun anlatmıştır. Demirel'in sahil yağması ile ilgili

Feridun Cemal Erkin
Amerikanın tutumunu açıkladı

Kıbrıs ve F. C. Erkin

Kıbrıs konusunda Yunanistan Parlamentosunda Grivas - Makarios, hemen Enosis - önce bağımsızlık, sonra Enosis tartışmaları yapıyor. Hemen Enosis'çi Grivas'tan yana olan Başbakan Stefanopoulos, muhtemelen havayı değiştirmek ve bir birlik yaratmak için «yaz aylarında Türkiye'nin Kıbrıs istila edeceği» bantlonunu ortaya attırdı. Grivas'ın da bir Türk istilasına karşı Adada bulunması zorunlu kumandan olduğunu söyledi!

İstila hikâyesi tamamen uydurmadır. Washington, kendi adamı olan ve onun isteği üzerine Adaya giden Grivas'a karşı bir istilâyi herhalde düşünmemektedir. Ada komünistlerine ve Makarios'a bir ders vermek gerekliyse, bunu herhalde Grivas eliyle yapma yolunu seçecektir.

Ankara konuşmalarında da Dean Rusk, Kıbrıs konusunda banaliteçlerden öteye gitmedi. CENTO bildirisi, beylik lâfların tekrarıdır ib-

PAŞABAHÇE DESTANI

İş bırakmanı durdurdu onlar,
Ağadır, efendidir, dur uzun uzun.
Bir davuldur gökleri gün doğarken,
Bir aldır, bir mavidir vur uzun uzun.

Paşabahçe direncini bozdular,
El elden büyüktür diye kızdılar.

Bin kazanır birini vermez sana,
Alacağın nice dir, kur uzun uzun.
Gel de dayan bitme, çökme, erime,
Kara bıyıkların bir uzun uzun.

Paşabahçe direncini bozdular,
Aya değen uçurtmamı çözdüler.

Bu yan onlarıdır, öte yan senin,
İnermiş toprağa nur uzun uzun.
Bugünü, yarını, geleceği boz,
Varlığı, kendine uydur uzun uzun.

Paşabahçe direncini bozdular,
Alınumza bir açlığı yazdılar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

28 Nisanı Anarken...

olarak bankacılara söylediği sözler aynen şöyle: «Bizim bazı arkadaşlarımız, turizm gelirimizin 10 milyon dolardan 15 milyon dolara çıkmasıyla övünüyorlar. Ben övünmüyorum. Bu gelir, 150 milyon dolar olmalı. İspanya gelirini tamamen turizmden elde ediyor. İspanya bütün sahillerini turizm şirketlerine kiralamıştır. Bir gün bizde bu yola gidişinde (memleketi sattınız) yaveyları devam ederse, fakir kalmaya mahkûmuz.»

«Sahilleri satmazsak fakir kalırız» zihniyetini taşıyan Demirel, bankacılara ibretle okunacak başka sözler de söyledi:

«Sosyalistler, yurt çapında propaganda yürütmektedirler... Akılcı başımıza toplayalım, zengin elindeki taksim etmek yerine, herkesi zengin etme yolları bulalım...»

«Yabancı sermaye sömürürmüs, biz bu kanaatte değiliz.»

Demirel'e aynı zamanda A.B.D. vatandaşı da olan Amerika'da yetişmiş Fransız Ticaret Bakanı Kont Charles de Chambrun'un Amerikan sermayesi hakkındaki sözlerini dikkatle okuması salık veririz: «Fransa'nın yakın bir tarihte, Amerika'nın iktisadi bir kolonisi olması ihtimalinden korkuyoruz... Amerikalıların iktisadi hayatımıza gittikçe daha geniş ölçüde müdahale etmesine izin vermemiz, muhakkak ki bizim için en kolay bir çözüm yolu olurdu. Fakat bunu yapmakla, gelecek nesillere karşı yüklediğimiz sorumluluğu sulistimale etmiş oluruz. Eğer buna karşı kendimizi savunmaz ve tedbir almazsak bir kaç yıl içinde Güney Amerika'dan farkımız kalmıyacak, oradaki problemler aynen burada da karşımıza çıkacaktır.»

Fransa bile Amerikan sömürgeci olmaktan korkarken, Demirel, Güney Amerika'ya benzeme cabası içindedir. Bankacılarla konuşmasında Demirel, bir itirafta da bulundu: «Ereğli - Celik mamullerinin pahalı olduğundan sıkıyet ediliyor. Doğrudur. Sıkıyet yerindedir. Yalnız bu müessesenin alt yatırımları çok fazladır.»

Bu alt yatırımları yapan, Demirel'in o tarihlerde temsilcisi bulunduğu Morrison firmasıdır.

Gümrükteki mallar skandalı

TİP'iler de dahil, milletvekilleri, genellikle günlük olayların akışı içinde gün doldürülürken Ereğli - Celik Skan dalı, tasarruf bonoları soygunu gibi en önemli konuları Meclise AP'den kovulan Reşat Özarda getirmektedir. Özarda son olarak gümrükteki mallar skandalı için bir Meclis araştırması istemiştir.

Liberasyon listesinden ithalât yapacağım diye döviz alarak yasak mallar getirmek ve bu mallar bir süre gümrükte bekledikten sonra, bir defaya mahsus ithaline müsaade çıkartmak yıllardır oynanan «kanuni bir kaçakçılık» oyunudur. Gerçekten, plânlama uzmanlarının deyişimi ile, «Türkiye'de asıl kaçakçılık, kanunlara uygun olarak yapılmaktadır.» Genç neslin ciddi gazetecilerinden Ünsal Oskay, «müzmin kaçakçılık» ismi verilen, gümrükteki mallar mekanizmasını Milliyet'te şöyle açıklamaktadır: «Nikâh işlemlerindeki noksanlıklar yüzünden kavda geçmeyen ve belli sürelerde özel afflar çıkarılıp nüfusa alınan çocuklar gibi, müzmin gümrük tasfiyeleri de ayrı bir kaçakçılık imkânı sağlamaktadır. Bunun için dışarıdan getirilen malların gümrükten çıkmasına hemen izin verilmektedir. İthalatı yasaklanmış mal ithaline davanan bu kaçakçılıkta üç bes ay beklemek yetmektedir. Bu sü-

re içinde gümrüklere mal yüklenmekte, basında (Gümrükteki mallar, milli servetler çürüyor) haberleri görülmeye başlamakta, ardından da her defasında (son defa) kaydıyla, (Gümrükteki malların tasfiyesel kararı) hükümetten çıkmakta, mesele kalmamaktadır.»

Şimdi Özarda, «göçmen dövizleri» metodu gibi milli sanavil de baltalayan bu kanuni kaçakçılığın hesabını sormaktadır: «Büyük vurgun pesinde koşan bazı nüfuzlu ve dalavereci İthalatçılar ile aynı karakterdeki bazı tesekkül temsilcileri milli sanayimizi baltalamak pahasına, kurulu nizam dışına çıkarak kendi gayri meşru kazançlarını arttırma yolunu dağma bulmuşlardır. Bunlar devlet mekanizması içindeki bazı yetkilileri elde etmek ve iş başında bulunan hükümetlere nüfuz etmek suretiyle, sık sık kararname çıkarılarak büyük sulistimallere hükümetleri de iştirâk ettirmişlerdir.» Özarda, «Bu yüzden verli şanayı ne kadar zarara uğradı? Kimler ne miktar kazanç sağladı? Bu işten hangi bakanlar veya memurlar sorumlu?» bunları araştıralım demektir.

Araştırma, hiç değilse, «gümrükteki mallar» yolunun artık kapanmasına yol açarsa, yararlı olacaktır.

Gecekondu dramı

Haftanın ortasında gazeteler, gecekondu kadınlarla çarpışan polislerin resimleri ile doluydu. Polisler, çocukları kadınlara saldırmaktaydılar. İzmir'in Naldöken semti gecekonduları, yerlerine 5 bin lira bedelli sosyal mesken verildiği halde, evlerinden ayrılmamak hususunda direnmekteydiler. Bu direniş, gecekonduyu sosyal meskenle değiştirme davasının bile meseleler çıkardığını ortaya koymaktadır. Üstelik sosyal mesken inşaatı denizde bir katre mertebesinde kalmaktadır. Gecekondu davasını, mülkiyet anlayışını değiştirmeden çözmek imkânı yoktur. Şehir arazisinin kamulaştırılması, sosyal ihtiyaçları karşılanmış yerlerde evini bizzat yapacaklara arsa tahsis ve mevcudun imkân ölçüsünde ıslahına çalışılması, gecekondu davasının çözümünde ilk adımdır. Arsa işi sağlam bir esasa bağlandıktan ve yeni arazide ev yapanların çok daha iyi şartlara kavuştukları yıkılması gerekliliği gecekondu sakinleri tarafından iyice görüldükten sonradır ki, zorunlu tasfiyeler gitmek mümkün olabilecektir.

Demirel ise, İzmir'de olup bitenler karşısında mutadî üzere yine «zabta olayı» demiş ve «kanun çıkar, düzelt» diye işi kapatmıştır. Arsa spekülasyonuna kesinlikle son verip şehir arazisinin kamulaştırılmasına gitmeyen Gecekondu Kanununun niçin ka-

Gazi Mustafa Kemal, Büyük Söylevini gençliğe hitabesyle bitirmiş, ve Meclisi dolduran Milletvekilleri önünde Türkiye Cumhuriyetini gençliğe emanet etmiştir.

Bu bir fantezi değildir. Türkiye'de Anayasa vardır, yasalar vardır; ama Atatürk'ün gençliğe hitabesi, zaman içinde vazgeçilmez bir yasa niteliği kazanmıştır.

Atatürk, Cumhuriyeti niçin gençliğe emanet etti? Çünkü Atatürk politikacılara dağma kışkuğu gözlerle bakmıştır. Bu kışkuğu sağlam nedenlere dayanıyordu. Atatürk çevresini saran politikacıların devrilerine yürekten bağlı olmadıklarını biliyordu. Politikacılık mesleğini, çıkarlar peşinde koşan açgözlükler elinde bulduğunu, ve fırsat düştüğünde bu açgözlüklerin Cumhuriyet ilkelerini haraç mezat satışı çıkaracaklarını seziyordu.

Terakkiper Cumhuriyet Fırkasının acı tecrübesi, Mustafa Kemal'in düşüncelerine hak verecekti bir olaydı. Daha sonraki Serbest Fırka denemesi de aynı yolda zengin kanlılarla doluydu.

Atatürk rejimi emanet edecek sağlamlıkta bir kadro görememişti çevresinde... Bunun içindir ki gençliğe bel bağlamıştı.

Gençlik henüz müessesiyel statüko'ya bağlanmamış olan daimi bir kuvvetti, ve gençlik heyecanında, devrimcilik niteliği tabiat gibi idi. Gazi Mustafa Kemal'nun sezgileri, zaman geçtikçe güçlü bir teşhis düzeyine oturmuş ve Atatürk'ün Cumhuriyetinde gençliğe ağır bir sorumluluk yüklenmiştir.

Çünkü çok partili düzenden sonra siyasî iktidarlar ile gençlik arasında kaçınılmaz bir çatışma başlamıştır. Gençlik, Atatürk'ün Büyük Söylev'inde omuzlarına yüklenen görevi sahip çıktığında karşısında geri siyasî iktidarlar bulmuştur. 28 Nisan, Atatürk gençliği ile Demokrat Partinin komprador iktidarı arasında bir meydan savaş günüdür.

Ancak 28 Nisan, sabah başlayıp akşam biten bir gün değildir.

28 Nisan, 29 Nisan sabahı koparıp çöp sepetine atılan alelade bir takvim yaprağı değildir. 28 Nisan geçmişten başlayıp geleceğe doğru uzanan bir hareketin içinde anlamını kazanır.

ğit üzerinde kalacağı bir yana, Demirel'in gecekondu oynanan büyük insan dramını anlamasına da imkân yoktur. Ama biz yine de gecekondu bölgelerimizde uzun süre çalışan Amerikalı Prof. Hartın sözlerini Demirel'e hatırlatalım: «Yüzlerce gecekondu ailesiyle konuştuktan sonra en ufak bir tevaddüt göstermeksizin söyleyebilirim ki, gecekondu halkı ne sadaka istemekte ne de özel bir davranış beklemektedir. Tek istedikleri şey herkes gibi muamele görmektir. Şimdiki halde bundan yoksundurlar. Bu sebeple, İstanbul'da en fazla ihtiyaç duyulan husus, halkın bu konuda aydınlatılmış bir görüşe sahip olmasını temin etmektir. Şayet daha fazla sayıda insan gecekondu problemlerinin ne olduğunu gerçekten anlayabilse, onları halletme umidi de belirmiş olur. Bu insanların, İstanbul'un diğer semtlerinde yaşayan insanlardan hiç bir farkları yoktur, yegâne farklılık gecekondu bölgelerini kanun dışı addeden ve böylelikle ora sakinlerine hiç bir Türk vatan-

daşı için vârit olmayan her türlü kısıtlamayı reya gören kanun ve kurallarda yatmaktadır.»

Amerikan basınında Türkiye

Türkiyede Amerikan bayrağından aleyhtarlığına geçiş, Amerikan basınına gittikçe daha fazla ilgilendirmektedir. Christian Science Monitor gazetesi, son sayılarından birinde bu sorunu incelemiştir. Gazete, sorunu şöyle vâz etmektedir:

«Türkiyede değişen bir şey var. Bu ülkemin Amerika ile münasabesinde tersine dönen bir şey.

32 milyon nüfusu ve yıllarına beri Sovyetler Birliğinin kapı komşusu olan bu yoksul ülke, Amerika Birleşik Devletlerinin yakın dostu ve mütefikki idi.

Fakat şimdi güler yüzler gitmiş, asıklaşıyor. Askerî işbirliğinin ve dolar yardımının akımlıkta devam ediyşine rağmen, balayı sona ermiştir.

Bazı Türk şehirlerinde Amerika aleyhtarı gösteriler yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ve profesörleri tarafından Amerika aleyhtarı bildiriler imzalanmıştır. Ve şimdi Türk Parlamentosunda Amerika aleyhtarı bir parti grubu yer almıştır.

Türk basınında bir kısmında Amerikaya hergün sertleşen bir dille çatılmaktadır. Amerikanın Türkiye topraklarını işgale etmiş olmasını tenkid, üç yıl önceki gibi, artık bir ihanet veya yâkışksız hareket sayılmamaktadır. Orta yolcu gazeteler bile, Türkiye'nin NATO'dan çekilmesi fikrini tartışmakta bir sâkinca görmeğetedirler.

Geçenlerde bir üniversite profesörüne, bu durumu düzeltmek için Amerikanın ne yapabileceğini sordum. Ofkeli bir şekilde şu cevabı verdi: Türkiye'den elini çeksin. Askerleriniz çekilip gitsin, iş adamlarınızı ve müşavirlerinizi de beraber götürsünler.»

Gazetenin yazarı, bu arada Başbakan Süleyman Demirel ile de konuşmuştur. Demirel, «Battığımız» şöyle açıklamıştır: «Kemal Atatürk'ten beri memleketimiz Batı dünyasının bir parçası olarak kalmıştır. Fakat unutmayın ki, biz Batıya siz istediğiniz için değil, kendimiz öyle istediğ-

28 Nisan'ın geçmişteki temel kaynağı Atatürk'ün gençliğe hitabesidir. 1966 yılında bu hitabe dikkatlerimizi çevirirsek görürüz ki Gazi Mustafa Kemal iç ve dış düşmanları gençliğe şöyle anlatıyor:

1 - «İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsâli görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler.

2 - «... Memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve delâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler.»

3 - «Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini müstevillerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler.»

Şimdi Türk gençliğine düşen birşey vardır. O da Atatürk'ün hitabesindeki ölçülere göre içinde bulunduğumuz durumun muhakemesini yapmak:

1 - Bütün dünyada emsâli görülmemiş bir zaferin ve kudretin temsilcisi, bağımsızlığımıza kastedmekte midir?

2 - Memleketin dahilinde iktidara sahip kişiler arasında gaflet delâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilir var mıdır?

3 - Bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini emsâli görülmemiş yabancı kudretin sahipleriyle birleştirmiş ve işbirliğine girmişler midir?

Bütün bu sorulara objektif bir arayışla verilecek cevap, Türk gençliğinin bugünkü davranışlarını tesbit edecek en sağlam ölçüdür.

28 Nisan gençliğini, bu görevi kayıtsız şartsız yerine getireceğine inanıyortuz. Bundan altı yıl önce verdiği çetin ve büyük imtihan gençliğimizi Türkiye'de güvenilen İleri güçlerin başkõgesine oturtmuş, böylece Atatürk'ün teşhisinin doğruluğu bir daha ortaya çıkmıştır. Geleceğe umutla bakabiliyoruz için yeterli teminatlardan biridir gençlik...

İhan Selçuk

zimiz için bağlandı.» Atatürk'ün Battığı ve Demirel'in Battığı. Nereden nereye geldik!..

Amerikanın ünlü gazeteslerinden Washington Post'ta da Türkiye'de sola karşı girişilen baskılarla ilgili Sam Cohen imzalı bir yazı yayınlandı. Bu yazının önemli kısımlarına aktarıyoruz:

«Başbakan Süleyman Demirel'in muhafazakar hükümeti, komünist faaliyeti saydığı hareketler için, solculara karşı geniş bir baskıya girişmiştir (.....)»

Ev ödevinde, Sovyet lideri Lenin ile modern Türk Devletinin kurucusu Atatürk'ü karşılaştığı için Ankara'da big öğrenel tevkif edilmiştir.

İstanbul'da, solcu piyesler oynattığı için, modern Türk tiyatrosunun kurucusu Ertuğrul Muhsin, Şehir Tiyatroları Genel Direktörlüğü görevinden uzaklaştırılmıştır.

Sola karşı baskı hareketinin, şimdiki görünen iki sonucu olmuştur.

Hareket ilk önce, sağ kanat öğrencilerinin gösterilerini cesaretlendirmiştir. Bu öğrenci gurupları, (kıza) saydıkları aydınlar ve politikacılara karşı seslerini yükseltmişlerdir.

Fakat, Hükûmete tamamen bağlı sağ kanat gazeteleri dışında, bu baskı, basında ve aydınlar arasında tenkitler yaratmıştır (.....)»

Sorunun bir kısmı, Adnan Menderes'in diktatoriyal Hükûmetinin bir askerî darbeyele 1960'ta düşürülmesinden itibaren sol hareketin genel kuvvetlenmesiyle ilgili gözükmektedir.

Sol eğilim, son zamanlarda Kıbrıs işi dolayısıyla daha da güçlenmiştir. Kıbrıs sorununda Moskova Türkiye'yi desteklemiş, ABD'nin Türkiye'nin yanında yer almadığı düşüncesi ise Amerikan aleyhtarlığı duyguları geliştirmiştir (.....)»

Bir diplomat geçenlerde şöyle demiştir: (Hatırlıyorum ki, 1950 yıllarında Amerikanca olmak revaçtaydı. Şimdi ise tam aksı...)

«Ne kadar hızlı ilerliyoruz!..»

siyasi notlar

Dean Rusk'a ölüm tehdidi!

Dean Rusk gittikten sonra yapılan Kabine toplantısında, Amerikan aleyhtarları gösteriler ve bu arada —her şey bittikten sonra da olsa— Dean Rusk'a yöneltilen imzasız

tehdit mektubu görüldü! Amerikan Büyükelçiliğinin yanlışlamasına rağmen, anlaşılmalıdır ki, Elçiliğe Dean Rusk'ın öldürüleceği yolunda imzasız bir tehdit mektubu gönderilmiştir. Elçilik bunun üzerine Türk Hükümetinin dikkatini çekmiştir. Bu mektup yüzündendir ki, olağanüstü güvenlik tedbirleri alınmış ve Dean Rusk, gençlerin gösterilerinden çok, bir suikast ihtimali dolayısıyla arka yollardan dolandırılmıştır.

İlim Yayma Cemiyeti

Diyaret İşleri Başkanı İbrahim Elmah'nın huzurunda, TRT'ye fena halde hücumlara sahne olan kongresini bu hafta yapan İlim Yayma Cemiyetinin bayramda topladığı kurban derileri, Millî Güvenlik Kurulunu ilgilendiren

bir konu haline gelmiştir. Türk Hava Kurumunun gelişlerinin azalmasına ve yüzbinlerce İrânın İlim Yayma Cemiyetine aktarılmasına yol açan post sorunu, Millî Güvenlik Kurulunda görüşülecektir.

Kurban Bayramı öncesi, İlim Yayma Cemiyeti, bazı gazetelerin ve İmam - Hatiplerin yardımıyla, kurban derilerinin «Müslüman Kurumlar»a verilmesi yolunda bir kampanya açmıştır. Kampanya sonucu, Türk Hava Kurumunun harekete geçmesi ve İçişleri ile Eğitim Bakanlıklarının Kurumu desteklemesine rağmen, kurban derilerinin İlim Yaymaya kayması önlenemmiştir. Şimdi Türk Hava Kurumu Başkanı Hava Generali Nuri Aslantas, Kurum gelirlerini azaltıcı bu eylemlere karşı, Millî Güvenlik Kurulundan tedbir istemektedir. Kurula gelen raporlardan, İmam - Hatip Okullarındaki gençlerle sıkı ilişki kuran İlim Yayma Cemiyetine bağışlanan kurban derilerinin taşınmasında, bir kaç milyon lira sermaye ile on yılda 140 milyon kazanan ünlü Ünilever tröstünün kamyonlarının da kullanıldığı anlaşılmaktadır!

Atatürk düşmanı bir Milletvekili

Biz Taksimde Cumhuriyet Anıtı önünde Atatürk'e bağlılık nöbeti tutaduralım, İktidardaki Adalet Partisinin sözcüsü sayılan bir gazete bakım Atatürk'ü nasıl tarif ediyor.

«Bolşevik yardımlığı yapan, gök gözlü, tüyü bozuk, ahlâkı bozuk cibilliyetsiz (...) Bu vatan Makedonya çetelerinin, Selânik dönemlerinin bahşisi değildir.»

19 Nisan 1966 tarihli «Yeni İstanbul» da yayımlanan AP Antalya Milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti'nin «Kara Kitap» başlıklı tefrikasından alınmış yukarıdaki satırlar.

Denecektir ki, evet mahut «millî irade» lerinden, Meclis tekli sayı çoğunluklarından, hükümeti ele geçirmiş olmalarından epeyi şımardılar ama, işi bu kadar ileri götürmezler, bu kadar küstahlık edemezler. Denecektir ki, yukarıdaki pasajda Atatürk'ün adı geçmiyor.

Biz de öyle düşündük. Ama ertesi günkü tefrikayı okuyunca aşırı ölçüde iyimser olduğumuzu anladık. Serdengeçti denenün Hitlercisi, bugünün kravatsız Johncusu, sahte milliyetçi, sahte Anadoluçu şöyle yazıyordu:

«Bir ırkçılık hareketi gibi gösterilen bu nümayişten (1944 bahsediyor) Nevzat Tandoğan iyice pırelenmişti. Huzuruna çağırıldığı bir arkadaşına Ankara hükümdarı şöyle hitap etmişti.

«Evet ben Boşnağım size göre Türk değilim. Saray Bosnalıyım. Ve sizi idare ediyorum. İşte Ankara valisiyim. Sizin âmiriniz, şefinizim.»

«Karşıdaki Atatürk'ün resmini gösterir: «İşte bu da bizden. Bu da Makedonyalı! Siz Anadolu'lular ancak öküzün ektiğini yersiniz, öküzler» demmişti.

«Biz Anadolu'lular, öküzün ektiğini yeriz, öküzüz. Simit sarıklı Anadolu'lular!

«Suyun öte yanından gelenler hep böyle diyorlar bize... Şimdi daha iyi anlıyorum. Anadolu'da içten içe, gönülden gönüle, dilden dile geçen şu halk türküsünün mânasını şimdi daha iyi anlıyorum:

«Selânik, Selânik, kahpe Selânik!» (...)

«Saraybosnalı Nevzat Tandoğan'ın bir Anadolu çocuğuna söylediği bu sözler ne müthiş, ne korkunç bir hakikattir. Evet o Saraybosnalıydı. Öbürü Selânikliydi, beriki bilmem hangi adalardan gelmiş; yıllarca ve yıllarca Anadolu'nun üzerine bir kâbus gibi çökmüşlerdi. Evet onlar o taraftandı. Fakat bu tarafı idare ediyorlardı.»

Şimdi de bu Atatürk düşmanı A.P. milletvekilinin Kemalizm hakkındaki görüşü ne imiş, onu da görelim: şöyle diyor:

«Kemalizm ne demek? Bu kelimeyi ilk defa olarak kullanılan komünist Cami Bayraktır. Bir zamanlar Dahilliyet Vekilliği yapmış olan adam. Bir şeyin (izim) olabilmesi için kendine göre bir dünya nizamı, bir âlem görüşü, bir ahlâk telâkiki olması gerekir.

«Bu feylesofların, fikir adamlarının işidir. Mustafa Kemal bir askerdi. Bir aksiyon ve hareket adamıydı. İçtimai doktrinler vazeden bir feylesof değildi. Her şeyi bir insana bağlamak, bir diktatöre rapretmek isteyen Bolşevik zihniyet ve bundan fayda umanlar bu kelimeyi icat ettiler. Tanınmış azılı müseccel bir bolşevik uydurduğu bu kelime yüzünden bugün memleket gençliği ikiye ayrılmıştır (...)» (Yeni İstanbul, 18 Nisan 1966).

Bu memlekette ilerici ne varsa, gerçekten millî ne varsa ona düşman olan Serdengeçti gibilerin Atatürk'e, Kemalizme karşı bu kadar derin bir kin duymalarına şaşırıyoruz. Atatürk çizmesini bu gibi gerici makulesinin ensesinden kaldırmazdı. Türkiye bütün Doğu uluslarının umulla baktığı ve Batılıların da saymak zorunda kaldığı düşünün itibarlı, başı dik Kemalist Türkiyesi iken Serdengeçtilerin, Tevetoğulların akıl hocaları sindikleri delikte pek mutsuzdular. Türkiye'nin yüzü güldüğü zaman bu faşistlerin yüzü gülmezdi. Mutlu azınlık politik sistemine özenmemizle bunlara gün doğdu. Bugün has bahçenin gülleridirler, zehirlerini rahatça saçabiliyorlar. Dün bunların kökü Hitler Almanyasındaydı, bugün Teksas'ta!

Bağırıyorlar, «Kahrolsun Komünizm» diye. Ama kahretmek istedikleri her şeyden önce Atatürktür... Atatürk'ün milliyetçiliğidir... Atatürk'ün laik ve başımsız Türkiyesidir...

Türk milliyetçileri, milletvekili bile seçilen bu Atatürk düşmanı, bölücü sahte milliyetçileri iyi tammahdır.

Korgeneral Refet Ülgenalp Derdi biliyor

Yabancı şirketlerin böyle «Müslümanca» faaliyetlere giriştiklerinin öğrenildiği bir sırada, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Korgeneral Refet Ülgenalp, İstanbul'da sanayicilerle konuştu. Sanayiciler, Ülgenalp'e yabancı sermayeden ve yabancıların hazırladıkları raporlar ve kanun tasarısı taslaklarıyla onlara tanınan imtiyazlardan şikâyetçi oldular ve yabancı sermayenin akıllıca kullanılması istedikler. Montajcılık oyunları üzerinde durdular. Öyle görünür ki, millî sanayi'nin korunması sorunu da, Güvenlik Kuruluna gelecektir. Fakat iktidar, yeni tavislerle yabancı sermaye çekme politikasına fena halde bağlanmıştır. Gerçekten millî sanayi'nin korunması teoride kalmaktadır.

Bu arada Korgeneral Ülgenalp, gençlik teşekkülleri temsilcileriyle de konuştu. Ülgenalp'in gençlere tavsiyesi şudur: «Mesrutiyetini kaybetmiş bir hükümeti sokaklarda kovalamak, yapılacak son işidir. Fikir ihtilâfının başında sokaklara dökülmek hiç bir şey kazandırmaz.»

Komünizmle Mücadele Derneği Kongresi

Bursadaki sokak saldırısı ile ün kazanan Komünizmle Mücadele Derneği «Üçüncü Kurultay», geride bıraktığımız hafta İzmir'de yapıldı. Sokak saldırıları üzerine Dernek İnoğünü'nün sert tepkisi ile karşılaşmış ve Başkan Gürsel,

Politikanın ötesi

RAŞİTİZM

Mehmed Kemal

Mehmet Ali Aybar, 1946'larda:

«— CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, partisinin seçimleri kazanması için bütün İrtica kuvvetlerini seferber etti.» dediği zaman, başına gelmedik kalmamıştı. Önüne çıktığı Ankara Birinci Ağır Ceza'nın Başkanı Dazroğlu olmasa idi, hazırlanan kelepçeler ellerine geçecekti.

İsmet Paşa kendisinin «irtica» ile beraber olduğunu söyleyene bu kadar kızılıyordu. Bugün kızılığın azalmışa benzer. Ancak «ahir zaman» peygamberi denildiği zaman, yumrukları ile kürsüyü döğmektedir. İrticaa prim vermeye başladınız mı, gazeteci uydurması, hayalini bu kadar genişletebilir. İrticaa prim veren oportünist politikacılar, arttırmanın üstünde korlar lafı.

Feyzioglu'na göre, ahir zaman peygamberi, Muhammet Mustafa sallallahü aleyhüsselâm'dır. Genç politikacı bilinmeyen bir şey hatırlatır gibi gibi indi kürsüden.

İrticacı korkulan yanı, bir kez sokağa düştü mü, nerede duracağı bilinmediğindedir. Yoksa, hôt deyince sustuğunu, hemen köşe bucak kaçtığı tarihimizin sayfaları arasında çok gördük. Kubilây'a varıncaya kadar keski, ama sonra pustu.

İrili ufaklı bütün politikacılar İrticaa karşı, Aybar karşı, Bölükbaşı karşı, Türkiye karşı. Hatta sıkıştı mı Demirel bile karşı. Pekli kimdir sokak karşı İrticaa körükçüsü bu memlekette? Gölünde «abani sarık» hayali yatan köy imamı mı? Rutubetli izbelerde Kur'an kursu gören yoksul öğrenci mi? Midesi açlıktan guruldarken, bir iş tutayım diye İmam - Hatip okullarına giden mi? Cüretini hac seferleri düzenlemeye kadar vardırın oy avcısı mı?

Biri var.

İşte hep birlikte onu arıyoruz.

Bu tutumla, daha yıllarca da arasak bulamayacağımızdan kuşku dayım. Bir masal kuşuna çevirdiğimiz ismi var, cismi yok şimdilik. Atatürk heykelleri kırıp çekicini ucunda değil bul. Muteber AP gazetelerinde, başı sonunu tutmayan dinsel makaleler döktüren Ticani başının kaleminin ucunda da değil bul. Senato seçimlerinde dinliyeceğimiz nutukların ortasında da gömülü değil bul.

Nerde?

Alkış meraklısı Faruk Sükan, üstüne varıldıkça, edebiyatçı tutuklamadan gelen bir aşkanklıkla, edebiyata vuruyor işi:

«— Şimâl rüzgârları...» diyor.

«— İhamını volga kıyılarından alan...» da bunun süslemeleri...

Ben bu oyunu iyi tanırım. 1946'larda helâ duvarları çekiç - orak çizilen tuvale döndürülmüştü. Şimdi biraz ilerledik, cümleler ve deyimler yazdırıyoruz.

«— Nereden buldular bunu?» demeyin. Bu zaten vardı da, Faruk Sükan gibi biri gelinceye kadar unutulmuştu. Bilenler oyunu yeniden sahneye koyuyorlar.

Yaşı da müsait, ama, şimdi:

«— Buldum... Buldum...» diye nasıl sevinliyordur.

Helâ duvarında, «komünizm propagandası»; köfteci dükkanında «hücre teşkilâtı»; kitaplıklarda «vesika»... Yirmi yıl sonra bu kasaba doktorunun sayesinde terkettiğimiz noktaya bir daha geliyoruz.

O eserle ile öğünebilir, ama alkış tutan eller utanacaktır. Hadi, solculuğa ait kitapları korkusundan okuyamıyor. Ne olur, ne olmaz zihnini çelerler. Fakat kendinden öncekilerin, İçişleri Bakanları olmuşların, biyografilerini okusa, neden düşüktüklerini sorsa, bu oyunda ahi kesmenin sakıncalarını öğrenir. Şükrü Kayaman oturduğu günden bu yana, daha emekliye ayrılmamış niceleri vardır ki, ona da doğrunu öğrenmek istiyorsa öğüt verebilirler.

Farkında değil, nasıl da yaramaz bir çocuk gibi öğüde muhtaç bu günlerde. Bir gün yakışmayan tebessümü yüzünde donup kaldığı zaman:

«— Vay başım...» diyecektir.

Gazanfer Bilge bile «Varan Ofobüsleri» ne şoför alınırken, koca aleti işletecek olandan bir şeyler soruyor. Ankara - İstanbul yolu bu, viraajı var, dönemeceği var, yokusu var, inişi var. İçinde de küçüklü büyüklü bir alay yolcusu...

Ama bunlara, buralara gelirken kimseler bir şey sormadı. Kerameti kendilerinde şamp gelip oturdular. Senette pamuk olmadı, bir şey ekleyemedikleri için, bilineni tekrarlıyorlar.

Ben bu hastahğı tanırım. Başlarına bakın siz de hatırlayacaksınız.

Bu ne sosyalizm, ne komünizm, ne faşizm...

Bunun adı düpe düz tek kelimeyle:

«— Raşitizm!...»

derneğin Fahri Başkanlığından istifa etmişti.

Şimdi anlaşılabilir durum değilmiş ve Kongre, Başbakan Demirel'in ve Bakanların basarı telgrafları ile çalışmalarına başlamıştır! Tebrikeller arasında, 6,5 milyon lirahik Komünizmle Mücadele Fonu emrine verilen Eğitim Bakanı Orhan Dengiz de vardır. «Sapitanlar vardır, fakat hü-

rana uğrayacaklardır» telgrafı ile, kafaşateci Necdet Sancar'ın yanında, Tahsin Banguoğlu da yer almakta kusur etmemiştir.

İnönü'nün tekdirinden sonra bir ara sinen, fakat şimdi ladele itibar eden derneğin ilk gündü toplantısında en önemli sorunlardan biri, Atatürk anıtına celenk konulup konulmaması oldu. Dernek iz-

PETROL OYUNLARI BAŞLADI

Petrol Kralı Rockefeller ailesinin 8.5 yıl memurluğunu yapan ve bu petrolcü aile sayesinde Dışişleri Bakanlığı koltuğuna oturan Dean Rusk ile görüşmelerden sonra Başbakan Demirel, Amerikan Yardım Teşkilâtının kapısını çalmıştır. Demirel, proje kredilerinin 60-70 milyon dolardan hiç değilse 100 milyon dolara çıkarılmasını istemektedir. Bu talebin bedeli, Amerikan sermayesine ve bu arada Rockefeller'e, Türkiye'de ilgilendikleri cazip yatırım alanlarının açılması olacaktır.

Türk milliyetçileri, 61 milyar dolar tutarında bir değeri kontrol altında tutan Rockefeller ailesini iyi tanımalıdır. Bu yatırımların dörtte üçü az gelişmiş ülkelerde petrol alanında. Amerikan iktisatçı Victor Perlo, «Military and Industry» adlı kitabında Rockefeller ve onun dev petrol şirketi Standart Oil hakkında şu bilgiyi vermektedir: «Standart Oil, gerici rejimleri desteklemek ve petrolü millileştirmeyi, ya da petrol kârlarını sınıflandırmayı arzulayan gerçekten ilerici hükümetlere karşı koymak hususunda uzun bir tarihe sahiptir.

Suudi Arabistan'da ve Truman Böyle Doktrin yolu ile öteki Orta Doğu ülkelerinde Amerikan askeri üslerinin kurulmasından sonra, Standart Oil'un bu bölgede petrol liderliğine yükselmesi, A.B.D. bayrağının peşinden giden yabancı yatırımların çarpıcı bir örneğidir. Petrol yatırımları, A.B.D. askerî gücünün varlığına ve yayılmasına özellikle bağlıdır. Bu sebeple Rockefeller hükümetle çok sıkı ilişkiler kurmaya önem vermektedir. Eski Dışişleri Bakanı Foster Dulles ve CIA Şefliği yapan kardeşi Allen Dulles, Rockefeller'in adamları ve iş ortaklarıdır. Yeni Bakan Dean Rusk da, bu geleneği sürdürmektedir. Victor Perlo'nun belirttiğine göre, CIA ve Pentagon ile sıkı işbirliği altında çalışan Hür Avrupa Radyosu ve Hür Avrupa Basını, Rockefeller'in «Hürriyet İçin Savaş - Crusade For Freedom» teşekkülünün kontrolü altındadır.

State Department, Pentagon ve CIA'ya dayanan Rockefeller, dışarıda saldırgan bir politika gütmektedir. Petrole ve genellikle yabancı sermayeye getirilen sınırlandırmalara kesinlikle karşıdır. Standart Oil Yönetim Kurulu Başkanı Leo D. Welch, bir konferansta bu saldırgan tutumu şöyle belirtmiştir: «Amerikan özel teşebbüsü şu tercihle karşı karşıyadır: Ya darbeyi indirip bütün dünyada mevkiini koruyacaktır, ya da yan gelip yatarak kendil kenazere merasimine tanıklık edecektir.»

Başbakan Demirel, işte, kartiyeri bu zihniyette bir alıyca bağı bulunan bir Dean Rusk ile yardım pazarlığına oturmuştur. Bu pazarlıktan Türkiye'nin kârli çıkacağı açıktır.

İSUN'İ GÜBRE OYUNU!

Rockefeller'in petrol şirketi şimdi ilk planda, Türkiye'de sun'î gübre tesisleri ile ilgilenmektedir. Sun'î gübre son derece kârli bir iş. Tatlı kârın kokusunu alarak buradaki kompradorlarla temasa geçen Charrier - Mc Atear Incorporated adlı bir Amerikan aracı şirketi, sun'î gübre işinde Rockefeller'in petrol şirketinin kârının yüzde 40 ilâ 50'yi bulduğunu belirtmektedir. Türkiye'de ise Azot Sanayinin yüksek maliyeti dolayısıyla gübre fiyatları yüksek ol-

duğundan, kâr oranı kolaylıkla yüzde yüzü bulacaktır.

Sun'î gübre üretimini gerçekleştirmeye memleketimizde, Türkiye Petrolleri A.O., Ordu Yardımlaşma Kurumu ve Emekli Sandığının ortaklaşa kurdukları Petkim Petro - Kimya A.Ş. tâlidir. Petkim, Blaw Knox firması ile birlikte sun'î gübre proje ve plânlarını hazırlamış ve İkinci Beş Yıllık Plâna alınmak üzere teklif yapmıştır. Yetkililerden bir ses çıkmamış, fakat bu arada sun'î gübre plânlaması işi Amerikan Yardım Teşkilâtına bırakılmıştır. YÖN'ün 159. sayısında yazdıklarımız bu konuda dönen oyunu açığa vurmaktadır. YÖN, şu haberi vermektedir: «Bir kaç ay önce, eski DPT Müsteşarı Memduh Aytür'ü bir AID yetkilisi ziyaret eder ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının kimyevi gübre sektörü çalışmalarını AID'nin yapmasını ve bu alandaki yatırımların da yabancı sermayeye bırakılmasını tavsiye eder. Aytür'ün cevabı şu olur: (Bu memlekette nüfusun yüzde 70'i çiftçidir. Türk köylüsü kimyevi gübre kullanmaya yeni başlamıştır. Talep, yıldan yıla hızla artmaktadır.

Böyle stratejik bir maddeyi yabancı sermayedarların kararına nasıl bırakabilirim? Ne kadar üretileceğine, ne zaman ve nerede üretileceğine, kaç üretilene başkaları karar verecek, ben de kalkındığımı ve hattâ bağımsız olduğumu iddia edeceğim. Olmaz böyle şey! Ekonominin can damarını ben başkalarına veremem. Sizin böyle bir teklifi rahatlıkla yapmanızı da bir türlü izah edemiyorum.)

AID yetkilisi bu konuşmadan sonra alamamıştır. Fakat Memduh Aytür, DPT'den ayrıldıktan sonra, kimyevi gübre çalışmaları AID'ye bırakılmıştır. Şimdi AID uzmanları, kendileri için tutulan müstakil bir binada Türkiye'nin gelecekteki kimyevi gübre ihtiyacını plânlamaktadırlar.

Böylece millî şirketin hazırlıklarını tamamlayıp sun'î gübre sanayii, Rockefeller'e ve öteki Amerikan tekelilerine peşkeş çekilme yolundadır. Petkim'in ön projelerini tamamladığı sun'î kauçuk alanında da benzer oyunlar dönmektedir. TPAO'nun yeni yöneticileri ile Union Carbide ve Dow Chemical gibi Amerikan tekelinin temasları dikkat çekicidir. Unlu araçlardan olan Ekrem Diriker, sun'î kauçuk işini yabancı sermayeye kaydırmak için çaba göstermektedir.

2. RAFİNERİ MESELESİ!

Yeni bir rafineri kurun TPAO, Ataç'ın rafineri tesislerini genişletmesine itiraz etmiştir. Fakat TPAO Genel Müdürü değiştiğinden sonra, hem TPAO'nun rafineri kurması, hem de Ataç'ın tevsiatı girmesi kararlaştırılmıştır. Bu karar, millî petrol sanayinin aleyhine işleyecektir. Ataç, dağıtım şirketleri yoluyla esasen piyasaya hâkimdir ve tevsiatı çabucak gerçekleştirecek durumdadır. Millî petrolü düşünen bir hükümetin ve TPAO'nun her türlü kasınlı imkânı basyurarak Ataç tevsiatını önlemesi gerekliydi. Bu yola gidilmemekle yabancı şirketler korunmakta, millî petrol sanayii baltalanmaktadır. TPAO, değil bir, iki rafineri kurma durumundadır. Ayrıca bir madeni yağ rafinerisi tesis bir zorunluluktur. Türkiye madeni yağ için yılda 14.5 milyon dolar ödemektedir. Böyle bir rafinerinin maliyeti ise 16.5 milyon dolardır. Hükümet hâkim yabancı şirketler yapın» zihniyeti Türkiye'ye çok pahalıya mal olmaktadır.

3. PETROL OFİS MESELESİ!

Petrol Ofisi ile TPAO, kaynaşmasını ve devletin kendi şirketinden petrol almasını sağlayacak Petrol Ofisi Kanun Tasarısı ölmüştür. Ustelik TPAO Genel

Müdürü, iki devlet şirketinin dağıtım alanında «tatlı rekabet içinde bulunması gerektiğini» açıklamıştır. Petrol Ofisi, TPAO'nun petrolünü dağıtmaktadır. Şimdi devlet şirketi TPAO, serbest rekabet esaslarına göre, kendi dağıtım organı olan devlet şirketi Petrol Ofisi ile yarışacaktır! Bu «tatlı» rekabetin ilk örnekleri görülmektedir. Petrol Ofisi yeterli deposu varken, TPAO, Iskenderun'da Shell'in deposunu almaya kalkışmıştır. Shell depodan istediği gibi yararlanabilecek, üstelik işletme giderlerinden kurtulacaktır!

Tatlı rekabet anlayışının sonucu, İzmir'de, Samsun'da, Mersin'de, Trabzon'da Petrol Ofisinin mevcut tesislerine rağmen, TPAO yeni ana depolar, tanklar yapmak zorundadır. Bu, akıl almaz bir israf örneğidir.

Devlet kurumları da, ihtiyaçlarını yabancı şirketlerden karşılama alışkanlığından kurtulamamaktadır. Son olarak Devlet Demir Yolları, fiat ucuzluğuna aldanarak 40 bin tonluk işi Mobil'e vermiştir. Kara nakliyatı daha ucuz diye, Petrol Ofisi de, Demiryollarına yüz çevirirse bunun sonu nereye varacaktır?

Petrol sömürmesinin en acıklı taraflarından biri de dağıtım işidir. Yabancı şirketler, dağıtımca çok ağır basmaktadır. Millî çıkarları gözönünde tutan bir iktidar, en azından, yabancı şirketlere yeni satış istasyonları açma izni vermemek ve devlet kurumlarının devlet şirketinden petrol almalarını gerçekleştirmek zorundadır. Fakat gidip tam ters yöndedir.

4. PETROL FİYATLARI MESELESİ!

23 Nisan gibi anlamlı bir günde, yüzde 27 indirimli 500 bin ton ham petrol Türkiye'ye gelmiştir. Halbuki Hükümet, uzun pazarlıklardan sonra ham petrole ancak yüzde 18.5 indirim sağlayabilmiştir. Bu indirimin bir anlam taşıyabilmesi için oransal fiyatlarının da aynı oranda indirilmesi gerekliydi. Nitekim Maliye Bakanlığı, geçenlerde bunu gerçekleştirmişti. Fakat Mobil, «Yetkiniz yoktur» diye Maliye Bakanlığına itiraz etmiştir.

Halbuki yapılacak iş, çetrefil ve yetersiz pazarlıklar yerine, petrolü, dünya piyasa fiyatları üzerinden almaya imkân veren Petrol Kanununun 13. maddesini uygulamaktır. Böylece, yüzde 27 indirim, en kestirme ve hukuka uygun yoldan gerçekleştirilebilecektir. Ne var ki AP, iktidarı, yabancı şirketlere karşı 13. maddeyi uygulama cesaretini gösterememektedir.

5. PETROL BORU HATTI!

TPAO'nun kurduğu petrol boru hattı, bu yılın sonlarına doğru işletmeye açılacaktır. Ne var ki TPAO'nun yeni Genel Müdürü, ayrı bir şirket kurarak boru hattı hisselerinin yüzde 49'unu «halk» a satma kararında olduğunu açıklamıştır.

«Halk satış» açık bir devlet yağması örneğidir. Tesisin değeri 350 milyon liradır. Oyle anlaşılacaktır ki, kurulacak şirket 100 milyon lira sermayeli olacaktır. Kanuna göre sermayenin dörtte birini ödemek yeterlidir. Böylece özel kişiler 49 milyon liranın dörtte biri olan 12 milyon 250 bin lira ödeyerek, 350 milyon 49'una, yani 171.5 milyon lira değere sahip olacaklardır. 12 milyon liraya karşılık 171 milyon! Ustelik ayrı şirket olunca, TPAO, nakliye ücreti olarak, diyelim, yılda 100 milyon lira ödeyecek, bunun ancak yüzde 51'ini sonradan geri alacaktır. Demek ki «halk satış» finansman ihtiyacı ile de açıklamaya imkân yoktur. Tam bir devlet yağması söz konusudur. Ustelik bu «halk» denilen, Akbank ile Bankalar fondandan yardım gören Garanti Bankasıdır. Devlete ait petrol borusunu, «halk» mal etme» ge-

rekçesiyle, Akbank ve Garanti Bankasına, belki de onların aracılığı ile yabancı şirketlere peşkeş çekmek isteyen bir zihniyetten neler beklenebileceği ortadadır.

6. POLİVİNİL KLORÜR SKANDALI!

Yabancı sermaye ile uzun boğuşmalardan sonra, ancak İnönü'nün ilgisizliği tamamen bir devlet şirketi olarak kurulabilen Petkim, etilen ve polivinil klorür imali için bütün hazırlıklarını tamamlamıştır. Yalnız iktidar değişikliği ile birlikte, Petkim'in karşısına iki büyük bankanın da ortak olduğu Tarım Koruma ve Alkali Şirketi, Amerikan The Dow Chemical Co. ile birlikte dikilmiştir. Bu yerli - yabancı karması, Petkim'e «Sen işin zor tarafını yüklen etilen yap. Etileni ucuz fiyatla bize ver. Polivinil klorürü biz imal ederek işin kaymağını alalım. Klor işine de heveslenme» demişlerdir. Teklif, işten anlayanlar için biraz fazla açık gözce olduğundan, Petkim Yönetim Kurulunca tereddütsüz reddedilmiştir. Yönetim Kurulu, teklifin kabulü halinde, Petkim rantabilite hesaplarının altüst olacağını, yerli sermaye niteliğinin ortadan kalkacağını ve yabancı ortağın kâr transferi ile döviz tasarrufunun büyük ölçüde azalacağını belirtmiştir. Ama grevdeki işçilerinin üzerine kamyon sürmekle ün kazanan Tarım Koruma Şirketi diletmiştir. Şirket, Petkim'e yazdığı bir mektupla, onu Hükümetin özel teşebbüs ve yabancı sermaye politikasına ihanetle suçlamaktadır. Mektup şöyledir: Teklifimiz, «Hükümet programında en vezir şekilde ifade edilen umdeler her hususu ile uymakta idi. Bunlardan bir kaçının paragraf başları şöyledir:

— Refah devleti anlayışımız, iktisadi hayatın karma ekonomi esasına dayanmasıdır.

— Temelî vatandaşın hür karar verme ve kazanma gayretine dayanan karma ekonomi...

— Plân, biçildiği gibi giyilmesi gereken bir ceket değildir.

— Bu kanunla memleket geleceği yabancı özel sermaye...

Tarım Koruma, bir yandan Hükümet Programından alınıp yukarıdaki cümlelerle Petkim'e baskı yaparken, öte yandan da iktidarın kapısını çalmıştır. Özel teşebbüsü ve yabancı sermayeci iktidara mürcaat, etkili olmuştur. Bakan İbrahim Deriner, Tarım Koruma - Dow Chemical teklifini reddeden Petkim Yönetim Kurulunun yeniden toplantıya çağırılmasını istemiş ve üyelere polivinil klorür imalinin yerli - yabancı karması, ne verilmesi görüşünü benimsenmeye çalışmıştır. Fakat Yönetim Kurulu, yine hayır demiştir. Bakan Deriner, bunun üzerine red kararının alınmasında baş rolü oynayan ve millî petrol davasının yürütülmesinde büyük emeği olan Ozer Derbiliz, Petrol Ofisteki görevinden ve Petkim Yönetim Kurulu üyeliğinden uzaklaştırılmıştır! Şimdi hayli geç kalmış olmasına rağmen, polivinil klorür işini yerli - yabancı karmasına peşkeş çekmek için AP, iktidarı çareler aramaktadır. Öte yandan Deriner'in Müsteşarı eski Vatan Cephesi kurucusu Kemal Noyan, Petkim'in klor ihtiyacını Tarım Koruma'dan sağlaması için çaba göstermektedir.

Görüldüğü gibi perde arkasında yabancı sermaye oyunları çoktan başlamıştır. Petrol gibi maden alanında da işler yürümektedir. Toroslarda maden aranmasıyla ilgili Samantı projesi, Amerikalılara bırakılmıştır. Amerikan şirketleri, Torosların maden zenginliklerine ve Karadenizin bakırına el koyma çabası içindedirler.

AP, iktidarı, Amerika'dan istediği 100 milyon dolar proje kredisini herhalde alacaktır, fakat karşılığında memleketin bütün zenginlikleri Amerikan şirketlerine hediye edilecektir.

Doğan Avcıoğlu

mir Şubesi Başkanı Emekli General Celâl Yakal, «Atatürk anıtına çelenk koymak için kimse zorlanamaz. İsteyen çelenk koyar, istemeyen koymaz» diyordu. İşler bu kadar büyüdüncü, anıta çelenk koymak tabiatıyla bir zorunluluk hâline geldi.

Bu arada bir gazete, düşün düşün acıkça söyleyen bir kişi olduğu anlaşılan İzmir Başkanı Celâl Yakal ile anti-

komünist mitingler hakkında bir konuşma yaptı. Emekli General Celâl Yakal'ın sözleri, girişilen antikomünist mitinglerin anlamını göstermek bakımından ilgi çekicidir. İzmir mitingine, gençlik ve zenginler katılmamıştı, Emekli General bundan duyduğu üzüntüyü anlatmaktadır: «Zenginlerin lehlerine bir hareket olduğu halde, temsil suretiyle dahi mitinge iştirak etme-

mişlerimize üzgünüz... Sermaye sahibi vatandaşlarımızı ikaz ediyoruz. Mücadeleye yardımcı olmaları, kendi menfaatleri içabıdır. Hele solcu ve tam sosyalist prensipler güden ve koltuğunun altına TIP'ı aldıktan sonra daha ileri giden CHP'ye bağlı kalmakta ısrar etmeleri o zenginlere ne fayda sağlayacaktır, anlamıyoruz. Ve onlara akıllarını başlarına toplamalarını tav-

siye ediyoruz.» Komünizmle Mücadele Başkanı, mitinge gençliğin katılımı ve «katılmıyoruz» diye bildirdiler yayınlaması karşısında da sunları söylemektedir: «Evet, üzüntüyle kaydetmek lâzımdır ki, böyle millî bir harekete, Üniversite, İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi, hattâ Lise talebeleri de iştirak etmemişlerdir. Profesör ve öğretmenleri de ilgi-

siz kalmışlardır. Demek ki Türkiye'nin yarımını yapacak olan bu generler ve ilim hüviyeti taşıyan Prof.'lar, bu memlekette ümitsizliğe vol acmışlardır. Beklenen veremeyeceklerdir. Yazıklar olsun!»

Bu arada genclikten sonra Türk - İş de, oynanan oyunun nihayet farkını vararak, antikomünist mitinglere bundan böyle katılmıyacağını açıklamıştır.

Köy Enstitüleri yerine «BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ»

Türkiye, bugün bir avuç Amerikalı Barış gönüllüsünün köye gidisinden medet umuyor. Köy Enstitülerini kapatan yetkili kişiler, uygar Amerikadan kalkıp ıssız Anadolu köylerinde yaşamaya gelen bu Amerikalıların alkışlamaktadırlar ve onları Türk gençliğine örnek diye sıkılmadan göstermektedirler! Köy çocuğunu, haklı çıkarlarını ön plânda tutan bir görüşle eğitip köy kalkınmasına göndermek gibi ciddi ve gerçekçi bir köy ordusu programını yıkanların, göstermelik Amerikan Barış Ordusundan medet ummaları, Türkiye'nin bugünkü acıklı manzarasının çeşitli görünüşlerinden biridir.

Barış Ordusu, Kennedy'nin ortaya attığı bir fikirdir. Amaç, «Çirkin Amerikalı» yerine, az gelişmiş ülkelerde, «en kötü hayat şartlarında fakir halkın kaderini paylaşan ve ona yardım elini uzatan idealist Amerikalı» tipini oturtmaktır. Genç Amerikalılar, fakir halklara teknik yardım getirecekler, kendileri de dünyayı daha iyi tanıyacaktı. Dışarda kurdukları şirketler de, mahallî dili ve şartları bilen personel ihtiyacı çeken büyük Amerikan şirketleri de, Barış Ordusundan iş çıkarları için yararlanmayı düşünüyorlardı. Nitekim başlangıçta Barış Gönüllülerini, «Beatniks Ordusu» diye alaya alan faşist görüşlü Başkan adayı ve aynı zamanda iş adamı olan Barry Goldwater, «Bir iş adamı olarak, iki yıllık denizası denemenin çok değerli ve kârlı olduğunu görüyorum» demiştir. Fakat esas fikir çirkin Amerikalı imahını silmekti. Amerikalılar gittikleri yerlerde halkı küçümseyerek gürlütlü milyoner hayatı yaşamaktadırlar. Rus ve Çin teknisyenleri ise, gittikleri ülkenin dilini öğreniyorlar, lüks ve gösterişten uzak sessiz ve çok sade bir ömür sürüyorlardı. Üstelik Amerikan yetkilileri, halkın nefretini kazanmış geri ve zâlim yöneticilerin dizi dibinden ayrılmıyorlardı. Barış Ordusunun kurulmasında büyük emeği geçen Temsilci Henry S. Reuss - ki Marsal Plâni yöneticilerinden - durumu şöyle belirtmektedir: «Biz ekseriya gerici ve hırslı liderler ile askerî ittifaklara önem veririz. Onlara askerî malzeme sağlarız. Bunlar da silâhları, ekseriya yardım ettiğimiz farzolunan ülkenin halkına karşı kullanırlar. Büyük ve çarpıcı projelere ağırlık veririz. Bir sürü Amerikan resmî kişileri, yabancı ülkelerin başkentlerinde buldukları ülkeden tamamen tecrit edilmiş yalnız bir hayat sürerler». Temsilci Reuss, bu nedenlerle, «halkla kaynaşmış idealist Amerikalının teknik yardım» programının denemesini istemiştir.

Barış Ordusunun kurucusu Başkan Kennedy de, bu teşebbüsü Amerikan halkına şöyle satmaktaydı: «İkinci Dünya Harbinden beri şartlar değişti. Silâhlar çok daha karmaşık, kontrolleri de öyle. Düşman artık askerî olmayan metodlarla ilerlemektedir, askerî metodlar bu ilerlemeyi durduramaz..»

Şimdi denizası ülkelerdeki Amerikan diplomatik personeli üzerinde durmak istiyorum. Bir çok Amerikalı Laos'ta Dr. Tom Dooley gibi fedakârlık örnekleri verdi. Bir çoğu da Çirkin Amerikalı örneğini yarattı...

Sovyet Diplomatları ise, gittikleri ülkeyi tanımakta, dilini konuşmakta ve hızlı ve etkin çalışmaktadırlar. Füzeler ve silâhlar, onları durduramaz. Amerikan devletleri da bunu yapamaz. Onlara ancak, aynı ölçüde bileli ve kendini adanmış Amerikalılar karşı kovabilir...

Geçen yıl Rusyayı ziyaret eden bir dostum, orada Moskova Diller Enstitüsünde Afrika âdetlerini ve Swahili dilini öğrenen bir Rus çifti ile tanıştı. Buğlar yabancı dil hocası değillerdi. Koca Sağlık Mühendisi ve karısı da hasta bakıcıydı. Afrika milletleri arasında, komünizmin misyonerleri olarak yaşamaya hazırlanmaktadırlar.

Kennedy, «komünizmin misyonerleri» ne karşı, kapitalizmin misyonerleri olarak Barış Ordusunu kurmuştur. Demek ki Barış Ordusu, Amerikan dış politikasının ve soğuk harbin bir aracıdır. Ama bunu soğuk harbin dışında ve tamamen insancıl amaçlarla takdim etmek zorunludur. Dean Rusk, bunu biraz safça belirtmektedir: «Barış Ordusu, bir dış politika aracı değildir. Bu

orduyu, bir dış politika aracı yapmak, onun dış politikaya sağlayacağı faydaları ortadan kaldıracaktır.»

Kennedy'nin fikri başlangıçta hayli tenkitlere yol açtı. Barış ordusu, Amerika'da, «Beatnik sürüsü», «asker kaçaklarının sığınağı», Kennedy'nin çoluk çocuk ordusu», «parayı sokağa atma programı» gibi hücumlara uğradı. Emperyalizme aleyhtar çevreler de, Barış gönüllülerini CIA'nın bir kolu», «casus ordusu», «misyoner örgütü», «emperyalizmin kolları» diye suçladılar.

Barış gönüllüleri, genellikle, bir şeyler yapmak ve fakir insanlara yardım etmek için çırpınan iyi niyetli, genç, dürüst ve tecrübesiz Amerikalılardır. Çirkin Amerikalıların karşısında, «Güzel Amerikalı» temsil ettikleri şüphesizdir. Bu demek değildir ki, Barış gönüllüleri, bir soğuk harp aracı olmaktan kurtulmuşlardır. CIA, Barış gönüllülerine çengel atmak için her çabayı göstermiştir. Kennedy yönetimi, CIA'nın bu sızma teşebbüslerine karşı koymaya çalışmışsa da, bunda tam: rnen başarıya ulaşamamış söylenemiyeceğini liberal görüşlü Amerikalılar itiraf etmektedirler. Dominik çıkartması günlerinde, Barış gönüllülerinin istihbarat ajanları olarak nasıl kullanılmak istediklerini Time dergisi dahi yazmaktadır. CIA, en azından, belki de Barış Gönüllülerine hissettirmeden, bilgi edinme yolunda onları kullanmaktadır.

Barış gönüllüleri ile ilgilenen ikinci bir grup, dinî teşekküller olmuştur. Yarı resmî bir propaganda yayını niteliğini taşıyan Pauline Madow'un yayınladığı «The Peace Corps» seri kitaplarında, Hristiyan misyonerleri ile Barış Ordusunun ilişkileri hakkında şu bilgi verilmektedir: «Barış Ordusu fikri, yabancı halklar arasında çalışan binlerce Amerikan misyonerinin denemelerine dayanarak geliştirilmiştir. Katolik yardım servisleri (The Catholio Relief Services), Kiliseler Millî Konseyi (The National Council of Churches) ve Millî Eğitim Derneği (The National Education Association) gibi teşekküller, üyelerine Barış Ordusu hakkında bilgi sağlamak için özel bürolar kurmuşlardır. Bununla beraber, Barış Ordusu, Kilise Yönetim Kurulları ve ajansları ile anlaşmalar yapmaktadırlar.»

Ekserisi kolejlerden toplanarak gelen, tekni; jülgiden yoksun Barış Gönüllüleri, özel bir eğitimden geçirildikten sonra, iki yıllık süreyle az gelişmiş ülkelere gönderilmektedirler. Özel eğitimde, «Current Events» ve «Critical Incident» dersleri ilgi çekicidir. «Current Events» derslerinde, Amerikan aleyhtar hücumları karşılamak, Amerika lehine ve komünistler aleyhine propaganda yapmak için gerekli malzeme sağlanmaktadır. Bu derste ele alınan konuları, Pauline Madow yarı resmî yayınında şöyle sıralamaktadır: «Amerikada Zenci meselesi, Küba istilâsı, U-2 casus uçağı, Macar ihtilâli, Pasternak v.s..» Bir yetkili, bu dersler hakkında, «Amaç, dışarıya gönderdiğimiz kişilerin beyinlerini yıkamak değil, tartışmalara girişildiği takdirde, her problemin çeşitli yönlerini anlamalarını sağlamaktır» demektedir.

«Critical Incidents» dergisinde de - ki yetkililere göre en önemli ders budur - Barış Gönüllülerine, «nazik durumlarda» nasıl hareket etmeleri gerektiği öğretilmektedir. Meselâ Johnson, «Vietnam'da savaşırken, Türkiye'yi komünist olmaktan koruyoruz. Korumasak, Türkiye komünistlerin eline düşer» gibi bir söz söyleyivermiştir. Barış gönüllüleri böyle bir durumda kendilerine çevrilen bakışlar altında ne yapacaklardır? Johnson'u savunacak mıdır, susacak mıdır, yoksa kevfince konuşacak mıdır? İşte «Critical Incident» dersi, bu nazik durumlarda nasıl davranmak gerektiğini öğretmektedir.

Barış gönüllülerinin halk arasında fakir bir hayat sürmeleri esastır. Aldıkları ücretin, hayat pahalılığına göre, asgari bir yaşama düzeni sağlayacak biçimde ayarlanması düşünülmüştür. Bu miktar Hindistanda 63 dolar, Tanganika'da ise 168 dolardır. Bir çok halde Barış Gönüllülerinin elderlerini ileli hükümetler sağlamaktadır. Meselâ Habeşistan hükümeti gönüllülere 75 dolar aylık vermektedir.

Türkiyede ise gönüllüler, karşılık paralardan sağlanan 750 lira aylık almaktadırlar. Şehirde yaşayanlara 1100 lira verilmektedir. Ayrıca her ay için 75 dolar, ilgilinin Amerikadaki hesabına yatırılmaktadır. Gönüllüler iki yılda 45 gün tatil hakkına sahiptir. Tatilde her gün için 7,5 dolar yol-luk almaktadırlar. Görülüyor ki, fakir yaşama iddialarına rağmen, Türkiye'deki bir Barış Gönüllüsünün geliri, orta halli bir köylünün veya aynı yastaki bir köy öğretmenin gelirden fazladır. Üstelik, köylü ve öğretmen, daha az parayla kalabalık bir aileyi de geçindirmek durumundadırlar.

Türkiyede hâlen 526 Barış Gönüllüsü vardır. Bunların yarısından fazlası İngilizce hocalığı yapmaktadır, 100 kadarı dış toplum kalkınması projeleri ile uğraşmaktadır. Ankarada 9 gönüllü de, gecekondularda yaşamakta ve çalışmaktadır. İstanbul'da da gecekondularda yaşayan ve Verem Savaş Derneği çalışmalarına katılan bir grup gönüllü vardır. Ne var ki, 22 Nisan 1966 tarihli New York Times'de bir Barış Ordusu yetkilisinin belirttiği gibi, koleji yeni bitirmiş bu gönüllüler, «inanılmaz bir enerji ve şevke sahiptirler de, teknik bilgilerden yoksundurlar». Esasen yaptıkları iş de, İngilizce hocalığının dışında, «pösteği saymak» tan ibarettir. Hindistanda beş ay görev yaptıktan sonra ayrılan bir gönüllü Saturday Review editörüne bu durumu şöyle belirtmektedir: «Yapılanın faydası yok. Bir adama yardım edersen, ama görürsün ki onun gibi 50 adam var. 50 adama yardım edersen, ardından 5 bin kişi gözüktür. 5 bin kişiye yardım edersen, fakat onların gerisindeki 5 milyona ve onu izleyecek olan 50 milyona ne yaparsın?» Barış gönüllüleri fantezisinin anlamsızlığı, nihayet Türk Hükümetince de anlaşılmiş, Bakanlıklararası bir komite tarafından alınan karar gereğince, yeni Barış gönüllüleri getirilmeyecek, hâlen Türkiye'de bulunanların sürelerinin dolması beklenmektedir.

Barış Ordusunun en ateşli taraftarları dahi, «bu aczin farkına yavaş yavaş varamaktadırlar. Saturday Evening Post dergisinde yayınlanan aşağıdaki yazı, iki Barış Gönüllüsü tarafından yazılmıştır. Dergi, yazarları şu sözlerle tanıtmaktadır: «Bay ve Bayan Zeitlin'in ikisi de Pittsburg'ludur. Bay Zeitlin, bir gazetede fıkra yazarıydı. Karısı ile Barış Gönüllüleri olarak Kaliforniyada staj gördüğü sırada tanıştı. İkisi de teşkilâtın ilk faaliyetinde görev aldılar ve Gana'da öğretmenlik yaparken evlendiler. Bay Zeitlin (Barış Gönüllüleri Ordusuna Sevgilerle) adlı bir kitabın yazarıdır.»

Barış gönüllüsü

BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ

1960 Başkanlık seçimlerinden biraz önce John F. Kennedy, Barış Gönüllüleri Ordusu fikrini ortaya atmıştı. Kalifiye Amerikalı elemanlardan kurulacak bu ordu, yardıma muhtaç ülkelere gönüllü olarak yardıma koşacaktı.

Fikir başlangıçta, sert tenkitlere yol açtı. Meselâ, Başkan Eisenhower, bunun, «çocukça bir fikir» olduğunu ileri sürdü. Fakat, Ordu, kurulduktan sonra, iyi idare sonucu gelişmeye başlayınca, Amerikan halk oyu, bu orduyu, münakaşasız kabul etti.

Ancak, bizim kanaatimize göre, Barış Gönüllüleri ordusu, Amerikan halkına bir takım vaatlerde bulunmuş, fakat bu vaatleri tutmamıştır. Yine kanaatimize göre, Amerikan halkoyu, mezkûr ordu hakkında yanlış şeyler bilmektedir.

Orduyu kuran kararname, onun, gelişmekte olan ülkelerin «kalifiye elemana olan acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere kalifiye Amerikalılardan mürekkep» bir grubun vücutte getirileceğini belirtiyordu. Hakikatte ise ordu, bahsi geçen ülkelere bu evsafda eleman temin edememektedir. Zira, bu çeşit elemana sahip değildir. Bu yüzden de, yapılmak istenen birçok işlere başlanamamıştır bile.

Ancak, bu sözlerimizden, bizim, Barış Gönüllüleri Ordusuna karşı olduğumuz mânâsı çıkarılmamalıdır. Bilâkis, Orduyu tenkit edişimiz, ondan daha fazla şeyler beklediğimiz içindir.

Biz, Ordunun ilk faaliyetlerinde gö-

Bir Barış gönüllüsü, Türk çiftçileri arasında.

Jean M. Zettlemoyer Bursa'da ders veriyor.

GÖNÜLLÜLERİ KONUŞUYOR

aldık, 1961 de Gana'ya gönderildik ve ülkede iki yıl kaldık. Biz, Barış Gönüllüleri Ordusu idealine ve gayesine hâlâ bağlıyız. Fakat, Ordunun, bazı metodlarını de-ğertirmedikçe ve bazı safsatalardan kendini kurtarmadıkça bu ideal ve gayesine ulaşamayacağına da aynı şekilde inanmaktayız.

Barış Gönüllüleri Ordusu idarecileri, 46 ülkede vazife gören 10.000 Barış Gönüllüsünün çok kalifiye kimseler olduklarını söylemekte, bu iddialarını teyiden de, 10.000 gönüllünün yüzde 80 inin kolej mezunu olduğunu ilâve etmektedirler. Ancak, bu rakamlar, şu önemli hususu gözlemlenmektedir: Bir insanın Kolej diploması sahibi olması o insanın sinai kabiliyet bakımından kalifiye sayılması için kâfi değildir.

Gönüllüler, daha önce hiç bir işte çalışmamış kimselerdir. Ordudaki kayıt işlemlerinde meslek hanelerinde, bunlar için «her iş yapabilir» kaydı konmaktadır. Barış Gönüllülerinin üçte birinin, hayatta ne olmak istedikleri hususunda hiç bir fikirleri bulunmadığını testler göstermiştir. Ordunun psikiyatri uzmanına göre, gönüllülerin çoğunun, hayatta her işi yapabilecek durumda olduklarına ikna edilmeleri gerekmektedir. Bu yolları ve fabrikaları olmayan ülkelere «kalifiye elemana olan acil ihtiyaçlarını» gençler karşılayacaklardır... Gönüllüler, her defa, muhalebi çocuğu olmadıklarını hatırlamak için Orduda görev almakta ve bu görevi için icil icil veya bir nevi tedavi zannetmektedirler. Biz bu durumu, Afrıkada gördüğümüz gibi bazı arkadaşlarımızda müşahade ettik. Gönüllülerin bazıları, bir legende de yikanabildiklerini ve telefonsuz da konuşabildiklerini görerek büyük sevince kalmakta idiler. Oldukça iyi bir başkentte öğretmenlik yapan bir meslektaşımızın şu tavsiyesini, iddiamızı isbat sadedinde zikretmekte isteriz: «Dağ başında çalışacak kadar çalışmış olduğum kanısında değiller mi?»

Bu sözlerimize karşılık, Ordu mensuplarımız, bir şeyler öğretiltikten sonra görevi başlarında olduklarını söyleyebilir. Halbuki, bu işi öğretilenler öğretilen şey, yabancı ülkede nasıl hareket edileceği hakkında konferanslardan pek de ileri gitmemektedir. Gönüllüler, işi yaparken öğrenmektedirler. Nitekim, bu satırları yazan bizler de öğretmenliği, bir Gana Orta okulunda öğretmenlik yapmak suretiyle öğrendik ve bu iş için de, öğrencilerimizi laboratuvarlarında deneme hayvanları gibi kullandık. —

Ashnda ise, Ordu, işe göre adam değil, adama göre iş bulma esası içinde çalışmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da, Gana gönüllülerinin yüzde 75 ine ya öğretilen işi veya «toplumu kalkındırma» işi verilmemiştir ki bu iki çeşit iş de, ufak bir stajdan sonra herkes tarafından yapılabilir.

Gönüllüler iyi niyetli, ve çok defa da başarılı çocuklar olmakla beraber yine de bazı durumundadırlar, ve Amerikadaki meslekleri için gerekli vasıflara sahip değillerdir. Bunun da en özel misali öğretmenlerdir. Zira, öğretmenlik yapan gönüllülerden yaklaşık olarak 4000 i önce öğretmenlik yapmamış kimse-

Geçenlerde yapmış olduğumuz bir incelemenin çıkan sonuç şu olmuştur: Gönüllüler Ordusunun müteahhas eleman durumu her geçen gün biraz daha kötüleşmektedir. Meselâ, Ordu, geçen sene, tahsisatının 3 milyon dolarını hazineye iade etti. Zira, Ordu, gerekli vasıfları haiz eleman bulamıyordu. Bu tahsisat iadelerinin gelecek yıllarda da devam etmesi muhtemeldir. Bînetice, gönüllü sayısını önümüzdeki hazirana kadar 17.000'e çıkarma projesi suya düşmüş, rakam 15.000 e indirilmiştir.

AZ KALDI GANA'DAN KOVULUYORDUK

Ordunun kalifiye eleman bulmakta güçlük çekmesinin başlıca sebebi, kuruluşunu haklı göstermek için yaptığı vaadlere uymaya kendini mecbur hissetmesidir: Binlerce Amerikalı genç, refah içinde yüzen kendi toplumlarını bırakarak deniz aşırı ülkelerdeki yoksul kardeşlerinin refahı için çalışacaktı. Gerek Amerikan kongresini gerekse Amerikan halkoyunu ikna için böylele asil ve göz kamaştırıcı gayelerim öne sürülmesi elzem görülmüştü. Gönüllülerin amatör olmaları da projenin esaslarından biri idi. Nitekim, Ordu, usta ve profesyonel elemanlar toplamak için hiç bir ciddi teşebbüste bulunmamıştır. Usta ve profesyonel insanlar Gana gibi bir ülkenin işine gelmez, fakat Barış Ordusunun başındaki Bay Shriver'in işine gelmez.

Barış Gönüllüleri Ordusunun kalifiye eleman bulamaması, biz Ganada iken diplomatik bir hâdiseye de sebep oldu. Ordu, vaadlerini yerine getiremediği takdirde bu gibi hâdiseler, ileride de zuhur edebilir. Ganadaki hâdise şudur:

Gana Cumhurbaşkanı Kwame Nkrumah, memleketinin öğretmenlere, fakat, bilhassa matematik ve ispat ilimleri öğretmenlerine ve ayrıca musluk ve tenekeler tamircilerine ihtiyacı olduğunu teşkilâtımıza bildirmişti. Muslukçu ve tenekeciler bulunup gönderilemedi. Bu yüzden de bunların gönderilmesinden vazgeçildi. 51 kişi olarak gönderilen bizler dahi Gana'nın istediği kinsten kimseler değildik. Zira yaklaşık olarak yarımız, daha önce hiç bir sınıfta ders vermemiştik. İçimizden sadece 13 kişi matematik ve ispat ilim öğrenimi yapmıştı. Fakat, komediye devam zarureti vardır. Bu yüzden de ihtisasımıza girmeyen konularda öğretmenlik yapmakla görevlendirildik. Derken Nkrumah, bilhassa istemediği bir şeyin, içimizden bazıları tarafından yapıldığının farkına vardı. Başkanta yapmamızı istemediği şey tarih öğretmenliği idi. Tabii adam küplere bindi. Teşkilâtımız vaadlerini yeniledi ve böylece de vartayı atlattı. Bu yüzden, az kaldı, Gana ile Amerikanın diplomatik münasebetleri kesilecekti.

Ne olmuştu? Teşkilâtımız, Gananın istediği kalifiye elemanları bulamamış ve bizi bir an önce Ganaya sokmak için memleketin muztar durumda olduğundan faydalanmak istemişti. Biz Ganaya bir kere yerleştikten sonra da Teşkilâtımız, bizimle hiç mi hiç meşgul olmamıştı. Nitekim Ganalılarla ilişkilerimiz için 46.000 dolar (yaklaşık olarak 414.000 lira) sarfettiği

halde işlerimizi iyi yapıp yapmadığımızı kontrol için tek bir kuruş harcamamıştı.

Bereket versin Teşkilâtımızın «her işten anlayan» elemanları, görevlerini Gana standartlarına göre çok iyi yaptılar. Bunun sonucu olarak da Gana daha fazla sayıda öğretmen istedi.

Burada üzerinde durulacak husus şudur: Ordu, elemanlarının ihtisas seviyesini Amerikanın yüksek seviyesine göre değil, az gelişmiş ülkelerin düşük standartlarına göre ayarlamaktadır. Ve Gana hâlâ Amerikadan muslukçu ve tenekeci beklemektedir. Zira, Teşkilâtımız, ihtisas erbabını çatısı altında toplamak için gayret sarfetmemiştir.

ERKEKLİK SINAVI

Geçen sene Teşkilât, sanayi alanında müteahhas kişileri toplamak için teşebbüse geçti. Böyle bir tasavvur esasen uzun zamandanberi dosyalarda uyumakta idi. Fakat, ihtisas erbabı, teşkilâtımızın merkezinde daima huzursuzluğa sebep olmaktadır. Müteahhasların göreve alınması, bazı idarecilerimize göre, barış gönüllülerinin şevkini kıracak, hattâ, Teşkilâtın Amerikan Yardım Teşkilâtı (AID) ile karıştırılmasına yol açacaktır. Teşkilât idarecilerinden biri bu endişeyi şu sözlerle belirtmiştir:

«Biz, küçük çapta bir AID olmak istiyoruz.» Yüksek rütbeli diğer bir teşkilât memuru da sanayi alanında uzman kimselerin orduya alınması fikrine iltifat etmemiştir. Başka bir idareci de bu gibilerin bulmanın güç olduğunu, esasen bunların testten de geçmemiş olduklarını söylemiştir.

Teşkilâta alınacakların seçilmesinde, psikoloji testine, muayyen bir iş dahındaki ihtisastan daha fazla önem verilmektedir. Teşkilâta ait ilânlara da âdeta şu soru sorulmaktadır:

«Kendinizi, Ordumuzda görev alacak derecede erkek hissediyor musunuz?»

Böyle bir ilân toy çocukları avlayabilir. Fakat, ihtisastan bilincine varmış bir ustaya, bir muslukçu veya tenekeciye tesir etmez.

Barış Gönüllülerinin, güçlülere göğüs gerecek derecede erkek olması lâzım geldiği fikri daha başlangıçtan itibaren teşkilâtın programında mevcuttu. Ve bu, Teşkilâtın kurulmasına karşı şüpheli bir tavır takınmış olan Amerikan Kongresinin muvafakatını sağlamak için düşünülmüştü. Teşkilât Başkanı Bay Shriver de, grubumuzun 1961 Ağustosunda Ganaya hareketinden bir gün önce yaptığı bir konuşmada aynı şekilde «Mesihçe» sözler etmişti:

«Yabancılar, bizim, maddî yaşayışımızdan, konforumuzdan fedakârlık edecek bir karaktere sahip olduğumuz kanısında değiller. Siz onlara, böyle bir karaktere sahip olduğunuzu göstereceksiniz. Bu işte başarı gösteremediğiniz takdirde de saf dışı olacaksınız.»

TEFTİŞ FIRÇASI

Barış gönüllülerine verilen işler bazan fedakârlıkları gerektirmektedir. Fakat, Gana'da bizlere verilen görev, fedakârlığı gerektiren cinsten değildi. Bu yüzden de fedakârlık icat etmek icap ediyordu. Gana devleti, kendi üniversite mezunu öğretmenlerine verdiği 163 dolar aylığı aynen bize de veriyordu. Fiyat seviyesi çok düşük olan Ganada bu para ile lortlar gibi yaşanabiliyordu. Hattâ, içimizden bazıları, Amerika'da yaşadığı hayattan daha da iyi bir hayat yaşıyordu. Fakat, buna rağmen, Teşkilâtımızın idarecileri, bu paranın ancak «ölme-yecek derecede geçim sağlayan» bir miktarda olduğunu ısrarla söylüyorlardı. Teşkilât özel araba almaması yasak etmişti. Bu durumu fırsat bilen Bay Shriver, Ganayı ziyaretten dönen bir milletvekilinin sözlerine atfen, bizlerin Ganalı meslektaşlarımızdan daha kötü şartlar altında çalıştığını söyledi. Halbuki, milletvekilinin, bizim Ganalı meslektaşlarımızdan daha kötü şartlar altında çalıştığımızı söylemekten maksadı Ganalı öğretmenler otomobil primi verildiği halde bizlere verilmediğini belirtmekti. Fakat, Bay Shriver bu noktayı belirtmekten nedense çekinmişti.

Teşkilâtımız, bizi görev başında görmek üzere gelen milletvekillerine ağır şartlar altında çalıştığımızı intibahı vermek için elinden geleni azamisini yaptı. Ziyaretçi milletvekilleri ciplere doldurularak, pis yollar üzerinde, Half-Assini isimli bir kasabaya doğru, yorgunluktan turşuya dönene kadar, yüzlerce kilometre kosturuldular. Gittikleri yerlerde su içmemeleri, hiç bir şey yememeleri kendilerine sıkı sıkıya tenbih edilmişti. Yolun, senede 9 ay yağmurlar-

dan geçilemez halde olduğu kendilerine söylendi (naibuki yaandı). İşte bu şartlar altında seyahat ettirmen mütevakkimleri, aç bi ilaç, yorgunluktan bitap bir halde kasabaya gelip de karı koca iki Barış Gönüllüsünün oturdukları kulübeye indirildikleri zaman, bizim hakikaten ağır şartlar altında çalışmakta olduğumuzu münakaşasız kabul ettiler. Barış gönüllüsü çitt ise, mütevazı fakat konforlu kulübelerinin Teşkilâtımız tarafından kontorsuzluk örneği olarak gösterilmesini kâhkabalarla karşıladılar.

Bunun üzerine, bu Half-Assini kasabasını kendi gözlerimizle görmek üzere biz de otobüse atladık. Teşkilâtımızın karargâhı, elektrikli de kendi tesislerinden temin eden bir orta okulun muazzam bahçesine kurulmuştu. Karargâh, hurma ağaçlarıyla süslü sahilden birkaç dakikalık bir mesafede idi. Gönüllülere ya müstakil evler, ve yahut da dört katlı bir apartmanın katları tahsis edilmişti.

BOMBALI BARİŞ!

Gönüllüler Ordusu ile ilgili en büyük hata, gönüllülerin yabancıları Amerika tarafına çekebilecekleri kanısındır. Dışişleri Bakanımız Dean Rusk da bu hatayı şu sözlerle kuvvetlendirdi.

«Barış Gönüllüleri, gittikleri yerler halkının memleketimiz hakkında tam bilgi sahibi olmasını sağlayabilirlerse, Amerikanın, dünyanın her tarafında ne kadar çok müttetik olduğunu hayretle göreceğiz.»

Ancak, tecrübeler bize, Teşkilâtımızın, yabancıları Amerika tarafına çekmekte fazla bir başarı sağlayamayacağını göstermiştir. Teşkilâtımız, kendini Ganada başarı kazanmış sayıyordu. Fakat, daha biz orada iken Gana - Amerika ilişkileri bozulmuştu. Vakta hepimiz Ganalılardan bir çok dostlar edinmiştik. Fakat, biz Ganadan ayrıldıktan 7 ay sonra Ganalılar, Amerikan Büyük Elçiliğinin önündeki bayrağı paralamaya teşebbüs ettiler, Amerikan Hareketler Merkezinin kütüphanesini taşıdılar.

Ganalılar, Barış Gönüllülerinin müstesna cinsten Amerikalılar oldukları kanısında idiler. Dominik Cumhuriyetinde gerek Cunta mensuplarının, gerekse asilerin, Gönüllülerimize güveni vardı. Dominikliler, gönüllülerimiz için: «Bunlar başka Amerikalı», diyorlardı. Ganalı bir öğrenci, bize, bir arkadaşının şu sözlerini nakletti:

«İki türlü Amerika var. Biri Barış Gönüllüleri Amerikası. Bu Amerika müstesna bir Amerika. Bir de öbür Amerika var. Ona da adam öldürme vesaire revaçta.»

İncelemelerimiz sonunda biz şu kanaate vardık: Amerikanın Güney Afrika ile ticaret yaptığına, Portekizlilerin, Angolada, yerli halka karşı Amerikan silâhları kullandıklarına, Birminghamda ırk davası yüzünden bombaların patladığına ve Los Angeles da çarpışmalar olduğuna dair haberler, Afrikalıların Amerika karşısındaki tutumlarının şekillenmesinde birkaç barış gönüllüsünün çabasından daha müessir olmaktadır.

Barış Gönüllüleri Ordusunun başarı derecesinin hakikî ölçüsü, yardımına koştugu ülkenin yaşama seviyesini yükseltme derecesidir. Bugüne kadar gösterilmiş olan başarı, iddia ve vaadlere nazaran çok gerilerde kalmaktadır. Bununla beraber, Teşkilât ve çalışma metodlarını yollarını bulmak güç değildir. Biz, bir Barış Gönüllüsünün başarı derecesinin, mesleğindeki ihtisastan ölçülmesini istiyoruz. Teşkilât hayal peşinde koşmaktan vazgeçip ihtisastan erbabını çatısı altına toplamalıdır. Ancak, bu gibi kimselerin çoğu evli olabilir, çoğunun malları mülkleri ipotekli olabilir, hattâ içlerinde nafaka ödemekte olanlar bulunabilir. Bu da bunların fazla paraya ihtiyacı olduğunu işaret eder. Bu yüzden de Teşkilât, şu gibilere yüksek ücret vermek, bunların ailelerini vanlarına aldırması imkânını sağlamak zorunda kalabilir. Hattâ, nadir alanlardaki ihtisastan erbabı için daha da fazla imkânlar sağlamak mecburîyetinde kalabilir. Bunların yapılması, Teşkilât idaresinde büyük değişiklikler demektir. Fakat, Amerika, uzmanlar hazinesinden başka memleketleri de faydalandırarak istiyorsa bunu yapmak zorundadır.

Ve Teşkilât, bunu yapacak durumda olduğunu fiilen göstermelidir. Değeri başkalarına kabul ettirmek için vadederde bulunmasına lüzum yoktur. Teşkilât havaller peşinde koşmayı bırakmalı, olavları oldukları gibi örmeli ve kendine mevdu görevi ona göre yapmalıdır.

Bir geziden izlenimler

ARAP DÜNYASI
UYANIYOR MU?

V - Satı Bey Hayatını Anlatıyor

Niyazi Berkes

İşte, Satı Bey'in bana anlattığı ve sür'atle not alarak tesbit edebildiğim hayat hikâyesi :

«5 Ağustos 1880 de Yemende San'ada doğdum. Ebeveynim Halepli idi. Babam Muhammed Hilâl Yemen Vilâyetine istinaf mahkemesi reisi olarak gitmişti. Ben orada doğdum. Babam Halepte medresede, sonra Kahire'de Ezherde okudu. Kadı oldu. Yeni adliye teşkilâtı yapıldığı zaman komisyonlarda imtihan vardı. Yemen vilâyetinde yeni adliye teşkilâtı yapılıncaya oraya gönderildi. Onbeş kardeşim oldu. İlk onu bir aneden. Babam kendi anemim üstüne bir daha evlenmişti. Benden büyük dört kardeşim daha vardı. Babam 1912 veya 1913 te öldü. Annem daha sonra 1930 ile 1935 arasında bir tarihte öldü.»

«Yemenden bir yaşında iken ayrıldık. İstanbul'da Mülkiye-i Şahane'nin idadî kısmında okudum. 1900 da mülkiyeden mezun oldum. Ulum-u riyaziye meraklı idim. İdadide bana arkadaşlarım Arşmet adını takmışlardı. Tabiiyata merakım da çoktu. Tarih-i tabii müzesi yapmak gibi şeylere meraklı idim. (O zamana ait fotoğraflarını gösterdi, saman doldurulmuş kuşlar arasında). Yüksek kaldırımdan hayvanat tabloları butur, satın aldım.»

«İkinci tabiiyat hocası oldum. İlk hocalığım Yanya idadisi tarih-i tabii hocası idi. İlk yayınlarım da tabii ilimlere dair oldu. Yeni keşifler üzerine makaleler yazardım. Mülkiyede iken hukuk derslerini hiç dinlemezdim. İlk yayınladığım kitaplar ziraat bilgisi, eya, hayvanat, zirai tatbikat gibi şeyler hakkında idi.»

«1903'e kadar Yanya'da kaldım. Fakat Abdülhamid'in sıkıştırma devri başlayınca hocalığı bıraktım. Derslerde kitap haricinde bir şey söylemeyecekti. Halbuki kitaplar yanlışlarla doluydu. Muallimliği bıraktıktan sonra kaymakam oldum. Evvelâ bir Bulgar şehri olan Radoviçe. Sonra terfi ederek Florina kaymakamı oldum. 1908'e kadar Florina kaymakamlığı yaptım. Meşrutiyetin ilânı üzerine istifa ederek İstanbul'a geldim. O zamanki hâdiselerin merkezi Manastır'dı. Asıl hareket te orada başlamıştı. Florina Manastıra bir saatlik mesafede idi. Bu itibarla ben de bu hareketlerin içinde bulundum.»

«Radoviçe kaymakam iken oraya gelen müfettiş Bulgarların hareketleri karşısında bana : En çok Bulgarlardan korkuyoruz demişti. Ben buna karşı : Hayır, diyordum. Müfettiş bana o zaman ihtilâl hareketine mensup olduğunı açıkladı. Bu zat adliye müfettişi Mahmut Nedim bevdi. Yaşlı bir zattı. Muhabere etmeye devam ettik. Meşrutiyetin ilânı günü derhal Manastıra gitmem için telgraf çektiler. Bana, gelen heveleri karşılama vazifesi verildi. Manastırda Neyyir-i Hakikat isminde inkilâpçı bir gazete çıkmağa başlamıştı. Daha önce de gizli olarak çıkıyordu. Meşrutiyetin ilânı üzerine aleni olarak çıkmağa başladı. Kendi nutuklarımı orada yayınladım. (Bu gezetenin nüshaları kaybolmuş. Fakat Bulgarların gelişi ve Niyazi Beyin gelişi zamanında verdiği nutukların kopyaları varmış. Satı Beyin muntazam olarak vesika saklamak itiyadı olduğu anlaşılıyor. 1910 da İngiltereye ve Belçikaya gittiğinde Abdülhak Hâmlî'de görmüş. Manastır'daki bu nutkunda : Bu günler; Mihat Paşalar, Namik Cemaller, Abdülhak Hamitler hazırladı, demiş. Anlaşılan o zaman Hâmlî bu işlerdeki payından hiç bahsedilmemesine çareciğinden Satı Beyin kendisinden söz edişini İngilterede Halil Halitten duvunca sevinmiş ; onun için kendisine teşekkür etmiş). O zaman

Niyazi Bey, Manastıra yakın Ohri dağlarında idi.

«PROLETARYAYI
BULGARDAN
ÖĞRENDİM...»

«Bulgar hareketleri milliyetçi, fakat aynı zamanda sosyalistti. Ben proleterya kelimesini ilk defa olarak evime tamire gelen bir Bulgar demirciden duydum. Bu adamla sonraları Türkçe olarak ve Lâtin harfleriyle muhabere ediyordum. Hürriyetten önce, Meşrutiyetin ilânı üzerine Bulgar ve Yunan çeteleri teslim oldular. Bunların hareketleri daha ziyade Çorbacılar karşı idi, fakat bizim hükümet kendine karşı sanarak bunlarla uğraşıyordu. Bunların hareketlerinde sosyalizm unsurunun bulunması çorbacılar karşı olmalarından ileri geliyordu. Biz o zamanlar sosyalizmin ne olduğunu bimezduk ; bunun daha ziyade İngiltere gibi sanayide çok ileri memleketlerde olacağını sanırdık. Osmanlı idaresi Bulgarlar Rum sayıyordu. Bulgarlar buna da karşı idiler. Bulgar eksarlığı bu mücadeleden çıkmadı. Birçok köylerde Rum ve Bulgarlar karıştı. Çeteler, aslında Osmanlı ordusu ile değil, birbirleriyle uğraşıyorlardı. Köylere varıncaya kadar Rum papasları ile Bulgar papasları arasında mücadele vardı. Sırlarda da öyle. Bu çetelere firarı diyorlardı. Bazı yerlerde bunlara Müslümanlar da katılıyordu. Kavgalar en çok kilise ve mektep üzerinde kopuyordu. O zamanlar buralarda beynelmile bir komisyon vardı ; o da mevcudu muhafaza taraftarı idi. Benim bulunduğum sıralarda yakıp yıkmalar başlamıştı. Bilhassa Florina çok karışık haldeydi. Radoviçteki demirciden çok şeyler öğrenmişim. İdari işlere karşı büyük bir alâkam olmadığı için saatlerce konuşurduk. Bu fikirlerin tesiri altında «Memleketi Adil Bir İdare Lâzım» diye de bir yazı yazmışım. Demirci başka bir ad altında bunu bir Bulgar gazetesinde yayınlamıştı. Bunların en akıllıları Bulgarlardı.»

«İttihat ve Terakki ile ittisallım Hürriyetin ilânı ile başladı. Onbeşinci günü Florinayı bırakıp İstanbul'a geldim. Bırakmak istemediler. Ben idareci olmak istemiyordum, hâlâ esasta tabiiyeciyim idim. Riyaziyem de kuvvetli idi. Fakat riyaziyeyi sevmiyordum zordur. Tabiiyeciyi sevmek daha kolaydır diye tabiiyeciyi almışım. Pedagoji ve sosyoloji geçişim tabiiyattan oldu.»

«İstanbul'da muhabirlik te yapmağa başladım. Hattâ 31 Mart vak'asını Neyyir-i Hakikat gazetesine ilk veren ben oldum. O zamanlar Envar-ı Ulûm adında bir mecmua da çıkarmağa başladım, fakat satılmıyordu. Böyle şeylerle kimse alâkadar olmuyordu. Onun için gazetelere de yazıyordum. Bunlar «İstibdat İr ve Tohumları» gibi seri makalelerdi. Bunlara ehemmiyet vermeden yazdığım halde bunlar «Envar-ı Ulûm» deki yazılarımdan fazla alâka uyandırdı.»

«O sırada maarif hareketleriyle de alâkadar oluyordum. Programları tenkid eden makaleler yazdım. Muhtelif yerlerde de muallimlik etmeğe başladım. Bütün bunların tesiriyle bana 1909 da Darül Muallimîn müdürlüğü teklifi edildi. Koyduğum şartlardan biri muallim ve programları kendim seçmekti. Maarif nazırı Nasî Bey Mülkiyede maliye hocamış olduğundan beni tanıyordu. Darül Muallimîn'de bir inkilâp yaptım. Talebe'ler hasırlar üstünde otururlardı. Ahırkapı rüstiyesi müdürü orada müdürdü. Medrese gibi bir yerdi. Vilâyetlerden gelen mektep müdürleri için kurslar açtım. Tatbikat mektebi açtım. Çıkardığım Tedrisat Mecmuası on bin satıyordu.»

Sultan Abdülhamit

«Darül Muallimîn'de tamamiyle terbiyeye dönmüştüm. Yazılarımla çok dikkati çekiyordum. Fizyolojiden psikolojiye ve pedagojiye geçtim. Onda sonraki yazılarımla hep pedagoji ve sosyoloji üzerine oldu.»

«Darül Mualliminde üç yıl kaldım ; dördüncü yılında istifa ettim. İstifa sebebi, Maarif nezareti ile umumî maarif siyasetinde ihtilâfın olmasıydı. O zaman Emrullah Efendi nazırdı. O da Mülkiyeli, okumuş bir zattı. Fakat pedagoji bilmiyordu. Bir «tuba ağacı» nazariyesi tutturmuştu. Ona göre maarifin kökleri yukarıdan aşağı gelirmiş. Kendisinin gazetelerinde tenkid ettim.»

«Bundan sonra vilâyetlerde dolayım. Başka resmî vazife almadım. Yalnız kısa müddet Darüşşefaka Müdürlüğü yaptım. 1915 de Yeni Mektep adında hususî bir mektep açtım. Bu mektep evvelâ Beyazıtta idi, sonra Teşvikiyeye geçti. Bu bir ilk mektepti. Ona bağlı bir de çocuk yuvası vardı, kızkardeşim Neriman orada idi. Hükümet yanlış işler yapıyordu. Ben tatbikatta orijinal şeyler yapıyordum. Bir de Darülmürebbiyat, yani ana mekteplerine muallim yetiştirecek mektep açtım. Oraya vilâyetlerden kızlar gönderiliyordu. 1919 başına kadar böyle. Ben ayrıldıktan sonra bu mektep Fezziye mektebi oldu.»

TÜRKİYE'DE
AYIRILIŞIM...

«1919 bidayetinde âlemini bırakarak İstanbul'dan ayrıldım. Karadan Suriyeye gittim. Oç, dört ay sonra yani sene sonuna doğru âilem de bana itihak etti. Neden ayrıldım? Ben Osmanlılık fikri taraftarı idim. Harpten önce Türk bayrağı filân diye konferanslar veriliyordu. Ya Türk olmalı, ya Arap olmalı. Ben menfaatimi düşünseydim Türk olarak kalırdım. Karar vermek zor ve riskli idi. Fakat daha harp bitmeden ne olacağını anlamıştım. Kararımı verdim. Bana müsteşarlık teklif ettiler, reddettim.»

«Gittikten evvel hakkında sitemkâr yazılar yazıldı. Çünkü gideceğimi ilân etmişim. Bu da şöyle bir vesile ile oldu : Mütareke gelince İttihatçıların sürgün ettiği gazetecilerin dönüşü üzerine İstanbul'da bir matbuat kongresi toplanmıştı. İstanbul'un işgalinden evvel. Bu kongreye beni reis itihap ettiler. İşte orada karar ilân ettim. Haber yayılmış. Gittimememi rica maksadıyla Tedrisat Mecmuasında çıkan bir mazbata ile yazılmış. Galiba vagon meselesi

dolayısıyla Şükrü Bey hakkında bir yazı yazmışım. Bu yazı dolayısıyla birçok muallimlerden telgraflar gelmişti. Şimdi sizi müdafaa eden bu kadar muallim varken nasıl olur da bırakıp gidiyorsunuz deniyordu.»

«Fakat bu, benim için bir vazife idi. Araplar Arap memleketlerine gitmeliydiler. Ben onları teşvik ederken onlara nümune olmalydım. Türkiye'deki Arap gençleri memleketlerine dönmeli diyardım. (Burada Cemal Paşanın idamları üzerinde konuştu) «Al - Bilâd al - Arabiyya wa Dawlah al - Uthmaniyya» (yani Arap Ülkeleri ve Osmanlı Devleti) adlı kitabımda da yazdım, ben Sykes - Picot plânı gibi şeylerdeki fikirleri kınamıyordum, çünkü aynı mahiyette şeyler daha Osmanlı Devleti zamanında da söylenmiş. Osmanlı Devlet adamlarının kendileri bu taksimatı yapıyorlardı. Bunları tabii Arap gençleri görüyorlar ve biliyorlardı. Arap memleketlerinin ayrılacağı belli idi.»

«Ben ayrıldıktan sonra Türkiye'de hakkımdaki tenkidler devam etti. Fakat beni müdafaa edenler de vardı. Bunlardan biri Hamdullah Suphi, diğeri Ahmet Emin (Yalman) dir. Ahmet Emin bir makalesinde bana hücum edenlere karşı beni müdafaa etti. İstanbul'dan çıktığım gün Mehmet Asım yazdığı makalede «Dün Satı Bey vedâ etti. Suriye'nin bizden ayrıldığını bununla daha iyi anladık.» diyordu.»

«O zaman Suriye'de Faysal'ın idaresi altında Şam'da askerî hükümet kurulmuştu. Suriye'de kendilerini tanımadığım çok kimseler beni tanıyordu. Harbiye mektebinde verdiğim konferanslarla ve makalelerimle. Bana Şam'daki hükümette maarif işleri verildi. Mekteplerde tedrisatı Arapçaya çevirme işine başladım. Bu bir buçuk sene sürdü, 1920 ye yani Fransızların gelmesine kadar. Goureau ile görüşme ve beni yolladılar. Dönüşte bunda iş olmadığını söyledim. Faysal ile beraber Suriye'den ayrıldık, Avrupa'ya geldik. O zaman manda komisyonları, San Remo, Cemiyet-i Akvam işleri ortaaktı. 1920 de Kemalistlerle görüşmek üzere İstanbul'a geldim. Şam'dan çıktuktan bir ay sonra. Fakat İstanbul'da onlarla temas mümkün olmadı. Muhaberemizi İtalya vasıtasıyla yapıyorduk. Fransızlarla ihtilâl noktalarımızdan biri Antep ve Maraş için Fransızların Halep'ten asker geçirmek istemeleri idi. Biz tarafsız, olamaz, dedik. Fransızlar demiryolunu açtırmak

istiyorlardı. İstanbul'da temas mümkün olmayınca İtalya'ya döndüm. Hüseyin Rağıp o zaman İtalya'da idi. Bir de Servet Bey isminde bir subay vardı.»

«Daha sonra Faysal ile birlikte Irak'a gittik. Orada da maarif işlerini üstüme aldım. Irak'ta İngilizler fena şeyler yapıyorlardı. Mektepler yüzünden siyasi çatışmalar çıktı. Ben Irak'ta millî esaslar üzerine programlar hazırladım. 1930 da Irak'ta iken şahsî ziyaret maksadıyla Türkiye'ye geldim. O zaman Maarif Vekili Hamdullah Suphi idi. Kimse serzenişte bulunmadı. İhsan Sungu talebemi, Hepsi hürmetle karşıladılar.»

«MISIR'A MİLLİYETÇİLİĞİ BEN GÖTÜRÜM...»

«1941 de Raşit Ali hareketi dolayısıyla bunları Satı yaptı diyerek bizi Irak'tan koğdular. Tabiiyetten iskat ettiler. 24 saat içinde çıkarıldık. Heimatlısı oldum. Fakat bu bana yaradı. Çünkü Irak'ta mahdud kalıyordum. Asil milliyetçilik hakkındaki kitaplarımı bundan sonra neşrettim. Beyrut'a geldim. Orada yeni gelen İngiliz hükümeti vardı. onun için orada müşkülât içindeydik. 1943 de Suriye istiklâlî başlayınca orada maarif müsteşarı oldum. Yeni kanunlar yaptım. Suriye'de üç yıl kaldım. Ondan sonra Kahire'ye geldim.»

«Kahire'de Ma'had ar - Tarbiyye (yani Eğitim Enstitüsünde) üç yıl profesörlük ettim. Pedagoji ve sosyoloji okuttum. Fikirlerimin Mısır'daki tesirleri o zaman başladı. Birçok münakaşalar çıktı. Bu enstitü o zaman müs takil bir enstitü idi. Arap Birliği kurulunca oranın kültür dairesinin ilmi müşaviri oldum, Ma'had ar - Dirasât al Arabiyya al - Âliya (yani Yüksek Arap Araştırmaları Enstitüsü) kurulunca orada ilk defa olarak Araboloji terimini Fransızca ve İngilizce olarak kullandım. Orada direktör ve aynı zamanda Kawmiyya Arabiyya profesörü idim.»

«O zamanlara kadar Mısır'da şark-hıyız, Mısırhıyız, Müslümanız, filâfetçiyiz, fıravuncuyuz gibi bir sürü münakaşalar oluyordu. Mısır müfettişleri bu fikirlerde birbirlerinden ayrılıyorlardı. Ben bunların hepsinin yanlış olduğuna kanidim. Çünkü Mısır'lılar Araptılar. Fakat o zaman Mısır'da Arap diye be devilere denirdi. Mısırlılar kendilerini Araptan saymazlardı. Arap hareketi (yani Şerif Hüseyin ayaklanması ve Suriye istiklâl hareketini kastediyor) başladığı zaman Mısır bunun dışında kalmıştı. Osmanlı Devleti İngilizleri Mısır'dan koçacak ümidiyle Araplığı taraftar değiştirdi. Ben Mısır'da Araplık fikrini yaymağa başladım. Çok münakaşalar oldu. Said Zağlûl paşanın bir sözü vardı: Araplar sıfırdır sıfıra sıfır, müsavir sıfır, demiş. Said Zağlûl'un Sıfırları başlıklı bir yazı yazdım. O zamanın en meşhur yazarları olan (liberal) Lütfi as - Sayyit, (bâtıcı) Taha Husayin, Azhar şevhi Mustafa at - Marağî, Abdurrahman Azzam ile çatıştık. Münakaşaların en meşhuru Taha Husayin ile olanı idi; çünkü bu zat kuvvetli şairdir. (Satı Bey kendini çok sıkıştıran sevmediği muarızlarına şair den-ekle-iltifat etmek itiyadında). 1957 de profesörlüğü bıraktım. Şimdi hatıralarımı yazıyorum.»

Sayın el - Husr hayatını bana böylece anlattı. Sonra gülmeye başladı: «Görüyorsunuz, nereden nereye geldik; pedagoji ile siyasetin nasıl ailekâsı olduğunu görüyorsunuz.» dedi. Ket-disine söylemedim, fakat eski muarız Gökâlpi düşünüyorum. Çünkü Yeri Mecmua'daki tartışmalarında onun Satı Bey'e anlatmak istediği başlıca noktalardan biri buydu; eğitimin sadece pedagoji olmadığını, okullukluk ve çocuk okutma fenni olmadığını anlatmak istiyordu. Satı Bey bunları yıllarca sonra mensup olduğu milletin millî menfaatleri ve savaşları uğrunda kazandığı tecrübelerle öğrenebilmişti. Fakat Gökâlpi onun hâfızasında sadece «iyi bir şair» olarak ufaklık bir yer almıştı. Sayın al - Husr'ın kendisi fikirlerinin kaynaklarını başka yerlerde görüyor.

Hayatı hakkında anlattıkları için de pek fazla avdınlanmamış, yahut iyi anlamamış olmamı muhtemel çok noktalar vardı; fakat kendisini üzmemek ve yormamak için bunları tekrarlatmadım. Notlarının bazı noktalarda müphem kaldığını, hattâ bazı noktalarından emin olmadığını görüyorum. Sebebi budur. 86 yaşında bir zatı daha fazla vortmayı içim kabul etmedi. Bu kadarına

28 NİSAN

Uğur Mumcu

Tarih, geçmişin dedikodusu değildir. Geçmişte olanların toplumsal ve ekonomik nedenlerini araştırın ve bugün ile ilgili kuran bir bilimin adıdır. Ancak bugüne dek, çağlar sürmüş bir imparatorluğun yıkılış nedenleri, bugünün gerçeklerine ışık tutacak biçimde belgeleri ile ortaya konmamış, ilk okul tarih kitaplarından üniversite siyasal tarihlerine değin, aynı dar görüşlülükle açıklanmaya çalışılmıştır. Öyle ki, bugün Türk aydınları, Tanzimatı oluşturan koşulların gerçek niteliklerini, Tanzimatı etkileyen dış ekonomik gerçekleri, Meşrutiyet ihtilallerinin süreçlerini, Tanzimat ve Meşrutiyet paşalarının kimliklerini gerçek toplumsal nedenleri ile bilmezler. Çünkü o günlerin tarihini yazanlar, o çağlara yön veren sosyal değişiklikleri, bilimsel biçimde ortaya koymadılar. Ve biz bugün o devirleri o çağların toplumsal ve ekonomik olayları ile ilgili kurulumaksızın sadece tarih piyesleri gibi, düzeydeki görünüşleri ile okumak zorunda kaldık. Kırım savaşından sonra alınan dış yardımlar, o yardımı veren ülkelerin Türk toprakları üzerinde gerçek amaçları, Dünyu Umumiyenin kuruluş nedenleri araştırılmadı. Hem de, bize o yardımları veren ülkelerle savaşmak zorunda kaldığımız günlerde bile...

Bugün, nasıl Osmanlı İmparatorluğunun yıkılış nedenlerini bilimsel gerçeklerin ışığında değerlendirmek zorundayız. bugünün siyasal olayların da tarih içinde köklerini bulmak zorundayız.

Nedir öyleyse 28 Nisan? Bir iktidarın usulsüz emri ile polislin harekete geçmesi ve öğrencilerle çatışması mıdır? Yoksa bugüne uzanan tarihi bir dönemeç noktasının başlangıcı mıdır?

Dünyu Umumiye senetleri ile ipotekli olan İmparatorluğun enkazı üzerinde kurulan yeni Türk devleti, emperyalizme karşı bağımsızlık savaşı verdi. Ancak Lozan'da bütün dünyaya duyurulan siyasal bağımsızlık, kurtuluş savaşı veren Anadolu halkının ağa - eşraf ve aracılar elinden kurtulmaması, kapitalizm olanaklarından yoksun bir ülkede milli kapitalizm yaratma denemeleri dolayısıyla ekonomik bağımsızlığa yönelemedi. Bir yandan ağa ve eşraf baskısı varken, diğer yandan

da, gösterdiği nezakete karşı da son deredere minnettarın.

Milliyetçilik görüşünde kimlerden müteessir olduğumu sordum. Başlangıçta Ernest Renan'dan etkilenmiş. Fakat sonra onu şiddetle tenkit etmiş. İlk görüşmemizde Araçça eserlerinin bir bibliyografyasını rıra etmişim. İkinci gelişimde kendi el yazısıyla hazırlanmış bir liste verdi. Bu eserler, bir yandan Arap milliyetçiliğine aleyhtar olan Mısır yazarları ile olan tartışmaları ile ilgili makaleler, bir yandan da milliyet fikirlerinin doğuşu, milliyet nazariyeleri ve milliyetçilik hareketleri üzerine yapılmış incelemelerdi. İşte onun pan - Arap milliyetçiliği fikirleri bu eserlerde işlenmiştir, ve bunda diğer Arap milliyetçiliği nazariyelerinden belki en önemli olan fark, Arap milliyetçiliğinin müslümanlıkla bir ve aynı şey olmadığı görüşüdür. Arap milliyetçileri arasında onu müslümanlıktan ayrı tutarak laik bir milliyetçilik fikrini savunan tek düşünür odur.

«BATI MİLLİYETÇİLİĞE KARŞI!»

Renan'ın görüşünü reddettikten sonra Fichte'nin tesirini kabul ediyor. «Fichte'yi en çok beğendim. Fakat Fichte çok metafizik. Ben metafizik aleyhtarım. Mâ Hiya al - Kawmiyya (Milliyetçiliğin Mahiyeti) adlı eserimde bütün bu nazariyelerin her birini ayrı ayrı aldım. İslâmcılığı da reddettim. Stalin'in milliyet görüşünü de reddettim. Ben bu milliyetçilik meselelerini, evvelâ Makedonya'da iken, milliyetlerin birbiriyle çarpışması şeklinde gözümle gördüm. O zaman bunları anlamıyordum. Balkan milliyetçilik hareketlerini sonradan incelediğim zaman o zamanki müşahadelere bana yardım etti. Ben Balkanlardaki olayları âsilerle çetecilerle çarpışmalar sanırdım. Biz Mülküyyede yetişirken, Avrupa'daki her hareketi, Avrupa hristiyanlığının Müslümanlar aleyhine bir hareketi telâkki ederdik. Yanıya'da iken gördüm ki milliyet farkları Müslümanlık, hristiyanlık farklarından daha mühim. Arnavut milliyetçileri arasında müslümanlar da vardı. Bir Arnavut Mehmet Rauf Bev vardı, sonra Arnavutluk sefiri olduğunda karşılaştık, bana: bu gemi batacak, demişti. Ben de siz milliyetçilik yaparsanız daha çabuk batacak demiştim, ama dinlemiyordu.

1947 yılında başlayan dış yardım politikası ile uluslararası kapitalizm ağlarına düşen Türk demokrasisi, halk temelinde dayanması gerekirken, gizli bir faşizmin üniformasız bir faşizmin perdesi oldu. Halkın geniş ölçüde yönetenlerin seçimine katılması olarak tanımlayacağımız klasik demokrasi, kalıpları ise yurttaşların gerçek iradesi yerine, geniş bir din istisması ile ağaların, eşrafın ve kompradorun iradesi geçti. Burjuva demokrasisinin kendi demokratik gelişmeleri ile biçimlenen demokrasi kalıpları, Türkiye'de yurtdışı ekonomik baskıdan kurtulmaması için, dış ve iç kuvvetlerin birliğine kulandığı ortak bir silâh haline geldi. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, ikili anlaşmalar o yabancıların kaleminde çıkarak Türk ulusunun bağımsızlığına yöneldi. Sözde yardımlar Türkiye'yi, silâhlarını bir başka ulusun izniyle kullanacak duruma soktu. Yirminci yüzyılda ilk kez ulusal bağımsızlık savaşı veren bir ulusun, kiralık katiller gibi, silâhlarını, o silâhları verenlerin emri ile kullanacak kadar küçümsediğini anlatmak için direnenler ise, bugün, mahkeme önünde 28 Nisanı yitirdiğini anmaktadırlar. «Hafız-ı beşer» hakikaten bu derece «nişyan ile ma'ûl» mü?..

İşte 28 Nisanın gerçek nedenlerini, Atatürk'ün Türkiye'sini bu koşullara sokanların ihanetinde aramak gerekir. 28 Nisan sadece 1960 yılının siyasal ortamında dalgalanan duygusal bir tepkinin değil, o günden bugüne uzanan, Türkiye'nin bağımsızlığını, doğal kaynaklarını, petrolünü, madenini ve tüm halkının ekonomik refahını savunan ve gittikçe bilinçlenen bir gençliğin adıdır. Türk demokrasisi içinde, toplum gelişmelerini birkaç siyasinin olumsuzluğunda değil sosyolojik ve ekonomik nedenlerde arayan bir dönüm noktasının başlangıcıdır. Gençliğin bağımsızlık savaşının adıdır. Ne acıdır ki, tıpkı Kurtuluş Savaşında Mustafa Kemal karşı Bolşeviktir diye bildiri dağıtan İngiliz casusları gibi, gerçek Atatürk milliyetçilerine karşı, Gestapo taklidi vavonlar, yabancı çıkarlarının fedailerini çıkarmaktadırlar. İkinci kurtulosa yönelen Türkiye'de bağımsızlık savaşı yapmak görevi, 28 Nisan gençliğinin en kutsal görevidir. Bunu Atatürk devrimlerine bağlılığını tam bilinci içinde yapacaktır. İktidar saklabacı oynayan partilerin figüranlığına vaomak ise, ancak Devlet baştesinden alınan vararla Dean Ruskin'ın başkılı savunuculuğunun vavonlara düşer.

28 Nisan ikinci kurtulosa dek sürecek bir Anayasa ve bağımsızlık savaşının adıdır. Ve bu savaşın anlamı herde vavonlarımız olavlarla vücelesecektir.

Türk gençliğinin kanı ile vavonların bağımsızlık barını, netic metodları ile çiğnemek bir iktidarın sücü içinde değildir.

Sonra Ulahlar vardı; bunlar Rum sayılıyordu; halbuki onlar gelen müfettişlere: Biz Rum değiliz, Ulahız derlerdi.»

Din ve milliyet fark konusunda Satı Bey başka bir misâl verdi. «1905 te Abdülhamide bir suikast yapılmıştı. Bunu yapan Belçikalı bir mühendisti. (Aslında: Belçika vataradaşlığında bir Ermeni) Bu suikastın muvaffak olamaması üzerine Tevfik Fikret meşhur Lâhza-ı Taahhur şiirini yazmıştı. O zaman gizli gizli ellerde dolayıyordu, ancak Meşrutiyetten sonra neşredildi. (Şiiri gayet iyi hatırlıyor, okudu). Şimdi size bir de aynı şeye başka bir zaviyeden bakan bir şairin şiirinden bahsedeyim. O zaman Mısır'ın en meşhur şairlerinden Ahmed Şevki de bu suikast hakkında bir şiir yazdı. Şevkiyat adlı divanında var. Hiddin şairi iri, beraber İstanbul'a giderler, saraylarda zevcelelerle eğlenirlerdi. Onun için şiirinde Tevfik Fikret'in tam aksine konuşuyor Abdülhamide: Senin kurtuluşun âlen-i İslâmın kurtuluşudur; seni melekler korudu; Allah kurtardı giblerden. Olaya din zaviyesinden bakıyordu.

«Milliyetçilik meselesinde Mısır çok geç uyandı. Benim yazılarım çıkınca

kendilerini birdenbire yeni bir hareket karşısında buldular. Kendilerine gösterdim ki Fransızlar ve İngilizler nasyonalizmin aleyhindedirler. Çünkü kendileri nasyonalist devletlerdirler. Başka yerlerdeki her nasyonalist hareket onların bir ziyandır. Eğitim Enstitüsünün açılış nutkunda, Niçin Geri Kaldık? sorusunu şöyle cevaplandırdım: Milliyetimizi bilmemektir Avrupa'da nasyonalizm mânasını değiştirdi, şimdi şovenizm mânasında kullanılıyorlar Bu kelimenin mânasını nasıl değiştirdiğini anlattım yazılarımda. Mısırlılar bunları bilmiyorlardı. Fransızlar ondokuzuncu asır nasyonalizmi ile şimdiki nasyonalizmleri ayırt etmek için birincisine nasyonalizm, ikincisine nasyonalitarizm diyorlar. Halbuki bütün nasyonalist hareketler Fransızlara veya İngilizlere karşıdır. Onun için onların muhakemeleri bu mevzuda yanlış yürür. Ruslar poli-nasyonal bir devlet kurdular; onun için Stalin'in nasyonalite hakkındaki fikirleri yanlışdır, tenkit ettim.»

Vaktiyle poli-nasyonal Osmanlı birliğine taraftar olan Satı Beyin Stalin dolayısıyla bunu reddetmesi ilginç. Dünya ve insanlar nasıl değişiyor!

ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR'İN SON ESERLERİ

1 — SUYU ARAYAN ADAM	İkinci Baskı
2 — FEK ADAM, CİT I.	İkinci Baskı
3 — FEK ADAM, CİT II.	İkinci Baskı
4 — FEK ADAM, CİT III.	Tekrar basılmaktadır.
5 — İKİNCİ ADAM, CİT I.	Çıkmıştır.
6 — TOPRAK UYANIRSA	Tükenecek üzeredir.

Çıkacak eserleri:

1 — İKİNCİ ADAM, CİT II.
2 — MEKEDONYADAN ORTA ASYAYA: Enver Paşa

TÜRK-İŞ'İN SORUMLULUĞU

Adil Aşçıoğlu

Grev hakkının Anayasasının bir gereğini yerine getirmek, fakat bu hakkın işverenler üzerinde hiçbir suretle bir baskı teşkil etmemesini sağlamak amacı ile çıkarılan 275 sayılı kanun, pratikte bu amacı gerçekleştirmeğe yaradığını gün geçtikçe daha iyi ortaya koymaktadır.

Sendikaların mali bakımından zayıf olmalarına ve işçilerin de sınıf bilincine erişemediğine güvenen işverenler ve hükümetler, nasıl olsa işçilerin yenilgileri ile sona erecek grevlere karşın, hatta bazen bunları tesvik bile etmektedirler. Fakat sendikaların kuvvetli olduğu ya da işçilerin bilincel bir şekilde mücadeleye kararlı oldukları hallerde grev hakkının işçiler yararına işlememesi için işverenler ve hükümetler mümkün olan bütün tedbirleri başvurmaktadırlar. Bu tedbirler esasen 275 sayılı kanunla önceden hazırlanmıştır. Kanun 21 inci maddesi ile hükümete grevleri ertelemek yetkisini tanımıştır. Bu madde bir grevin memleket sağlığını, ya da millî güvenliğini bozacak nitelikte olması halinde hükümete grevleri erteleme yetkisi vermektedir.

Toplu sözleşme düzeninin işçilerle işverenler arasında «devlet müdahalesi» olmadan yürümesi gereken bir düzen olduğunu sık sık ileri süren sendikacılar, 275 sayılı kanunun 21 inci maddesinin toplu sözleşme düzenine devletin müdahalesini sağlayan en sağlam dayanaklardan biri olduğunu bilmelidirler. Bu durum karşısında toplu sözleşme ve grev düzeninin devlet müdahalesi dışında serbestçe işleyen bir sistem olduğu tamamen yanlış bir görüştür.

Nitekim hükümetler Türkiye'de bu maddeye dayanarak en haklı grevleri çok kerre ulusal güvenliği ve sınırdışı Paşabahçe'de memleket sağlığını bahane ederek durdurmuşlardır. Bir işçi sendikası tarafından greve karar verildikten sonra bu grev daha uygulanmadan ertelenmesi başka şey, grev uygulamaya başlandıktan sonra ertelenmesi ise daha başka şeydir. Her iki halde de grevin ertelenmesi toplu sözleşme düzenine tamamen aykırıdır. Mademki toplu sözleşme düzeni işçilerle işverenler arasında ekonomik baskı aracı olarak her türlü müdahalenin dışında serbest bir şekilde işlemesi gereken bir sistemdir, o halde devletleri taraflar arasındaki bu mücadeleye, mücadelenin başlamasından önce ve sonra müdahaleyi tamamen yasaklamalıdır. Çünkü bu mücadelelerin hangi ekonomi kollarında cereyan etmesi istenmiyorsa esasen bu kollar da grev besinin kanunla yasaklanmış bulunmaktadır. Grevlerin yasaklanmadığı ekonomi dallarında devletin grevleri ertelemek suretiyle kanunî bir yetkiye sahip olması, toplu sözleşme düzenini tamamen iktidarların ve işverenlerin isteklerine göre işleyen bir sistem haline getirmektedir. Bütün bunlara rağmen, grevlerin başlamasından önce ertelenmesi ile başlamasından sonra ertelenmesinin önemli farkıdır. Grev başlamadan önce bir ertelenme işçileri ve sendikayı hiç bir kulfete sokmamakta, sadece onların mücadelesine ve

işveren üzerindeki ekonomik baskılarına engel olmaktadır. Grev başladıktan sonra erteleme ise, aslında grev kırıcılarından farkıdır. Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikalarında grevin ertelenmesi, böyle bir grev kırıcılığının hükümet eliyle yapılmış tipik bir örneğini vermektedir. Bilindiği gibi 3 aya yakın bir zamandan beri 2400 işçi tarafından son derece bilincel bir şekilde yürütülen grev, memleket sağlığını bozucu nitelikte görülerek hükümet tarafından ertelenmiş bulunmaktadır. Bu erteleme, aslında grevi kırma amacını gütmektedir. İşçiler son derece güc mallı şartlar altında 3 aya yakın bir süredir kendilerine yapılan çeşitli baskılara ve aldatıcı tekliflere karşı koyarak işleri başına dönmüşlerdir. Bunun yanında Kristal - İş Sendikası kendi ölçülerine göre işçilere para yardımında bulunmuştur. Başka bir deyişle gerek işçiler gerekse sendikaları, bu grevin yürütülmesi için bir takım masraflara girmişlerdir. Bununla güttükleri amaç, işverenin toplu sözleşme yapmağa zorlamaktır. İşveren başında grevin kanun dışı olduğunu ileri sürmüş, fakat mahkeme ve vartay kararları ile grevin kanunî olduğu anlaşılınca ve işçiler de greve devamda kararlı olduklarını belli edince, bu kerre işveren kanunî mücadele yolundan ayrılarak politik yoldan emellerine kavuşmuştur.

Kızamık, kolera gibi salgın hastalıklar söz konusu olduğu zaman, memleket sağlığının tehlikeye girdiğine dair ikazları dinlemeyen hükümet, işe üretimindeki azalmadan memleket sağlığını bozacağını düşünmemiştir.

Böylece şimdiye kadar hiç bir önemi olmayan memleket sağlığı, Şişe ve Cam Fabrikasının üretimi durunca hükümetin aklına gelmiştir. Bu, başarılı bir şekilde sürüp giden bir grevin doğrudan doğruya hükümet tarafından kırılmasından başka bir şey değildir. Gerçekten bir kerre başlamış olan bir grev bu şekilde durdurulunca, işçileri bir ay ve beki de 3 ay sonra yeniden greve götürmenin güçlüğü meydandadır. İse yeniden dönen işçiler artık işverenin baskı alanına girmişlerdir. Grev sırasında önderlik edenler, işlerini oluşturmalarıdır. Kurulmuş olan grev düzeni bozulmuş, işçiler heyecanlarını büyük ölçüde kaybetmiş olacaktırlar. Memleket sağlığının, Yargıtayın grev kanunî saymasını izlemesinin asil anlamı iste budur.

Grevle memleket sağlığının tehlikeye girdiği ise, temelsiz bir iddialdır. Bir kerre işveren çeşitli vesilelerle stoklarının bolluğundan söz etmiştir. Bu stokların ilâc endüstrisinde kullanılan cam ürünlerini de kapsadığını herkes bilmektedir. Şişe ve ampuller ilâc endüstrisi için bir ambalajdan ibarettir. Bu alandaki yokluğun ilâc endüstrisi için büyük bir önem taşıdığı iddia edilemez. Şişe üretimi diğer fabrikalarda da yapılabilmektedir. Üstelik bugün plastik veya madeni kaplar ilâc siselerinin yerini birçok hallerde kolaylıkla tutabilir.

Böyle olmasa bile asıl olan işverenin böyle bir baskı altında kalarak işçilerin toplu söz-

leşme isteklerini kabule yanası ması toplu sözleşme ve grev düzeninin temel felsefesini teşkil etmektedir. Kaldı ki piyasada ilâc endüstrisi bakımından memleket sağlığını tehlikeye sokabilecek nitelikte bir şişe ve ampul darlığının başgösterdiğine dair inandırıcı sebepler de vardır. Fakat böyle bir darlığın varlığını ve bunun memleket sağlığını tehlikeye düşürecek nitelikte olduğunu bir an için kabul edelim. Bu takdirde yapılacak iş mutlaka grevi ertelemekten ibaret değildir. Hükümet, müdahalesini işveren nezdinde de pekâlâ yapabilir. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş., Türkiye İş Bankasına alt tir. Bu banka da en büyük hisse sahibi Hazinedir. Memleket sağlığını düşünen ve bu sebeple de greve bir son verilmesini isteyen Hükümet, işvereni toplu sözleşmeye oturmaya zorlayabilir. Halbuki Hükümet aksini yapmıştır. Bu da, işçilerle işverenler arasında bir tercih söz konusu olduğu zaman, Hükümetin işverenlerden yana olduğunu açıkça göstermektedir.

Şimdi Paşabahçe Şişe ve Cam işçileri bu durumu açık olarak kendi tecrübeleri ile görmüşlerdir. Onlar aynı zamanda, sendika ve grev hür-

riyetinin nasıl bir madde kuvvet ilişkisi olduğunu ve idare mekanizmasına göz geçirebilen işverenlerin bu hürriyetleri nasıl kendi yararlarına kullanabildiklerini de anlamışlardır.

Hükümetin tarafsızlığını bozacak bir şekilde grevi kırma amacı ile hareket ettirildiğini anlamak şu bakımlardan da kolaydır. Toplu sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununun 21 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu grevin ertelenmesine karar verip bu kararını ilân eder etmez Yüksek Hakem Kurulundan geçtikirilen grevin nihai hakkında istişari mütalâasını ister. Bu mütalâa en geç 30 gün içinde alınabilir. Şimdi Hükümetin böyle bir mütalâayı grevi ertelemeden önce almaması için hiçbir sebep yoktur. Böyle bir mütalâa almadan grevin ertelenmesini gerektirecek acil bir durum da yoktur. Kendimize örnek olarak kabul ettiğimiz ülkelerde değil böyle ampul üretiminde, fakat hastahane personelinin, doktorların, hemşirelerin grevinde bile memleket sağlığı tehlikeye düzmezken bizde sadece bir ampul üretimi azalmasının memleket sağlığını tehlikeye soktuğuna inanmak çok güçtür.

ATENAGORAS VE LEFTER

Samim Kocagöz

1. SEVDİKLERİMİZ :

Geçen gün bir gazetede, eski Millî Takım Kaptanımız, millî futbolcumuz LEFTER KÜÇÜK-ANDONYADIS'ın bir resmini gördüm. Gözlerim yaşardı : Çukurova Takımının antrenörü Lefter, takım ile birlikte Eskişehir'e maça geldiğinde, halkın büyük sevgisiyle karşılanmış; kendisini sevenler iki yakasını almışlar, bir koluna bir hava subayımız girmiş, öteki koluna yine bir subayımız, halk iki yakalarında, resim çıkartmışlar. Lefter, gazetecilere açıklamalarda bulunmuş; «Takımımız hazır, maçı almaya çalışacağız.»

Geçmiş yılların bir millî maçı aklına geliyor. Hangi ulusla oynuyorduk hatırlıyacağım. Top bir ara dışarı çıktı. Lefter, çirgi kenarına geldi pas almak için; yüzü, bembeyazdı. Heyecandan dudakları titriyordu. Bütün dikkatini, varlığını Türk takımını kazandırmak için harcıyordu. Aynı oyunda yanlış bir hareket yapar bir oyuncuya, «Dikkat et!» diye bağırırdı. Biraz sonra topu kaptan o oyuncu, pası uzatırken, «Lefter Ağabey!» diye sesleniyordu.

Hiç unutmam, Mısır'la yaptığımız bir maçtan sonra bir gazetede okumuştum : Bir penaltı kazanıyoruz. Lefter'in penaltı atışına kaleciler dayanamaz. Lefter, topu diyor, Mısır takımının da Rum olan kalecisi Lefter'e, Rumca sesleniyor : «Atamazsın» Oyun Mısır'da, kaleci aklınca Lefter'in sinirlerini bozacak. Lefter, gülümsemiş, «Sen, sıkı dur! Karşılığını vermiş. Tabii kaleci sağ yakaya atıyor topu tutayım diye ama top, sol köşeden ağıldandı.»

Lefter Küçükandonyadis, İstanbul'un Büyükkadısından, gönlü ile, varlığı ile, canı ile bu toprakların çocuğudur. Namuslu, dürüst Türk vatandaşıdır. Ne onun aklına Türkiye'den ayrılmak gelir (gitti top oynamak için bir ara, ama yurt özlemiyle yandı tutuştu, koştı geldi), ne bizim aklımıza Lefter'i Türkiye'den çıkarmak. Lefter'siz Türk spor havasının tadı tuzu kal-

maz. Marko Paşa'sız da geçmişteki esprimizin tadı tuzu kalmaz. Lefter'e Türk Millî Takımı ile Atina Stadına çıktığı vakit, hakareti etmiş seyirciler. Lefter'in hayretler içinde, «Yahu bu adamı benden ne isterler? Yunan Takımında mı oynıyacağım?» dediğini rivayet ederler. Rum asıllı Türkler için bu Lefter'in verdiği örnekler çoğaltabiliriz. Sait Faik'in hikâyelerinde bu karşılıklı sevgi ve saygı örnekleri çoktur. Bu Türkiye'de doğmuş, bu en az bin yıldır (Malazgirt Savaşı, 1071) Türk'ün olmuş vatanına doğup büyüyen insanların kardeşliğini, türlü dolaplarla bozmak isteyenler vardır TÜRKİYE, TÜRKİYELİLERİNDİR. Türkiye'den türküm diyen kimseyi, sınır dışına çıkarmaya hakkımız yoktur. Ama, Türk topraklarını kendi sınırları içine almaya yeltenenlere, bu yeltenenlere âlet olanlara da fırsat vermeziz. Biz, Lefter'i memleketinden kovamayız, buna da hakkımız yok. Ama Lefter, toptan Türkiye'yi Elenler'e bağlar diye düşünülmez. Lefter de düşünmez. Kimdir Lefter'leri âlet edenler? Bunun karşılığı aşağıdadır :

II. SEVMEDİKLERİMİZ :

Patrik Atenagoras Hazretleri yaman bir politikacı; hem de tam anlamı ile bir Amerikalı politikacı tipi. İstanbul Vahlerini anlıdan öper, önüne gelen polis, yandaşından öper. Geçmişte olduğu gibi bazı Başbakanlarımızı başına basar. Kiliselerde ayin düzenleyip, Türkiye'nin geleceği için dualar eder. Öte yandan da Patrikhane içinde, gizlice BİZANS KABİNESİ karar Bir tek Hristiyan bulunmayan vilâyetlere Metropoliter tayin eder. Panelenizm, Enosis, Büyük Yunanistan gibi hayallerin peşinde koşar. En en kötüsü, sırtını Amerika'ya dayamış, Amerika'daki rumların (senatörlerine dek) Türkiye'de eli bayraklı adamıdır. (Niçin Amerika topraklarında da Enosis düşünülmez?)

Son gelen haberlere göre, Amerika'da ortalığı karıştıran,

Bugüne kadar ertelenen hiçbir grevin yeniden başladığı duyulmamıştır. Sendikaların bu erteleme politikasına sert bir şekilde karşı koymaları şarttır. Çünkü esasen güçlüklerle başlattıkları grevler, hükümetler tarafından kolayca ertelenebilmektedir. Türk - İş desteklemediği Şişe ve Cam işçileri grevi dolayısıyla alınan bu erteleme kararı karşısında hareketli kalmamalıdır. Çünkü grevi destekleyip desteklememek Türk - İş ile üyesi sendika arasında bir iç meseledir. Fakat grevin ertelenmesi dün olduğu gibi yarın da Türk - İş'in desteklediği grevleri kırma için kullanılabilir bir dış etkidir.

Grevlerin bu şekilde sağlam sebeplere dayanmadan ertelenmesi grev hakkının özünü ortadan kaldırmaktadır. Şimdi işçiler işvereni toplu sözleşme yapmağa zorlamak için Anayasa ile kendilerine tanınmış olan grev hakkını kullanmaktan devlet zoru ile ve hapis cezası tehdidi altında alınamamaktadır. İşçi hareketi, kendi içindeki çekişmeler ne kadar derin olursa olsun, dışardan gelen bu neviden politik baskılara karşı müşterek hareket etme zorunluğundadır.

Türkiye aleyhindeki eylemlerinden ötürü buradan kovulmuş bir papaz, Yakovas Hazretleri, işi iyice azıtmaktadır. Yine gelen haberlere göre, yalnız Birleşik Amerika ve Kongresinde değil, Kanada Parlamentosunda da aleyhimize şiddetli fırtınalar yaratmaktadır. Yunanistan'ın olsun, Amerika'daki göçmen Yunanlıların olsun tutumları, diyelim ki hissidir, böyle kabul edelim. Ama bu hissi eylemleri bir politika gösterisi haline getiren Amerikan politikacılarının çıkarları başkadır; Patrik Hazretlerini bahane ederek Türkiye üzerinde bir baskı kurmak sevdasına düşmektedirler. Şu söyleyeceğini bir kehanet değildir, hep söylenen aydınlar var : Bugün Atenagoras Hazretlerine bir emir hak vaki olsa, yeni patriği mi, Amerika'nın emri ve isteği ile Yakovas Hazretleridir. Hem de bizi bağırta bağırta getirip Amerika, patrikliğe bu Türk Vatandaşlığından kovulmuş adamı oturtacaktır. Nasıl ki bir zamanlar Amerikalı ortodoksların baş papazı Atenagoras İstanbul'a tayin etmişti. Amerika, eskiden hem bize, hem de Yunanlılara bu çeşit oyunları üstü kapalı nedenlerle oynardı. Şimdi Amerika'nın Başkanı, gelmiş geçmiş Başkanların en fütursuz olduğunu, politikası da (dünyanın her yakasında) fütursuzca oluyor. Ben, bir yazarım. Steinbeck, Hemingway, Faulkner gibi yazarların memleketine ve insanlarına, halkına düşman olanam Ama Johnson'un kendisine ve politikasına düşmanım. Düşmanlığım da ne olacak, sadece öfke.. Elimden ne gelir? Yazarım sadece kötülüklerini. Bu politikanın bir kötülüğünü de (daha birçok başka kötülükler var) ortadan kaldırmak için, çareler aramak zorundayım. Amerika'nın çirkin politikacısının ve politikasının bir kolunu, kanadını kırmak için de (herkesin düşündüğü gibi) PATRIKHANENİN TÜRKİYE'DEN GİTMESİNİN GEREKLİ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYÖRÜM.

III. NİÇİN PATRIK VE PATRIKHANE GİTMELİDİR?...

1 — Çirkin Amerikalı'nın sömürçülük politikasının burnunu kırmak için.

2 — Türk - Yunan dostluğunun ve kardeşliğinin yeniden canlandırılması, kurulması için.

3 — Yunan hayalperest papazlarını İstanbul'dan elini eteğini çekmeleri ve dolap çevirme olanaqlarını ellerinden almak

YÖN, 29 NİSAN 1966

AMERİKAN EKONOMİSİNİN FOTOGRAFİ

Ergin Günçe

Vietnam halkının milli kurtuluş savaşı devam ediyor. Kısa dönemde bir barış olanağı yok. Savaş daha da şiddetlenmeye benziyor. Bunun ana sebeplerinden biri, bilindiği gibi, Amerikan ekonomisinin bu savaşla birçok sorununu çözmekte bulunmasıdır. Bu yazımızda Amerikan ekonomisinin son durumunu incelemeye çalışıyoruz. Böyle bir incelemenin büyük faydası olacağı inancımızdır. Amerikan ekonomisindeki duraklama ve gelişmelerin kavranması ile, Amerikanın dünyada yarattığı ve yaratacağı huzursuzlukların daha iyi anlaşılacağı gerçeğinden geliyor.

Amerikan ekonomisi «Kennedy-Johnson refah Dönemi» diye adlandırılan bir genişleme içinde bulunmaktadı. Refah devresi 1961'de, federal hükümetin harcamalarını arttırması ve başta kurumlar vergisi olmak üzere vergilerde bir indirme yapmasıyla başlamış bulunmaktadır. Vergilerin birikimsel etkileri de hesaba katıldığında, 1962-1964 döneminde, kurumlar vergisindeki gerçek indirim yüzde 29 ile 52 arasında değişen düzeyleri bulmaktadır. Yeni yatırımların maliyetinde de yüzde 16'lık bir azalma olmuştur.

Refah dalgasından yararlananların başında kurumların geldiği söylenebilir. 1960-64 döneminde kurum kârları yüzde 57 kadar bir artış gösterdi. Aynı dönem süresinde G.S.M.H. deki (Brüt Millî Gelirdeki) artış ise yüzde 24 kadardır. Bu arada gerçek ücretlerdeki artış ise verimlilik artışının çok altında kalmıştır (yüzde 3.4 kadar bir artış).

1964'ün Ekim'i ile 1965 Ekimi arasında G.S.M.H. yüzde 6.9'luk bir artış gösterdi. Son beş yıllık dönemin en yüksek büyüme hızı budur. Aynı bir yıllık dönemde (Ekim 1964-Ekim 1965) Kurum kârları yüzde 19.5 arttı. Gerçek ücretlerdeki artış ise yüzde 3'ü için.

4 — Enosis için Kıbrıs'tan sonra ikinci basamak İmroz, Bozcaada ve en önemlisi İstanbul'dur. Bütün bu emel ve umutlarını kırmak için.

5 — Türkiye'li Rum yurttaşlarımızın huzur içinde yaşadıkları, memleketlerinde mutluluğa erişmeleri için.

6 — Kıbrıs sorununu bir an önce, iki yakının isteğine uygun halledilebilmesi için.

7 — Türkiye Cumhuriyeti lâik bir devlettir. Müslümanlarca Müslümanlığının halifesini, Halife-i rui zemini, lâik olduğu için memleketten çıkarmıştır. Bir Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Hıristiyan vatandaşların da Diyanet İşlerinde bir şubesi olması gerektiği için.

Patrikhanenin Türkiye'den çıkarılmasının için gerektirilen neoenlerini daha sayabiliriz. Bir nedeni de, en önemlisi de Patrikhane, Türkiye Devleti içinde Devlet olmak savındadır. Yabancı Devletlerle bizim aleyhimize düzenler kurmaktadır. Uçak alanlarında, papazların Türk parasını, altını, yabancı ülkelere kaçırdıkları mevduatı çıkmıştır. K.sacası, Patrik, ve Patrikhane. Türkiye'yi değil, Yunanistan'ı istemektedir. E... Yunanlıların İstanbul'a gelmelerine imkân ve ihtimal olmadığına göre, Patrik Hazretlerinin Yunanistan'a gitmesi çok daha kolay ve akla yakın bir çaredir. Bu işin karşısına da 6. Filo çıkar mı dersiniz?

zor bulmaktadır.

1964 yılında birçok iktisatçı refah dalgasının devam etmeyeceği görüşünde idi. Bu görüşün yanlış çıkmasında Vietnam Savaşının etkisi herkesçe kabul edilmektedir. New - York Times'in iktisat yazarı M. J. Rossant, Kanada'nın Toronto şehrinde yayınlanan Globe and Mail dergisindeki yazısına şöyle başlıyor: «Refah dönemi sona ermek üzereydi. Zamanla Vietnam savaşının imdadına yetiştiği ve Amerikan Tarihindeki en uzun refah döneminin kapanması tehlikesinin ortadan kalktığı anlaşıldı.»

Burada bir parantez açmak ve kapitalist ekonominin bir özelliğine işaret etmek gerekiyor. Bir üretim anarşisi içinde bulunan kapitalist ekonomide toplam taleple toplam arzın denkleşmesi kendiliğinden gerçekleşmez. Ekonominin genel hali durgunluktur; Kaynakların tamamı bir türlü kullanılmaz. Devamı bir işraf vardır. Bunun böyle olduğuna, belli belirsiz de olsa, ilk işaret eden R. T. Malthus oldu (yıl 1821). Daha sonra kapitalizmin bir özelliği K. Marx'la büyük bir bilimsel açıklamaya kavuştu (yıl 1867). Aynı gerçeği son olarak J. M. Keynes, değişik terimler ve iddiası aksine özel bir açıklama içinde yeniden ortaya koydu (yıl 1936).

Toplam arzla toplam talebin denkleşmemesi bunlardan birinin diğerinden büyük olmasıyla kâbilirdir. Gözlemler, daha çok görülen durumun talep yetersizliği olduğunu gösteriyor. Bunu gidermek, kapitalizmi yeniden refah ravına oturtmak demektir. Kapitalizmi son bilimsel mesihî olan J. M. Keynes, bu talep yetersizliğini ortadan kaldırmak için, bir dış ve üst organın (devletin) kapitalist sisteme destek olması gerekir. Bu destek, ek talep yaratmakla olur. Ek talep yaratmanın ise (Keynes'in kendi örneğini kullanacak olursak) çeşitli yolları arasında işsizlere bol para verip yaprak toplamaktan, çukur kazdırıp yentiden doldurmaktan, misirli firavunlar gibi chram yaptırmağa kadar çeşitli verimsiz yolları bile vardır. Yatırımlar verimli olursa şüphesiz daha da iyi olur.

Parantezimizi burada kapatırken savaşın da böyle bir talep destekleme etkisi olduğuna dikkati çekmek isteriz. Vergi indirimleri, açık bütçe politikası gibi tedbirler bir noktadan sonra etkinliklerini tüketince yeni harcamaya imkânları aranır. İşte savaş burada bir kurtarıcı oluyor. Gerçekten de savaş bir savaş iki kuş vuran bir iktisadi politika tedbiridir. Kuşların birincisi ek ekonomide refahı canlı tutmaktadır. İkinci kuş da diğer ulusların kalkınmasına fırsat vermemekle, Amerikanın dünyaya tepesine oturmasını kolaylaştırmaya çalışmasıdır.

21 Aralık 1965 tarihli New-York borsası gazetesi Wall Street Journal askerî masraflar konusunda şöyle yazıyor: «Kasım sonlarında Başkan Johnson Teksastaki çiftliğinden, bütçede ki 49 milyar dolarlık askerî masrafların gerçekleştiği 52 veya 53 milyar dolara ulaşacağını bildirdiyordu... Önümüzdeki bütçe yılında (ki 1967 ortalarında sona erecektir) askerî masrafların 60 milyar dolara bulacağı söyleniyor. Vietnamdaki askerîlerimizimizin sayısı arttıkça Amerika için deki askerîlerimizimizin sayısı da artacaktır; bu ise askerî masrafların daha da şişkinleşmesine yol açacaktır.»

Borsa gazetesi bu müjdesinde haklıdır! Askerî masrafların durmadan artışı, Amerikan kapita-

listlerini geleceğin belirsiz oluşu korkusundan kurtarıyor. «Gelecekte talebin yetersizliği söz konusu olmayacaktır, yeni yatırımların krizliğinden endişeye yer yoktur, stokların elde kalması korkusu yersizdir. O halde yatırım yapmaktan çekinilmemelidir. Talep var oldukça yatırım refah getirir.»

Mc Graw-Hill ortaklığının yayınladığı yatırım planları analizi (5 Kasım 1965), 1966 yılında yatırım alet ve makinelerine yapılacak harcamanın 1965 yılındakinden yüzde 8 yüksek olacağını gösteriyor.

Bütün bu refaha rağmen Amerikan ekonomisi işsizliği ve kullanılmayan (atıl) kapasiteyi ortadan kaldıramamış değildir. Burada özellikle Amerikan ekonomisindeki atıl kapasite üzerinde durmadan önce bir parantez daha açmak zorundayız.

Kapitalizmde, yatırımın iki önemli etkisinden doğan bir çelişme vardır. Yatırım yapıldığı zaman talepte bir artış görülür. Maj ve hizmetlere olan talep, ya doğrudan (yatırım için) ya da dolaylı olarak (yatırımın yarattığı gelirlerin harcanmasıyla) yükselmektedir. Bu, yatırımın kısa dönem veya ilk dönem etkisidir. Bir de, yatırımın ülkenin üretici gücünü arttırma etkisi var. Bu da yatırımın uzun dönem etkisidir ki arzın (üretimin) artması sonucunu verecektir. Bir buhran başlangıcında, yatırımın ilk etkisi talebi canlandırır. Zamanla, kapitalist gelir dağılımının eşitsizliği gerçeği içinde, talep genişlemesi arz genişlemesini karşılayamaz olur. Bu durumda yatırımlar azalmağa başlar ve mekanizma bu defa yok süluk dalgaları yaratarak tersine işlemeğe yönelir. Yeni işçiler iş bulamamağa başlar, eskileri de işten kovulmağa. Bir kısır çember kurulur. İşte bunu kıracak olan bir sistem dışı kuvvet, düğümü çözecek bir İskender aranır. Bu da hükümet harcamalarıdır. Gerçekleşen savaş çıkarılır.

Amerikan ekonomisi atıl kapasite konusunda kapitalizmin örneğini vermektedir. 1921-1933 yılları arasında kapasite kullanımı şöyledir.

I. TABLO
(1921-1932)

Yıl	Kapasite Kullanım Yüzdesi
1921	65
1922	80
1923	94
1924	84
1925	91
1926	89
1927	83
1928	82
1929	83
1930	66
1931	53
1932	42

Bu tabloda kapasite kullanımının 1923'de tepe noktasına ulaştığını, 1929'da Büyük Buhran ile işlerin bozulmağa yüz tuttuğunu ve 1932'de Amerikan ekonomisinin, kapasitesinin ancak yüzde 42'sini kullanabildiğini görüyoruz.

Bu işsiz çıkışlı durum, 1933-1940 döneminde de devam etmiştir. Ancak, dalgalanmalar daha az keskin durumdadır.

II. TABLO
(1933-1940)

Yıl	Kapasite Kullanım Yüzdesi
1933	52
1934	58
1935	68
1936	80
1937	83
1938	60
1939	72
1940	82

II. Dünya savaşının rüzgârlarıyla, 1938'de yüzde 60a kadar düşen kapasite kullanımı, bu tarihten sonra artmış ve savaş içinde yüzde yüze yaklaşmıştır. Savaştan sonra gelen durgunluk soğuk harbin başlamasıyla ortadan kalkmış, Koré Savaşı ise ekonomiyi büsbütün canlandırmıştır. 1955-56 yıllarında Amerikan ekonomisi yeniden bir duraklama dönemine girmiştir. III. Tabloda 1958-1965 döneminin kapasite kullanım yüzdesi görülmektedir:

III. TABLO
(1933-1940)

Yıl	Kapasite Kullanım Yüzdesi
1958	76
1959	81
1960	81
1961	80
1962	83
1963	83
1965	87
1964	88

1962'den sonra, talpeteki artışın kapasite kullanımını yükselttiği görülmektedir. 1965 yılına doğru ise arz artışı talep artışının üstüne geçmeye başlamıştır. Bu ise durgunluğu başlatacak nitelikte bir olaydır. İşte tam burada, sistem dışında (egzogen) bir talep artışı yaratılması zorunluğudur. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi, salt Keynesçi talep diriltme tedbirleri ekonominin durgunluğuna yeterli katkıda bulunamıyor.

Talebi canlı tutacak bir başka tedbir de iç tüketim harcamalarını canlı tutabilmek, gerektiğinde arttırmaktır. Bu açıdan bakıldığında zaman Amerikan ekonomisinde görülen, önemli bir olay tüketicilere verilen kredilerin durmadan genişlemesidir. 1960 yılı sonlarında tüketim borçlanması ve ipoteklerin toplamı 1973 milyar doları bulmaktaydı. 1965 ortalarında bu rakam 244.8 milyar dolara ulaşmıştır. Ele aldığımız dönem boyunca tüketici borçlanmasının kişisel gelirler toplamına oranı yüzde 46.7'den yüzde 53.9'a çıkmıştır. 1945'de bu oran yüzde 14.3 kadardı. Bu şekilde Amerikan ekonomisi, gelir dağılımındaki bir dengelessizliği, halkı borçlandırarak katmerli hâle getirmiş olmaktadır. İşçi sınıfının yarattığı artı değerlerin bir kısmı, böylece, kapitalist mekanizmanın çaprazlık mantığı içinde, bankalara akmakta ve daha sonra işçi sınıfı başlangıçta hak ettiği bir şeyi borç alma durumuna düşmektedir. Talebi canlandırma yanı sıra, bu mekanizmanın, bankaların halkın karşısındaki gücünü arttırma gibi bir imkânı da kapitalizm için gerçekleştirdiği ortadadır.

Amerikan ekonomisi, bu şekillerde, kendi zenginlerini daha zengin kılarken, fakirlerini de daha fakir hâle getirmektedir. Bu fakirliğin nisbi oluşu ise Amerikan işçi sınıfının durumundan genellikle memnun olması sonucunu veriyor. Gerçekten de nisbi mantık ve düşünce insanın çoğu için olduğu gibi işçi sınıfları için de kolay kavranılamayan bir mekanizma oluyor. İşçiler ücret artışlarını en azından iki önemli olayla ilgilendirmek durumundadır: 1 — Verimlilik; 2 — Fiatlar genel seviyesi. Oysa genellikle parasal ücretlerdeki artış tek başına ele alınmaktadır. Bu, Amerikada da Türkiye, İngiltere ve Fransa'da da doğrudur. Oysa kapitalizmin bugünkü, sermaye yoğunluğu yüksek üretim teknolojisini kullandığı ve verimliliğin hızla arttığı aşamasında işçi sınıfının bilinçlenmesi ve devrimci bir nitelik kazanması, her şeyden önce, nisbi mantıkla düşünmesine bağlıdır.

Şimdi bir de Amerikan ekonomisindeki işsizlik durumunu görelim: 1965'de bütün toplam refah artışına karşı işsizlik yüzde 5'den aşağıya düşürülecektir. Çalışmaya gönüllü ve cari ücret seviyesinin üstünde bir ücret istemeyen her 100 kişiden 5'inin işsiz kalması, dünyanın en imkânlı ekonomisi için, herhalde övünülecek bir şey değildir.

Bu arada son yıllarda görülen ve Büyük Toplum programları (Great Society programs) olarak adlandırılan, Fakirliğe Karşı Savaş, Sağlık ve Eğitim hizmetlerinin genişletilmesi v.b. hizmetlere de değinmek gerekiyor. Bunlar bir çeşit yatırımcı uyandırıcı ilaçlara benzetilebilir. Gerçek amaçları da fakirlerin durumunda köklü bir değişim yapmak değil, fakirliği boyun eğilir bir seviyede tutabilmektir. Ayrıca, Vietnam savaşının masrafları-ki son günlerde Johnson'un açıkladığı, Kongreden yeniden 13 milyar dolarlık ek ödenek isteneceği merkezindedir. - bu Büyük Toplum programlarını da suya düşürecek benzer. Louisiana milletvekili Hale Boggs (Demokrat Partinin önde gelenlerinden) bu programlara sarfedilecek paraların 1966'da, 1965 seviyesinde dordurulacağını bildirmiştir.

tir. (New-York Times, 19 Aralık 1965). Bunun, programlara verilen ödeneklerin azaltılacağına kesin bir belirti olduğu düşüncesi yaygındır. Harvard Üniversitesi Profesörlerinden Richard Musgra ve 2 Ocak 1966 tarihli New-York Times'a gönderdiği bir mektupta şunları yazmaktadır:

«Harcamalarda bir kısıntı yapmak zorunluğuna varsa, bu niçin muhtaç durumda olanların yararlanacak olanların aleyhine yapıyor da, refah içinde yüzünlerin sermaye ve tüketim harcamalarına dokunulmu, yor?»

Bu sorunun bir tek cevabı vardır. O da Amerikanın gerek siyasi, gerek iktisadi iktidarının, bu refah içinde yüzünlerin elinde olmasıdır. Bunların çoğu adı geçen yeni programlardan yararlanır, şu şartla ki, kendi refahlarında kılkadar bir azalma dahi olmamalıdır.

Bu yazıda Amerikan ekonomisinin hastahkları ve çelişmeleri üzerinde durduk. Herşeye rağmen, Amerikan ekonomisi bol işsizli bir refah dönemi yaşamaktadır. Vietnam savaşı ise bu refahı kamçılamaktadır. Bu çirkin refah kamçılanmasının öte yanında ise Vietnam ekonomisi vardır. Gelecek sayıda Kuzey Vietnam ekonomisinin kalkınma çabaları üzerinde duracak ve ringin beki köşesini göstermeye çalışacağız.

Yılın En Aktüel Kitabı

Görünmeyen Hükümet CIA

Amerikan İstihbarat Teskilâtının Küba'da, Guatemala'da, Endonezya'da, Vietnam'da, Laos'ta İran'da Hükümet devirme oyunlarını bütün çıplaklığı ile anlatan kitap Sol Yayınları arasında 5 lira fiyatla çıktı.

(YÖN : 120)

TURK EDEBİYATÇILARI BİRLİĞİNİN DÜZENLEDİĞİ

Sanat ve Edebiyat gecesi

4 Mayıs Çarşamba saat 21.00 de, Dormen Tiyatrosunda yapılacak olan bu gecede :

- ★ RUHİ SU konseri
- ★ OĞUZ ARAL Pandonim gurubundan gösteriler.
- ★ TOLGA TİĞİN'den türküler. Ve :

— Yıldız Kenter, Yaşar Kemal, Melih Ceydet, Orhan Kemal, Haldun Taner, Behçet Necatigil, Aziz Nesin, Özdemir Asaf, Oktay Akbal v.b. sanatçılardan şiir ve hikâyeler...

Dâvetiyeler :

Kitap Kitabevi — (Akşaray) Atne Kitabevi, d Yayınevi (Cağaloğlu) Sağa Kitabevi Karaköy) Gecekl Kitabevi (Kadıköy) ve DORMEN Tiyatrosu gişesinden temin edilir.

(YÖN : 123)

Sema Ozcan ve Müşfik Kenter «Sevmek Zamanı»nda

SEN NE SANIYORSUN

Kır, bayır, yıldızlar, gökyüzü
Siirt'te, Hınıs'ta, Muş'ta
Hadî senin olsun kalk yürü
İz mi kalır güzelden uzun aşıktıkta.

Ne süt, ne reçel, ne oyuncak, oyun
Ağır gecelerin üstüne
Uzanır elleri hasta bir çocuğun
Tamam olur eller gün geldiğinde.

Sen Türkiye değilsin sen ne sanıyorsun
Yıkılmış kalmış dağlarda adam
Bilemez devletin yolları uzun
Devlet gelemez tutmuşlar kollarından.

Çiçekler açar oralı değil
Saçları elleri yorgun mu yorgun
Bir kadın, ateş atmışlar içine otunun
Siirt'te, Hınıs'ta, Muş'ta, her yerde
Sen Türkiye değilsin sen ne sanıyorsun.

Mehmet Karabulut

TÜRK SİNEMASI- METİN ERKSAN- SEVMEK ZAMANI

Sami Şekeroğlu

Türk sineması yazarından tutun da ışıkısına dek genç kuşağa karşı durmak zorunluğunu duyuyor. Bu eski bir alışkanlıktır toplumumuzda. Doğruları, güçlülere çekemeyiz. 1917 de ilk uzun film yapımına başlayan Sedat Simavi, Muhsin Ertuğrul tarafından Tema-şa Dergisinde yerin dibine batırılmıştı. Genç, atılğan bir gazeteci olan Sedat Simavi Müdafaa-i Milliye Cemiyetinin günlük sinema çalışmalarını birleştirip haber filmi yerine, uzun konulu film yaparak yurdumuzda gerçek sinemayı yaymak istiyordu. Daha ilk denemesinde bir çekemiyenle karşılaştı. Muhsin Ertuğrul kendi çıkarına bu genç adamı körletmek çabasında idi. Sonradan bu isteğine ulaşan Ertuğrul, Türk sinemasını onyediy yıl elinde tutarak bugünkü durumuna düşmesinin tek sorumlusu oldu. (Bak Nijat Özön, Türk Sinema Tarihi)

Kinimiz yoktur, geçmiş, hep unutturuz, unutturuz ama gelecek için yeni bir şey yapmayı düşünmeyiz. İşimiz gücümüzü baltalamaktır. Bu da güçsüzlüğümüzün, çıkarıcılığımızın açık bir örneğidir. Bu gün gazetelerin, dergilerin sinema sayfaları genç yazarlara kapalıdır. Erken gelen oturmuşlar. Onları yerinden kaldırmak mümkün değildir. Sinemamızın sorunları hergün gazeteler dolduracak kadar çoktur. Buna karşılık biz böyle bir sorun yazısıyla karşılaşamayız. Sanki çok gereklmiş gibi yabancı filmlerin konularını anlatıp üzerine artist ve yapımcıların isimlerini sıralamaktan öteye geçemiyen yazarlarımız; yararlı olmadıklarını bile bile yine de yerlerini kendilerinden daha güçlü, daha enerjik gençlere bırakmak istemezler, çünkü bunların bir çoğu yerli film yapımcılarının, bir çoğu da yabancı film getirticilerinin işbirlikçileridir.

Türk sinemasında da iyi niyetli yönetmenler, oyuncular, senaryocular vardır. Bunları korumak, yapıtlarını desteklemek herşeyden önce yazarların görevidir. Ama bunlar kötü akıntıya kapılmış kötülerdir. İyi olmaya, yardım etmeye çaba gösterecek güçte değildirler.

Metin Erksan diye bir film yönetmenimiz var 1947 den bu yana ondokuz yıldır, her türlü zorluklara göğüs gererek Türk sinemasını ayakta tutmaya uğraşan bir kişi. Gecelerin Otesi, Dokuz Dağın Efesi, Yılanların Ocu, Susuz Yaz gibi daha birçok sağlam yapıtların yönetmeni. Berlinde uluslararası armağan alarak Türk Sinemasının varlığını bütün dünyaya belirlen kişi. Şimdi de yepyeni bir sinemayla karşınıza çıkıyor. Buna karşılık daha film görülmeden gazetelerde yalanlar, yanlışlar yayılmıyordu. Daha film çekimi sırasında yapılan bu insafsızlıklar işletmecilerin dikkatlerini üzerine çekiyor, Erksan'a güçlükler çıkarmaya başlıyorlar. Bir gazeteci hiç utanç duymadan filmi kötüleyen yazısının sonuna «Sevmek Zamanı Türkiye'de iş yapmıyacaktır» diyebilecek kadar kötü olabilir. Daha film çıkmadan peşin değer yargıları çıkıyor. Erksan'ın yapıtı yerine işletmeci bu peşin değer yargıları seçiyor. Erksan bir yandan filmi tanıtmaya çalışırken bir yandan da başını avuçları içine alıp «Bu kadar iyi niyetime karşılık nasıl yapılar» diyor sanatçı Sevmek Zamanı'nı bitiriyor.

22 Nisan 1966 Cuma günü Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sinematek ve Kulüp Sinema 7 salonunda basına, davetlilere gösteriliyor. Film başlıyor, peşin değer yargılarla gelen güçsüz bir iki yazar Erksan'ın filmi boyunca gülüyor, konuşuyor, eğleniyor. O kadar ki salondaki davetliler rahatsız ediliyor, yetkililere yakınıyor. Erksan'ın başı önüne eğik «yazık» diyor «acaba bunlar sinemada olsaydılar böyle konuşabilirler miydi?». «Ben altı aylık çabamı bunlar için mi harcadım?»

Toplumumuzda yerli olmayan bu yüzkarası kişiler, bir sanatçıyı koruması gerektiği yerde yıkmaya çalışıyor. Filmin yönetmeni bir yandan da gülüyor «Biraz ağır anılar» diyor «Susuz Yazda da böyle olmuştu».

Bütün bunlardan anlıyoruz ki Türk sineması yazarından ışıkısına dek yetersiz kişiler elindedir. Bunlar kolay kolay da bırakmıyacaklardır. Bu çemberin dışında çaba gösterenler Erksan gibi bileğinin gıciline güvenip alınmış teriyle birşeyler yapmak zorundadırlar.

ERKSAN' BİR TUTKUYU ANLATIYOR SEVMEK ZAMANI'NDA

Metin Erksan bu yapıtıyla Türk sinemasına yepyeni bir biçim anlayışı getiriyor. Alıcısını filmin başından sonuna kadar çok anlamlı, titiz kaydırmalarla fırıl fırıl döndürüyor, seyirci ansızın çar-

pılırveriyor. Sanatçı sinemanın görüntüsel sanat olduğuna bu filmde üstüne bastıra bastıra ve kesinlikle veriyor. Kahramanlar olağanüstü kişiler sanki, film boyunca bizi değişik bir dünyaya götürüyor. Görüntü yönetmeni Mengü Yeğin bugüne dek çektiği filmler arasında en iyi görüntüleri veriyor. Sevmek Zamanı'nda konuşma çok az. Herşey hareket halinde akıp giden hayatı anlatıyor.

İlk defa yerli filmde müzik üzerinde bu kadar titizlikle durulduğunu görüyoruz. Görüntülerle müzik ilk defa herbiri ayrı ayrı özellik taşıyor. Erksan müziği filme yardımcı olsun diye koymamış. Filmi müziksiz, de seyredebilirsiniz, etkendir. Müziği görüntüsüz dinleyebilirsiniz, yine etkendir. Gerek biçimi, gerek perdeye uygulaması ve gerekse Erksan'ın anlatımı Türk toplumu için yepyeni bir sinema. Her yönüyle tutulup sevilcek bir yapıt. Filmin tanıtma parçası (fragment) bile başlıbaşına bir film. Beş dakikalık sözlüz bir yapıt olmuş bu parça. Erksan nasıl ki müziği ayrı, görüntüyü ayrı düşünmüş, ayrı ayrı değerlendirmişse, tanıtma parçasını da aynı düşüncenin ürünü olarak bize veriyor. Oyuncular filmin biçim ağırlığı altında birer malzeme oluvermişler. Bununla beraber pürüzsüz oyun veren Müşfik Kenter, Sema Ozcan, Süleyman Tekcan filmde oyuncudan çok, soyut görüntüler gibi geliyor insana Süleyman Tekcan ilerisi için çok umut verici.

Film tümüyle her sinemaseverin tutkuyla seyredeceği bir yapıt.

HABERLER

Turan Emeksiz Armağanı

TMTF Kültür ve Sanat Komisyonunca her yıl 28 Nisan günü verilen Turan Emeksiz Armağanı bu yıl iki YON yazarı kazanmıştır.

Armağan, «toplumumuzu çağdaş uygarlık ve yaşama düzeyine ulaştırmayı amaç bilen temel ilkelere ve kurallara hizmette üst gelen a) bilimsel yapıtlara, b) Sanat yapıtlarına, c) Özellikle toplum düzenine yurt ölçüsünde etki yapabilecek kalıcı davranışlara verilmiştir.»

Bu yıl bilimsel yapıtlara armağan verilmemiş, sanat yapıtı armağanı şair Fazıl Hüsnü Dağlarca ve kalıcı davranışta da Prof. Dr. Muammer Aksoy armağan kazanmışlardır.

AST GELİYOR

Ankara Sanat Tiyatrosu, 5 Mayıs'tan itibaren Dormen Tiyatrosunda temsilere başlayacak. Yurt içi gezilerine çıkmış olan Ankara'nın ikinci özel topluluğu, İstanbul'da bir süre kalacak ve üç ayrı oyunu halka sunacak. Oyna-

nacak eserler şunlar: Bertolt Brecht'in «Arturo Üi'nin Yükselişi», Nikolai Gogol'un «Bir Delinin Hatıra Defteri» ve Güner Sümer'in «Bozuk Düzen» i. «Arturo Üi'nin Yükselişi», Brecht tarafından 1941'de yazılan oyun; Hitleri, çevresindeki gangsterleri ve Nazi Almanyası'nı yer mektedir. Asaf Çiyiltepe'nin sahneye koyduğu dekorlarını Yücel Tenyeri'nin hazırladığı oyunu Sevgi ve Başar Sabuncu çevirmiştir. «Bir Deli'nin Hatıra Defteri», Gogol'un «Petersburg Hikâyeleri» adlı eserinde yer alan aynı hikâyenin; Sylvie Lunçan-Roger Coggio tarafından sahneye uygulanmış bir oyundur. Tek kişilik eseri Genço Erkal yönetmekte ve oynamaktadır.

Ast'ın repertuarındaki üçüncü oyun yerli bir eser; Güner Sümer'in «Bozuk Düzen» i. Uzun zaman afişte kalan bu oyun, geçen tiyatro döneminde Şehir Tiyatrosunda oynanmış ve ilgi görmüştü.

İTÜ TIYATROSU

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliğine bağlı İTÜ Tiyatrosu, 23 Nisan Cumartesi günü perdelerini açtı. Topuluk, L. A. Gregory'nin «Ay Doğarken» ve Arthur Schnitzler'in «Yeşil Papağan» adlı oyunlarını oynamaktadır. İTÜ, aynı

eserleri, 30 Nisan Cumartesi ve 4 Mayıs Çarşamba günü saat 18.00 de Gümlüşsuyu Konferans salonunda tekrarlayacak.

SERGLER

★ Orhan Peker, yeni çalışmalarını kapıyın sergisini, Türk-Alman Kültür Merkezi Galerisinde açtı. Birkaç yıldanberi İstanbul'da eserlerini sergilemeyen sanatçının son çalışmaları ilgi görüyor. Galeri, Pazar'dan başka hergün saat 18-19.00 arası gezilebilir.

★ Ankara'da ressamlarımızdan Cemil Eren, Ankara'da Alman Kitaplığı salonunda yeni bir sergi açtı.

★ T.M.T.F. Vietnam olaylarını anlatan bir fotoğraf sergisi açtı. Sergi, Federasyon'un Çağaloğlu'ndaki binasında düzenlenmiştir.

★ Baha Gelenbevi fotoğraflarını, Hayri Çizer resimlerini, Atatürk Erkek Lisesi öğrencileri de 1965-66 ders yılında yapmış oldukları çalışmalarını 2 Mayıs Pazartesi günü Şehir Galerisinde sergileyecekler.

★ Azra İnal'ın Robert Kolej de açmış olduğu resim sergisi devam ediyor.

★ Müfide Çalık, seramiklerini Şehir Galerisinde sergiledi.

Yeni çıktı
5 Lira
GERÇEK YAYINEVİ
Çağaloğlu Yokusu - İst.

«Sevmek Zamanı'nın çekiminden bir görünüş.

ŞİİR
DÜNYALARI

Şiir nerede şimdi? Pek çok kişinin hem kendi kendine, hem karşısındakilere yönelttiği soru bu; zaman zaman da ozanlara kendiliğle emeklerini.

Yüz yıllık bir değişimi özetlemek bile güç. Ama bugünkü huzursuzluğun en yakın ipuçlarının Cumhuriyet günlerinde bulunmak mümkün. Bir yanda unutulmuş şiir geleneğine çağdaş bir yorum halkasıyla zincirleşen Yahya Kemal tekibi; bir yanda «Şair ne bir hakikat habercisi, ne belâgatli insan, ne de bir kanun koyucusudur» diye başlayan Ahmet Haşim izlenimciliği.

Yahya Kemal şiiri: Hem yakın ortak beğenisine zıt gitmeyen bir dikkat, hem yaşayan dilin yalın sadeliği; hem topluma mal olmuş temaların yumuşak tekrarı, hem alışılmış bir ahenğin usta zenginliği. «Mısra hayatimizdir» anlayışında özetlenmiş bir biçim özeniyle, apaçık bir anlam kolaylığı. Eli yıldanberi bir türlü vazgeçilemeyen şiirlerin biri bu. Öteki «Şiir, anlaşılacak için değil duyulmak içindir... Şiir dili sözle müzik arasında, sözden çok müziğe yakın ortalama bir dildir... Mâna aramak için şiirî desnek, bülbül, etini yemek için öldürmeğe benzer...» diyen Piyale ön-sözünün, okuyucusuna zorluklar veren, muhtevası bireysel, duygu ve hayal yüklü kapalı ürünleri.

O güne kadar Türk şiiri, Divan edebiyatına tepki Tanzimat muhtevacılığından başlayarak dönem dönem hep biçim-öz, ahenk - anlam, toplum gerçeği - bireysel düş. gibi karşılaştı-

rılmış amaçların ya biri ya öteki bırakılarak hep tek yönlü zik-zaklarla gelmişti. Cumhuriyet sonrasında milli edebiyatın becesiyte memur şairlerin masa başı memleket temaları tekrarı, apaçık bir bezginlikle birikip tükendi.

İşte 1940 kuşağının günlük dili, halk deyişi, ölçü - uyak sıklığından kurtulmuş yalın gerçekçiliği ilk zaferini bu boş alanda kazandı. Ardından bütün yakın geçmiş silencesine, yeneden doğmuş gibi taze, son yirmi beş yılın bütün ozanları. Yeni Türkçenin Yeni Şiiri. Dilimizi de, insanımızı da, hayatımızı da bir evrensel dünyaya götüren şiir zaferleri.

Niye tekrarlıyorum bütün bunları? Son hafta üç yeni şiir kitabıyla dostluklar kurmaya çalıştım. Hepsini hemen hemen aynı günlerde yayımlanıp elimde gelen üç ayrı köşe. Şiirimin en az otuz yıllık serüvenini zorunlu olarak düşündüren birbirine hem bitişik, hem açılımla karşıt üç ayrı kitap. Ortasında hen... Siz... Önce şunu düşündüm elimde olmadan. Benim hesenden ayrı bir tad alarak içine karışmaya

Rus Klasikleri
Basılmıyacak

Millî Eğitim Bakanlığı, 1940 yılından beri aralıksız olarak 26 yıldır yayımlanmakta olduğu Dün ve Edebiyatından Tercüme serisinde yer alan Rus Klasiklerini, bundan böyle basmamaya karar vermiştir. Aynı şekilde, Bakınlıkca bundan önce basılıp mevcudu kalmamış Rus Klasiklerinin ikinci, üçüncü basımları da, yine bu karara uyularak yapılmamaktadır.

Terçüman, 20.4.1966

çalıştığım bu değişik sular, niçin birbirine uzak, birbirinden ayrı, birbirini küçümser, kabul etmez, hattâ her biri diğerinin yokluğunda var olmak istercesine kopuk birbirinden? Bir de şu var: Bütün yaklaşma çabalarına karşın bugünkü şiirin okuyucusunu hep iten, küstüren, kapıla-

rı kapamış, sımsakı kilitli inatçı direniş; ete geçmez anlamlar, uzak mı uzak çağırışmalar, bilinç altı karanlıklar, tekil izlenimler, kişisel sözlükler.. Kolsaysa hadi söyleyin bakalım: «Çıktım yücesine seyran eyledim..»

Oktay Rifat'ın «Elleri Var Özgürlüğün» (De yayını), Edip Cansever'in «Çağırılmayan Yakup» (De yayını), Arif Damar'ın «Alçı Kuş» (Fahri Unger Yayınları).. bir de Nazım Hikmet'in «Rübailer» (De yayını).. I hep yanımda nice dir.. Onlar birbirlerine ne derlerse desinler ben hep aynıyım. Birbirlerine yaklaştırmadan da, birbirleriyle karşılaştırmadan da, aynı dirhemlerle tartmadan da, birbirlerine karıştırmadan da..

Ozan, hem bir gerçeğin habercisi şimdi, hem bir kanun koyucu, hem belâgatli insan.. Ne var ki dümdüz, apaçık, bayağı bir söylevci (bu davranışın bütün özellikleri hayatın öteki alanlarında eskitilip çürüdüğü için); ortak beğenin sağlığında söz oyuncusu da değil bu olanağın her çeşit örneği artık orta okuyucunun bile altından kaldığı için); «eşkal-i hayatı havz-ı hayatın sularında seyreyliyen» bir birey de (Şairaneir bütün sümürücülüğü hep bu noktada biriktiği için). Ozan, alabildiğine gelişen bütün edebiyat türlerinin araçlarından arınmış, kendi olanaklarında yalnız. İşte bu yalnızlık onu, toplumdaki, kendine emeğinden de, geçmişindeki denemelerden de uzağa düşürüyor zaman zaman. Tabii bizi de.

Şiiri okumak bile güç şimdi. Nasıl yaklaşır seveceğiz onu? Yeni bir yöntem gerekli. Bir insanın yüksek sesine de, dinleyici dikkatinin devamlı kontaklarına da elverişli değil. Ne mısra, ne beyit, ne dörtlük birimlerinde parçalı, duraklamalı, dinlenmeli; ne bir okunuşa bitirilebilecek kadar kısa. Ezberlenmesi de mümkün değil, hatırlanması da. Belki susarak, bakarak, içten içe defalarca gizli bir sesle tekrarlayarak; önce kendimizi uyurarak, sonra yanına sabırlı bir yoldaş olup beraberliğe - pek bir şey anlamadan - razı olarak.. Belki ondan sonra birlikte varız bir noktaya. Ne kadar yol yürüdüğümüzü anlamadan bir bir dostluğa.. Bazan da aynı o zaman bile yanına apayrı yollar da buluruz kendimizi. Mesela Fazıl Hüsni Dağlarca ile nerelere kadar gittiğimizi, nelere karıştığımızı, hangi seslerle konuştuğumuzu düşünün bir. Her döneminde ayrı bir yücelikte, başka bir derinlikte, zaman zaman koparak, sonra yeniden buluşarak, anlıyarak, sezerek, düşünerek, ezberleyerek.. Bunu en iyi gene bir ozan anlatmaya başladı şimdi. Okuyun Yeni Dergi'de Cemal Süreyya'nın (sayı 19) incelemesini.. Bu sanat dostluğuna özlemliydik nice dir..

Yeni şiirin uzaklığını şöyle açıklıyanlar var: «Bugünkü durumda, son çağ dahil, Türk milletin yaşamış olduğu bütün medeniyet merhalelerinin izini taşıyan günlük konuşma ve yazı diliyle son derece sun'î olan ötürkçe şiir dili arasında tam bir tezat vardır. Bu tezat, Divan edebiyatında olduğundan daha derindir.. Son derece şahsi ve kevfî bir lûgat kullanan son kuşakları artık anlıyamıyorum.» (Prof. Mehmet Kaplan, Şiir tahlilleri II, 361) Bir de şöyle: «Evet şiir çıkmazda; çünkü insan çıkmazda Ama bütün sorun bu çıkmazın bilincine varmakta.. Çünkü bu çıkmaz; bilince, bilgiye, uygunluğa, çağdaş şiire ve insana yeni bir imkândır.» (Turgut Uyar, Dönem 2, Kasım 1963.

Gelelim kitaplarına: «... Yeni bir seve, rübailerle materyalist vermeye çalışacağım.. İlk ham-

ILYA EHRENBURG
OGULLARIMIZIN
OGULLARI

Oğullarımızın oğulları şaşıracağız

Tarih kitaplarını karıştırırken:

«1914... 1917... 1919...»

Neler çekmişler? Zavalicilikler!

Yeni bir çağın çocukları savaşları okuyacak; Yazartarın, generallerin adlarını öğrenecekler, Ölümlerin sayısını,

Tarihleri öğrenecekler.

Siperlerin üstünde ne güzel kokardı güller,

Bilmeyecekler,

Top ateşleri arasında ne güzel öterdi kuşlar;

Yaşamak ne güzeldi o yıllarda,

Bilmeyecekler.

Yıkılmış şehirlerin üstünde nasıl ışırdı güneş,

Öyle ışımadı ondan sonra bir daha,

Mahzenlerden çıkanlar nasıl da şaşırırdı.

«Güneş mi? Hâlâ tepemizde mi-güneş?» diye,

O güneş bilmeyecekler.

Sert söylevler çekilirdi,

Güçlü ordular yenilirdi,

Ama öğrenirdi askerler saldırdıdan bir saat önce,

Hepsi öğrenirdi

Nasıl koktuğunu kar tanelerinin,

İnsanlar kurşuna dizilirdi şafakta,

Ama yalnız, yalnız onlar öğrendi

Nasıl olduğunu Nisan sabahlarının.

Hüzmeler arasında parıldardı kubbeler,

Rüzgâr yakarırdı: Bekle! Bekle biraz! Biraz daha!

Öpüşenler bir türlü ayrılmazlardı yaşlı ağızlarından,

Sımsakı kenetlenmiş avuçlar açılmazdı.

Ölmeye varırdı aşkın anlamı,

Yakmaya, yangına, fırtınaya varırdı,

Aramaya, aranmaya varırdı.

Bu öfkeli, bu ince yıldız üstünde insanlar

Nasıl sevişirlerse öyle sevişirdi onlar da.

Yemiş yüklü bahçeler yoktu o yıllarda,

Tomurcuklar ve acılı bir Mayıs vardı.

Kimse «Hoşça kal!» demezdi sevdiğine,

Kesin bir kelime kullanırdı: «Elveda!»

Okuyun bizi, şaşırın!

Özülün bizim zamanımızda yaşamadınız diye.

Bir gece yatısına gelmişiz bu dünyaya.

Sevdik, yıktık, yaşadık - ölümlerimizde.

Ama tenemizde sonsuz yıldızlar vardı,

O yıldızların altında yaratmış sizi.

Hâlâ hasretimiz ışı gözlerinizde,

Sözlerinizde isyanımız söylevci.

Geceye, çağlara, çağlara saçtık çünkü

Sönmüş havatımızın kıvılcıklarını

Sönmemek üzere bir daha.

Türkçesi: Ülkü Tamer

lede klasik edayı mümkün meretebe, bir üslup meselesi olarak, muhafazaya çalışıyorum. Bu birinci merhale bir çeşit temrin olacak; sonra rübaiye şekil bakımından da yeni unsurlar koyacağım. Sana gönderdiklerim... materyalist - lirik rübailerdir.» diye yazıyor Nazım Hikmet. Niçin büyük işe başlamama bütün güzelliklerini umut ederek; «Kıskanç gizlemiş kaza ve kader - Belki binden ziyade bestesini - Bize miras kaldı yirmi eser...» gibi yalnız yirmi üç rüba. Yahya Kemal rübailerinin boş içli şekil tekrarlarını, halk edebiyatına özenen hececilerin saçmasapan mâni fakitlerini silip götüren alabildiğine arınmış şiir özdeyişleri.. Bir büyük uğraşın küçük çiçekli bir dalı. Dil yanında, duygu ortaklığında, ezber tekrarlarda kolayca bize karışan eski dostlar.

Arif Damar'ın kısa şiirlerini yanına koydum rübailerin; tutmadı birbirini. Sanırım şiire istediği kadar zaman ve emek ayıramamaktan üzgün Arif Damar, kendi kendini yoklamakla meşgul. Bir eski yazdıklarını arayıp eliyor (Dayanılmaz), bir coşup yeni güzellikler buluyor (Kan İkte, 31 Ekim 1964, Parçalı Bulut...) arasında kolay öğelerin çıkmazına giriyor (Bir Ak Karanlıkta..). Herhalde cömertçe ürünlü bir dönemde değil gibi.

Oktay Rifat ayrı ayrı dünyalarla karışmazda. Günlerdir Agamemnon'u okuyorum hep. Çağdaş bir sözlükle antik bir dünya-

nın görüntülerini, antik bir olay içinde çağdaş bir dünyanın sorunlarını, şiirin alışılmış biçim elemanını bir yana koymaktan korkmadan, büyük bir destanın genişliği içinde yepyeni getirilmiş bize. Bazuka ile kargı, cigara ile kalkan, kara tohumla tanrı, puhu gözlü Athena ile bazlama... yanyana. Sonra «Elleri Var özgürlüğün», «Agamemnon'un tonumu» ve «Şiirler» diye ayırdığı ayrı bir bölüm. Bir ozanda üç ayrı gelişme yönü. Açığa, kapıya, büyüğe doğru. En sevdiğim, hayranlıkla baktığım kitap bu.

Edip Cansever'in dört «uzun şiir»: «Çağırılmayan Yakup, Pesis, Cadı Ağacı, Dökümcü Niko Ve Arkadaşları» Apayrı bir serüven. Bütün çabama rağmen içine tam giremediğim ve üzüldüğüm, yakındığım «Ben» dünyası. Özel isimlerin çokluğu bakmayım; hepsi bir gözle görülenler. Gerçeklikleriyle değil, ozana verdikleriyle var olurlar. Dünya karşısında tek başına bir insan. Sanırım Edip Cansever daha asil çıkış, çoğalış yoluna bulmadı. Doğaya mı, apaçık topluma mı, kendi içine mi karışacak? Bilmiyorum. Hem bencil, hem özgeçil, hem insanca geniş, hem ozanın yaşadığına dar.. İyi anlamadığım ölçemediğim bir şiir olgunluğu; Vazgeçemediğim ama aydınlığın da bulamadığım.

Yazım bitti; şimdi gene şiirlere dönebilirim. Okuya okuya, düşünce düşünce, onlara daha çok yaklaşabilmek için.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

**BASIN
İLAN KURUMU**

TURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın - 10179)

Vesikalarla Ermeni meselelerinin içyüzü

Av .Erol Ulubelen

Her yıl 24 Nisanda dünyanın her yerindeki kiliselerde Türklere sonsuz sövgüler ve lanetler yağdırılır. Çoğunlukla 25 yaşındaki küçük Ermeni delikanlıları, ana ve babalarını Türklere nasıl kestiğini kiliselerde yana yakıla anlattığı görülmüştür. Bu olayların ne olduğunu bilmeyen insanlar, zaman kavramına da sahip olmadıkları için, «İnsan kasabı Türklere» i lanetler dururlar. Hele kesilenler Hıristiyan, kesenler Müslüman ise ve konuşulan yer de bir kilise ise...

Bu yıl da 24 Nisan'da Ermeni asıllı Amerikalılar, New York'ta Birleşmiş Milletler önünde yürüyüş yapmışlar ve Türkiyenin, Ermenilere ait olduğunu iddia ettikleri toprakları ve Ağrı dağı geri vermesini istemişlerdir.

Çarlık Rusyasından sonra Ortodoksların hâmiş kesten Amerika'daki bu Ermeni gösterilerinin içyüzünü bilmek için biraz tarih bilmek gereklidir.

Geçen yıl ünlü orkestra şefi Herbert Von Karayan, senfoni konserini yarıda keserek son derece dramatik bir pozla, Türklere doğradığı Ermeniler için saygı duruşu yapmıştır!

Nedir şu Ermeni olayları? Neden son günlerde yoğun bir faaliyet olarak ortaya çıkmıştır? Bütün bunları vesikalarından görelim. (YÖN okurları, bu konunun yabancıları değildir. Bak: YÖN, 11 Şubat 1966/Sayı: 150 ve 25 Mart 1966/Sayı: 156).

Kıbrıs olaylarının gidişi ile Ermeni olayının canlandırılışının aynı zaman dilimi içinde bulunması bir raslantı değildir. Bu olayları, Rumların teşvik ettiğini düşünmek ise, tarihten ve olaydan habersiz olmak demektir. Bu olaylar, Türkiye üzerinde eski ellerin eski oyunlarını oynamaya başladıklarının delilidir. 1945 yılında Türkiye, Sovyet tehdidi ile karşılaştığı günlerde de Ermeni meselesi alevlendirilmişti. Esasen gerek Ermeni, gerek Kürt meseleleri hiç bir zaman küllenmeye bırakılmamıştır. Hâlen de bazı yabancı okul ve konsolosluklarda temas noktaları vardır. Ermeniler 900 yıl Türklere içiçe yaşamışlar, ne dillerini ne de dinlerini kaybetmişlerdir. Buna karşılık, bugün bazı memleketlerde yaşayan Ermeniler daha ikinci nesilde hem dillerini, hem de dinlerini unutmuşlardır.

Emperyalist İngiltere, Osmanlı İmparatorluğunu parçalayıp altın yumurtlayan tavuğu elde etmek istiyordu. Bu çabalar, Kıbrıs'ta İngiltere'ye yer verdiğimiz zamandanberi hesaplanıp sürdürülüyordu. Bunun için Sırp, Bulgar, Bulgarlar ve Arnavutlar ayaklandırdı. Avrupa Türkiyesi elden çıkınca, sıra Asya Türkiyesine geldi. Burada daha önceden hazırlanmış Kürtler ve Ermeniler vardı. Ermeniler, Hıristiyan oldukları için, dünya kamu oyununda Türklere karşı rahatça harekete geçilebilirdi. (Kıbrıs'ın başına bir papazın getirilmesinde de aynı gerekçeden hareket edildiği şüphesizdir.) Ermenilerle aynı anda Araplar da ayaklandırılacak ve Osmanlı İmparatorluğuna ölüm darbesi indirilecekti. Emperyalist İngiltere gözünü petrol sahalarına ve madenlere dikmişti. Osmanlı İmparatorluğu dağılınca, ortaya çıkacak zayıf devletleri yutmak kolaydı, esasen hepsini de yuttu. Biz, iktisadî sömürme nedir henüz anlyamadığımız için, sadece toprak kayıplarını hesaba katıyorduk. Bu yüzden de emperyalizmin gerçek oyununu göremiyorduk. Üstelik bu oyunda İngiltere yalnız da değildi.

Şimdi vesikalara geçelim:

«British Documents on the origins of the war» adlı vesikanın 10. cildi, S. 424, (V. N. 448). 25 Ocak 1913, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e:

«... Ermeni meselesinin şu sırada ortaya çıkarılması doğru değildir. Küçük Asya meselesini daha uygun bir zamanda meydana çıkartırız.»

S. 425, (V. N. 477). 17 Nisan 1913, Sir A. Nicholson'dan Sir E. Goschen'e:

«... Jagow iki kere Önasya'dan bahsetti. Bu, Türkiyenin Asya'daki mülkünün parçalanmasından başka bir şey ifade etmiyor. Almanlar hisselerini almak isiyorlar. Jagow, Anadolu'da sonuz Alman menfaatlerinden bahsediyor. Bu zengin memleket, Almanların göz çıkıktıkları olgun bir meyvadır. Samyorum ki, İstanbul'da karışıklıklar umuyorlar ve bu karışıklıkların arkasından Kürtlerin Ermenileri ya da Ermenilerin Kürtleri kesmelerini bekliyorlar. Böyle bir durumda Ruslar müdahale edeceklerdir. Tabii derhal Almanlar da içeri girecekler.

Almanların niyeti bu olduğuna gö-

re, Rusların Ermeni meselesine ana niyetini, Osmanlı'nın umit ederim. Jagow'a göre, Türkiyenin parçalanması üç yoldan olabilir:

1 — Adalarda ve İstanbul'da yaşayan Rumlar vasıtasıyla;

2 — Bulgarların Çatalca hattını geçip İstanbulu yürümeleriyle;

3 — İstanbul'da başlıyan sıkıntılar sonucu Anadolu'da katliam ile.»

S. 426, (V. N. 478). 24 Nisan 1913, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e:

«... Majestelerinin Anadolu'daki Viskonsülü, Ermeni patriyarkları ile görüşerek bölgelerine bazı Almanların geldiğini, bunlardan şüphede olduklarını, zira Almanların Ermeni bölgelerinde reform istediklerini söyledi.»

S. 434, (V. N. 485). 21 Mayıs 1913, Sir E. Grey'den Sir F. Bertie'ye:

«... Ermenistanda derhal reform yapılması için Rusya ve Fransa ile anlaşmaya varıldı. Fakat bundan Türkler şüphe etmemelidirler.»

S. 441, (V. N. 494). 27 Mayıs 1913, Mr. O'Beirne'den Sir E. Grey'e:

«... Rus Hariciye Nazırı, Ermeni temsilcilerinin devamı olarak Rusya ile birleşmek istediklerini, Türkiyenin bu doğu bölgelerinde Ermenilerin nüfusunun en fazla yüzde 30'unu teşkil etmeleri dolayısıyla kendi başlarına bir devlet kuramayacaklarını, bu sebeple Rusyayla birleşmek istediklerini söyledi. Rusya bu katliamanın imkânsız olduğunu, kendi başlarına sorumluluk almak istemediklerini bildirdi. Buna rağmen Ermeni ileri gelenleri Ruslara sorumluluklarını hatırlatıyorlar. Ben de Hariciye Nazırına, bir Ermeni katliamı olursa Rusların seyirci kalmalarının doğru olmayacağını hatırlattım.»

S. 444, (V. N. 499). Haziran 1913, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e:

«... Alman Büyük Elçisi, Türkiyenin bütünlüğünü istediklerini, fakat diğer devletler Türkiyeyi bölerse, Almanyanın da kendi payını almak istediğini, söyledi. Ben kendisine, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Türkiyeyi bölme planları yapılmadığını, sadece Ermeni vilayetleri hakkında konuşulduğunu söyledim.»

1913, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e:

«... Alman Büyük elçisi, büyük devletler kendi aralarında Ermeni meselesini görüşürken, hiç değilse büyük elçilerin de Türk hükümetine durumu bildirmeleri gerektiğini söyledi.»

S. 465, (V. N. 526). 27 Haziran 1913, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e:

«... Asya Türkiyesinin parçalanması büyük devletlerin çıkarlarına bağlıdır. Bu da Osmanlı İmparatorluğunun parçalanması veya tamamen ortadan kalkması şeklinde sonuçlanacaktır. Fransa birinci durumu tercih ediyor. Alman Büyük Elçisi ile de bu konuyu görüştüm. Türklere egemenliğini tercih ettiklerini söyledi. Fakat Türkiye tamamen çökerse, Almanya, menfaati olan bölgelerde Berleyecektir dedi. Ben kendisine, bizim en çok istediğimiz yerlerin Basra ve İran körfezi bölgeleri olduğunu söyledim.»

S. 471, (V. N. 533). 2 Temmuz 1913, Mr. Marling'ten Sir E. Grey'e:

«... Türklere verdikleri sözlü nota, yalnız Ermeni bölgelerini değil bütün İmparatorluğu kapsıyordu. Fakat biz Rusların tekliflerini ötesine geçemeyiz.»

S. 474, (V. N. 537). 3 Temmuz 1913, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e:

«... Alman Büyük Elçisi, Rusların Ermenistan hakkındaki tekliflerinin çok ileri gittiğini, Lübnanı bile içine aldığını, Asya Türkiyesi içinde tamamen ayrı bir Ermenistan yaptığını, şimdilik Fransız teklifinde yer alan yüksek komisyoner ile yetinmek gerektiğini bildirdi.»

S. 482, (V. N. 542). 6 Temmuz 1913, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e:

«... Rus Hariciye Nazırı, Osmanlı

İmparatorluğunun bütünlüğünü muhafazanın Rusyanın en samimi arzusu olduğunu söyledi. Büyük devletler, Makedonyada yaptıklarını Asya Türkiyesinde de tekrarlırsa, Osmanlı İmparatorluğunun geri kalan kısmının çöküp gideceğini söyledi. Ermenistan durumunun gittikçe ciddileştiğini, büyük devletler tarafından buraya devamlı silah kaçırıldığını ve Rusyanın sınırlarında bir ihtilalle tahammülü olmadığını, durumun 1895'ten farklı olduğunu ve Türkiyenin bölünmesine rol almayacaklarını, hatı buna engel olacaklarını bildirdi. Majestelerinin hükümetinin Türkiye üstünde şeytani bir plânın bulunmadığını, Arnavutluk ve Adriyatik meselesinde olduğu gibi, Ermeni meselesinin de Rusya için hayati ehemmiyeti olduğunu söyledim.»

S. 504, (V. N. 564). 27 Ağustos 1913, Mr. Marling'den Sir E. Grey'e (Çok gizli):

«... Altı devletin elçilikleri, altı Ermeni vilayeti hakkında Rus teklifini esas alarak Türklere yeni vilayet kanununu uygulamaya başladılar. Almanların Ermenilere karşı acıma hissi duymaları daha ziyade politiktir. Ve Ermeni bölgelerinin Rus nüfuzuna girmesini istemiyorlar. Biz Alman Büyük Elçisine manevi basla yaparak, Türklere baskıda bulunmasını sağlamalıyız. Yeni Türk kanunu, Ermenilere bir çok haklar veriyorsa da, bu ancak Abdülhamit devrindeki Ermenileri tatmin ederdi. Şimdi Ermeniler kendi milli varlıklarına sahip olmak istiyorlar. Almanya, şu sırada Türkiyenin parçalanmasını istemekte samimi olabilir. Türkiyeden daha fazla kapmak, en büyük parçayı almak için zamana ihtiyacı var. Daha kuvvetlenmesi gerekir.»

(V. N. 567) ve Mr. Fitzmaurice'in eki:

«Türkler memleketlerinde reform yapmak, yani iyi hükümet kurmak istiyorlar. Kitap rafları kanunlar ve reform projeleri ile dolu. Fakat devamlı olarak kötü sonuç alıyorlar. Türkler arasında karakter sahibi adam olmaması ve reformları tarafsız uygulayacak insan yokluğu, devamlı kötü sonuç almalarına sebep oluyor. Türkler bu eksikliklerini kısmen bildikleri için, Avrupalı memurları kullanıyorlar. Benim tavsiyem, Türk hükümet mekanizmasını, yeni reformlar teklif etseler bile, Ermeni ve Kürt mutakallımlarına sokmamaktır. 35 senedir bekleyen Ermenilerin bu bekleş ve arzularını özel reformlarla karşılayamayız. 1880 senesinde Asya Türkiyesindeki Ermenilerin durumunu ilk defa İngiliz büyük elçisi duyurdu. Ayrıca 1876 da Lord Salisbury Türkiyede reform yapılması fikrini Avrupalıya bildirdi. Ermeniler 35 seneden beri ihtilalci gruplar kuruyorlar veya onlarla birleşiyorlar. Ermenilerin Rusların etkisinde kalacağı fikri doğru değildir. Kürt - Ermeni bölgeleri tamamen Türklere azade olup iklim ve coğrafi bakımdan da Batı Anadolu'dan farklıdır. Ermeni ileri gelenleri, ayrıca Adana vilayetine de istemekte ve Almanların yakında Türk dostluğu maskesini atıp Anadolu'dan büyük bir parça koparacaklarını kanidiler. Ruslarla Almanlar arasında bir tercih yapmak gerekirse, Ermeniler, Rusları tercih ediyorlar. Balkan zaferinden sonra Ermeniler haklı olarak ümitsiz kapıldılar. Hakkı Paşanın reformlar konusundaki plânı, Ermenileri sınırlandırmaktadır. Ermeniler tamamiyle inandırmıyorlar ki, kendilerine en büyük ziyan İngiltere ve Rusyanın elele çalışmamasından ileri gelir. Kürtler ve Ermeniler birbirlerini sevmedikleri halde, aynı şeyi istemektedirler. Hint Müslümanları İngilterenin aldığı sert kararlardan rahatsızlık duyuyorlar. Bunun neticesi Ermeniler için çok feci olabilir. Eski Sultan arada bir Panislâmizmden bahsededi. Ben bunun tamamen bir blöf olduğunu biliyorum. Şimdiki idareciler daha modern. Eski süvari birliklerinde Ermeni ve Kürt subayları da vardı. Şimdi bu birlikler kaldırıldı. Biz bu subayları, Ermeni ve Kürt bölgelerinde kullanabi-

liriz, bu çok doğrudur.»

S. 522, (V. N. 573). 31 Ekim 1913, Sir L. Mallet'ten Sir E. Grey'e:

«... Mr. Crawford bana, Talât'ın hakiki reformlar yapmaya kararlı olduğunu söyledi. Fakat en çok ekonomik ve mali meseleler söz konusu olduğu için büyük devletlerin lütfarını dileyebileceklerinden eminim. Türk Hükümeti, Mr. Crawford'a tamamen inandığı için, onun tavsiyelerini tamamen tutacaktır. Durum harikulâde iyi. (Gümrüklerin başına getirdiğimiz adam. E. U.)».

S. 534, (V. N. 586). 1 Aralık 1913, Sir L. Mallet'den Sir E. Grey'e:

«... Sadrazam ile görüştüm. Şayet Ermeni grupları iyi bir tarzda idare edilirse Türk hükümeti için bir kuvvet kaynağı olacaktır, dedim. Ermeni patriyarkları beni ziyaret ettiler ve katiyen hürriyet istemediklerini belirttiler dedim. Sultanın sadık tebecileri olarak yaşamayı istediklerini söyledim. Yalnız reformların çok önemli olduğunu, bütün Avrupalıların dikkatinin bu mesele üzerinde toplandığını söyledim. Ermeni meselesi tatminkâr bir tarzda çözülmüşse, İmparatorluğun Doğu vilayetlerini kuvvetlendireceğini ve yeni projeyi kabul etmeleri gerektiğini ısrarla ifade ettim.

Ayrıca, şu sırada Türklere Ermenilere karşı düşmanca hisler kuvvetlenmede, gazeteler, müslümanların hislerini ateşlendirmektedir.»

Aynı vesikanın eklerinden: «Majestelerinin hükümetinden Ermeni patriyarkının ricası:

Bu döküman, 1878 - 1895 ve 1908 senelerinde Ermenilere verilen sözleri hatırlatıyor ve Majestelerinin hükümetinin hâlâ Türk hükümetinin itimadını taşıdığına göre, kendilerine yardım etmelerini rica ediyor.»

POTSDAM TOPLANTISI:

S. 557, (V. N. 606). 9 Kasım 1910, Mr. O'beirne'den Sir E. Grey'e:

«... Rusya genel politikasını değiştirmektedir. İran tarafsız bir bölge olmasını İngiltere ile müzakereye hazır. Almanya, Rusların İranda demiryolu yapma arzularını iyi karşılamaktadır. Fakat Bağdat demiryolundaki Alman menfaatlerinin de dikkate alınmasını istemektedirler. Almanya, Türk politikasına karşıymıştı, fakat Avrupa'da veya Asyada sulhü bozarsa Türkiyeye yardım etmeyeceğini bildiriyor.»

S. 581, (V. N. 621). 15 Haziran 1910, Sir E. Grey'den Sir G. Buchanan'a:

«... Rusların Trans - persiyan demiryolu projesine razı olduğumuzu bildirdik. Rusya ile aramızda böyle iyi bir anlaşma olursa, uzak bir ihtimal de olsa, Rusların Hindistanı işgal fikirleri ortadan kalkar. Bağdat demiryoluna gelince, İran demiryolu ile birleşerek Türk ve İslâm askerlerini Hindistanla birleştirmek tehlikesi vardır. Bunu hatırlatınca, Kont Benckendorff, bunun ciddi bir husus olduğunu ve bu sebeple Khanikin'e bağlayacak hattın yapılmayacağını söyledi.»

S. 583, (V. N. 623). 15 Aralık 1910, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e:

«... Bugün Çar ile görüşmek şerefine eriştim. Bana İngiliz - Rus dostluğunun nasıl şahane meyvalar verdiğini söyledi. Asyada büyük toprak sahibi iki imparatorluk olarak, her iki devleti de aynı tehlikelerin beklediğini belirtti. İngiltere'nin Hindistanda karşılaştığı güçlükler, Rusya da yakında Türkiyede karşılayacaktır, dedi, zira Mollalar arasında aktif bir propaganda başlamıştır. Majeste Çar Panislâmik bir hareketten korkmaktadır. Gerçi Hindistandaki güçlükler, İslamlardan çok Hindu-lardan gelmektedir, bu hareketin Jön Türkler tarafından başlatıldığı rivayeti vardır.»

S. 601, (V. N. 638). 6 Ocak 1911, Evinging Times gazetesinden:

«Potsdam'da Alman ve Ruslar arasındaki anlaşmaya göre, Ruslar, Almanların Türkiyede Bağdat demiryolunu yapmaya razı oldular.»

S. 619, (V. N. 651). 17 Ocak 1911, Mr. Marling'ten Sir E. Grey'e:

«... Evening Times'deki yazı, Türk hükümetini çok rahatsız etti. Türkleri ilgilendiren bir hususta Almanların Rusya ile müzakere etmesi, Türk hükümetinin şerefini ve bağımsızlığını tahdit eder, dediler. Alman Büyük Elçisi, Türk hariciyesi ile çok akıllıca konuşarak durumu düzeltti. Türk hariciyesi tamamen tatmin olduğunu bildirdi ise de, Türk basını gerçekleri halkın gözünde saklamakta epeyce güçlük çekti.»